

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ

**KENTSEL MEKANDA İŞLEVSİZLEŞEN SANAYİ
ALANLARININ PARK ALANLARINA
DÖNÜŞTÜRÜLMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

HATİCE BÜYÜKKÖZ

İSTANBUL, 2013

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
KENTSEL SİSTEMLER VE ULAŞTIRMA YÖNETİMİ

**KENTSEL MEKANDA İŞLEVSİZLEŞEN SANAYİ
ALANLARININ PARK ALANLARINA
DÖNÜŞTÜRÜLMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

HATİCE BÜYÜKKÖZ

Tez Danışmanı: PROF. DR. CENGİZ GİRİTLİOĞLU

İSTANBUL, 2013

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
KENTSEL SİSTEMLER VE ULAŞTIRMA YÖNETİMİ

Tezin Adı : Kentsel Mekanda İşlevsizleşen Sanayi Alanlarının Park Alanlarına Dönüştürülmesi

Öğrencinin Adı Soyadı : Hatice BÜYÜKKÖZ

Tez Savunma Tarihi : 18 Nisan 2013

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu Fen Bilimleri Enstitüsü tarafından onaylanmıştır.

Doç. Dr. Tunç BOZBURA

Enstitü Müdürü

İmza

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Mustafa ILICALI

Program Koordinatörü

İmza

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

_____ Jüri Üyeleri

_____ İmzalar

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Cengiz GİRİTLİOĞLU

Üye

Doç. Dr. Pınar Pelin ÖZDEN

Üye

Yrd. Doç. Dr. Nilgün CAMKESEN

TEŞEKKÜR

Bu tezi yöneten ve çalıőmalarım sırasında değerli bilgi ve yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Cengiz GİRİTLİOğLU'na ve çalıőmalarımdaki ilgi, yardım ve desteklerinden dolayı Doç Dr. Pınar Pelin ÖZDEN'e ve Yrd. Doç. Dr. Nilgün CAMKESEN'e teşekkür ederim.

Ayrıca, Yüksek Lisans programında burs desteği sağladığı için Türkiye Belediyeler Birliğine, araőtırmalarıma yardımlarından dolayı Bursa Büyükşehir Belediyesi, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi ve İstanbul Büyükşehir Belediyesine teşekkür ederim.

İstanbul, 2013

ÖZET

KENTSEL MEKANDA İŞLEVSİZLEŞEN SANAYİ ALANLARININ PARK ALANLARINA DÖNÜŞTÜRÜLMESİ

Hatice BÜYÜKKÖZ

Kentsel Sistemler ve Ulaştırma Yönetimi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Cengiz GİRİTLİOĞLU

Nisan, 2013, 84 Sayfa

18. yüzyılda İngiltere'de başlayan Sanayi Devrimi'nin tüm dünyaya yayılması ile kentlerde günümüze kadar hissedilen değişimler yaşanmıştır. Sanayileşmenin ilerleyen aşamalarında teknolojik gelişmeler, üretim teknolojilerindeki değişiklikler ve sanayi alanındaki yeni yapılanmalar sanayi tesislerinin işlevselliği ve yer seçimi konusunda değişikliklere neden olmuş; bazı sanayi tesisleri şehir dışına taşınırken bazıları da kapanma noktasına gelmiştir. Buna bağlı olarak kent merkezlerinde boş ve köhnemiş mekanlar ortaya çıkmıştır. Bu alanlar, kent ortamındaki yoğun yapılaşma içerisinde eksikliği artarak hissedilen ve çeşitli aktivitelere olanak sağlayabilen park alanları açığını kapatabilecek potansiyele sahip alanlardır.

Yapılan çalışma ile kentlerde köhnemiş bu alanların park alanlarına dönüştürülmesi fırsatları üzerinde durulmuştur. Çalışmada bu gibi alanların park alanlarına dönüştürülmesine dünyadan ve ülkemizden örnekler verilmiş olup, ülkemizdeki uygulama örneklerinde katılımcılarla bir anket çalışması da yürütülmüştür. Araştırma sonucunda yapılan dönüşümlerin fiziksel, sosyal, ekonomik anlamda katkılar sağladığına dair bulgular elde edilmiş ve bazı önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sanayileşme, Kent, İşlevsizleşen Sanayi Alanları (Boş ve Kayıp Alanlar), Dönüşüm, Park ve Yeşil Alanlar.

ABSTRACT

TURNING THE INDUSTRIAL AREAS WITHIN TURNING THE INDUSTRIAL AREAS WITHIN THE CITY INTO PARKING AREAS

Hatice BÜYÜKKÖZ

URBAN SYSTEMS AND TRANSPORT MANAGEMENT

Thesis Supervisor: Prof.Dr. Cengiz GİRİTLİOĞLU

April, 2013,84 Pages

With industrial revolution's in 18th century england becoming widespread around the world, some of changes have been experienced within the city until today.

Technological innovation, changes in manufacturing technology and settlement in the field of industry cause some changes in functionality of industrial plant and choosing the industrial area. While some industrial plants move to outside the city, others are nearly closed.

In parallel with it, empty and abandoned areas come up in the city centers. These areas have the potential of closing the gap in terms of parks which is totally needed within the densely populated city areas and which enables people various activities.

With this study, the idea of being useful to turn these non-functional industrial areas within the city into parking areas is supported.

Keywords: Industrialisation, city, non-functional industrial areas (empty or abandoned areas), parking and green zones, living the city quality

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ.....	IX
ŞEKİL LİSTESİ.....	X
KISALTMALAR	XI
1.GİRİŞ.....	1
1.1.ÇALIŞMANIN AMACI VE KAPSAMI.....	1
1.2. ÇALIŞMANIN TEMEL VARSAYIMI.....	2
1.3.ÇALIŞMANIN SINIRLARI.....	3
1.4. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ.....	3
2. KENTLERİN SANAYİLEŞME SÜRECİ.....	4
2.1.SANAYİLEŞME VE KENT İLİŞKİLERİ.....	5
2.2.SANAYİLEŞMENİN NEDEN OLDUĞU KENT VE ÇEVRE SORUNLARI.....	6
2.3 .SANAYİLEŞME VE SORUNLARI, ÖRNEK KENT MODELLERİ.....	7
3 .SANAYİ ALANLARINDA İŞLEVSİZLEŞME VE KÖHNEME SÜRECİNE BAKIŞ	
3.1. KENTLERDE SANAYİSİZLEŞME SÜRECİ.....	11
3.2. SANAYİ ALANLARINDA İŞLEVSİZLEŞME VE KÖHNEME.....	11
3.3 SANAYİ ALANLARININ KÖHNEMESİNİN KENTE ETKİSİ.....	12
4. İŞLEVSİZLEŞEN SANAYİ ALANLARININ DÖNÜŞÜMÜNDE KENT PARKI TEMASI	13
4.1. SANAYİ ALANLARINDA DÖNÜŞÜM YAKLAŞIMLARI.....	13
4.2. SANAYİ ALANLARINDA KENT PARKINA DÖNÜŞÜM.....	20
4.3. SANAYİ ALANLARINDAN KENT PARKINA DÖNÜŞÜMDE UYGULAMA ÖRNEKLERİ.....	31
4.3.1. Dünyadan Örnekler.....	31
4.3.1.1. Almanya Ruhr Bölgesi - Kuzey Duisburg Parkı.....	31

4.3.1.2 Çin Zhongshan Park.....	39
4.3.1.3. ABD High Line.....	41
4.3.2. Türkiye'den Karşılaştırmalı Örnekler.....	31
4.3.2.1. Türkiye İzmit Sekapark Örneği.....	44
4.3.2.2. Türkiye Haliç Örneği.....	47
4.3.2.3. Bursa Merinospark Örneği.....	52
5. DEĞERLENDİRME VE TARTIŞMA.....	55
5.1. ANKETİN UYGULANMASI.....	55
5.2. ANKET BULGULARI VE SONUÇLARI.....	56
5.2.1. Anket Yapılan Kentlerin Nüfusu Ve Katılımcıların Kentte Yaşama Süreleri.....	56
5.2.2. Kentsel Dönüşüm' ün Öncelikli Amacının Ne Olabileceği Konusu.....	58
5.2.3. Kentsel Ortamda İşlevsizleşen Sanayi Alanlarının Nasıl Değerlendirileceği Konusu.....	59
5.2.4. Parklara Dönüştürülmeden Önce Bu Alanların Görünümlerinin Yarattığı Algılar.....	60
5.2.5. İşlevsizleşen Sanayi Alanlarının Park Alanlarına Dönüştürülmesinin Yarattığı Memnuniyet.....	61
5.2.6. Parkların Tavsiye Edilirliği Konusu.....	62
5.2.7. Parkların Yeşil Alan İhtiyaçlarını Karşılamaı.....	62
5.2.8. Parkların Bölgeyi Canlandırmış Olma Durumu.....	63
5.2.9. Katılımcıların Çevresinde Geçmişte Bu Fabrikalarda Çalışmış Birilerinin Olup Olmadığı Konusu.....	64
5.2.10. Fabrikaların Kent İçin Önemi.....	66
5.2.11. Parkların Geçmişten İzler Taşması İsteği Konusu.....	67
5.2.12. Parkların Geçmişten İzler Taşıyıp Taşmadıkları.....	69
5.2.13. Parkların Etkileyici Özellikleri Konusu.....	71
5.2.14. Parkların Kullanım Sıklıkları	72

5.2.15. Katılımcıların Parklara Ulaşım Şekli.....	72
5.2.16. Parkların Erişilebilirlikleri.....	73
5.2.17. Katılımcılara Göre Parkların Belirgin Kısımları.....	74
5.3. TARTIŞMAVE ÖNERİLER.....	75
KAYNAKÇA.....	79

TABLolar

Tablo 4.1: Parkların Standartları	21
Tablo 5.1: Katılımcıların, Kocaeli Kentinde Yaşama Süreleri	56
Tablo 5.2: Katılımcıların, Bursa Kentinde Yaşama Süreleri.....	57
Tablo 5.3: Katılımcıların, İstanbul Kentinde Yaşama Süreleri.....	57
Tablo5.4:Kentsel Dönüşümde Öncelikli Amaçların Ne Olabileceği Konusu	59
Tablo5.5: İşlevsizleşen Sanayi Alanlarının Nasıl Değerlendirilebileceği Konusu.....	60
Tablo 5.6: Parklara Dönüştürülmeden Önce Bu Alanların Yarattığı Algılar	61
Tablo 5.7: Katılımcıların, Parklarla İlgili Memnuniyet Durumları.....	61
Tablo 5.8: Parkların Tavsiye Edilirliği Konusundaki Anket Sonucu.....	62
Tablo 5.9:Parkların Yeşil Alan İhtiyaçlarını Karşılama Konusu.....	63
Tablo5.10 : Parkların Bölgeyi Canlandırmış Olmasına İlişkin Anket Sonuçları.....	63
Tablo 5.11:Katılımcıların,Seka Kağıt Fabrikasında Çalışmış Birilerini Tanıması	64
Tablo 5.12: Katılımcıların, Merinos İplik Dokuma Fabrikasında Çalışmış Birilerini Tanıma Durumu.....	65
Tablo 5.13: Katılımcıların, Çevrelerinde Cibali Tütün ve Sigara Fabrikasında Çalışmış Birinin Olup Olmadığı Konusu.....	65
Tablo 5.14: Katılımcılara Göre Seka Kağıt Fabrikasının Kent İçin Önemi.....	66
Tablo 5.15:Katılımcılara Göre Merinos İplik Dokuma Fabrikasının Kent İçin Önemi..	66
Tablo 5.16:Katılımcılara Göre Cibali Tütün ve Sigara Fabrikasının Kent İçin Önemi...67	
Tablo 5.17: Katılımcıların Sekapark'ta Geçmişten İzler Görme İsteği.....	68
Tablo 5.18: Katılımcıların Merinospark'ta Geçmişten İzler Görme İsteği.....	68
Tablo 5.19: Özlem Parkı'nda Geçmişten İzler Görme İsteği.....	69
Tablo5.20:Separk'ın Geçmişten İzler Taşınması Konusu.....	69
Tablo 5.21: Merinospark'ın Geçmişten İzler Taşınması Konusu.....	70
Tablo 5.22:Özlem Parkı'nın Geçmişten İzler Taşınması Konusu.....	71
Tablo 5.23: Parkların Etkileyici Özellikleri Konusundaki Düşünceler.....	71
Tablo 5.24: Parkların Kullanım Sıklıkları Hakkında.....	72
Tablo 5.25: Katılımcıların Parklara Ulaşım Şekli.....	73
Tablo 5.26: Katılımcılara Göre Parkların Erişilebilirlik Durumları	73
Tablo 5.27: Parkların Katılımcılara Göre Belirginlik Taşıyan Bölümleri.....	74

ŞEKİLLER

Şekil 2.1: E.Howard(1898)'ın Bahçeşehir Modeli.....	8
Şekil 2.2: Le Corbusier'in Lineer Endüstri Kent Modeli.....	9
Şekil 2.3:N.A.Milyutin'in Lineer Sanayi Kent Modeli.....	10
Şekil 4.1:Çocuk Oyun Bahçesi Fotoğrafı	22
Şekil 4.2: Mahalle Parkı Fotoğrafı.....	23
Şekil 4.3: Semt Parkı Fotoğrafı (Bayrampaşa- Parkada).....	24
Şekil 4.4:Kent Parkı Fotoğrafı (ABD- Central Park).....	27
Şekil 4.5:Kent Parkı Fotoğrafı (ABD- Central Park).....	27
Şekil 4.6: Tabiat Parkı Fotoğrafı.....	29
Şekil 4.7:Milli Park Fotoğrafı (Yozgat Çamlığı).....	30
Şekil 4.8: Milli Park Fotoğrafı (Yellowstone Milli Parkı).....	30
Şekil 4.9:Kuzey Duisburg Parkı Uydu Görünümü.....	35
Şekil 4.10: Thyssen Krupp Duisburg -1912 Yılına Ait Görüntü.....	36
Şekil 4.11:Thyssen Krupp Duisburg -1912 Yılına Ait Görüntü.....	36
Şekil 4.12: Kuzey Duisburg Parkı-Thyssen Krupp Tesisleri.....	37
Şekil 4.13:Kuzey Duisburg Parkı-Thyssen Krupp Tesisleri.....	37
Şekil 4.14:Kuzey Duisburg Parkı.....	38
Şekil 4.15:Kuzey Duisburg Parkı.....	38
Şekil 4.16:Zhongshan Shipyard Park-Çin.....	40
Şekil 4.17:Zhongshan Shipyard Park-Çin.....	40
Şekil 4.18:High Line Park -ABD.....	42
Şekil 4.19: High Line Park -ABD.....	42
Şekil 4.20:Sekapark Korunan Yapı ve Ağaçların Projesi	46
Şekil 4.21:Sekapark Peyzaj Projesi.....	46
Şekil 4.22:Sekapark Fotoğrafı.....	47
Şekil 4.23:Eski Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası Eski Durumu.....	50
Şekil 4.24:Eski Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası Yeni Durumu.....	50
Şekil 4.25:Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası (Kadir Has Üniversitesi) Özlem Parkı.....	51
Şekil 4.26:Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası (Kadir Has Üniversitesi) Özlem parkı.....	51
Şekil 4.26: Merinospark Projesi.....	53
Şekil 4.27:Merinospark Fotoğrafı	54
Şekil 4.28:Bursa Merinospark Gölet Fotoğrafı.....	54

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

SEKA:Türkiye Selüloz ve Kağıt Sanayi A.Ş.

KİT : Kamu İktisadi Teşekkülleri

IBA : Uluslararası Yapı Fuarı

NRW :Kuzey Ren Westfalya hükümeti

CIAM: Uluslararası Modern Mimarlar Kongresi

m²: Metrekare

da: Dekar

ha: Hektar

1.GİRİŞ

1.1.ÇALIŞMANIN AMACI VE KAPSAMI

Çalışma ile geçmişte kentlerde iş olanakları sağlayarak nüfusu çeken ve kent ekonomisini ayakta tutan, ancak zamanla işlevini kaybeden sanayi alanlarının kent nüfusu için önemli bir ihtiyaç olan park alanlarına dönüştürülmeleri incelenmiştir.

Kent merkezlerinde artan nüfusa cevap vermekte yetersizleşen park ve yeşil alanları çoğaltmak için geçerli bir çözüm yolu sunan bu dönüşümler bazı örnek uygulamalar ile incelenmiş, bu uygulamaların kentin imajı ve tanıtımı ile kent nüfusuna sağlayacağı artı değerlerden ötürü yerel yöneticiler için birer örnek olması amaçlanmıştır.

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren teknolojik gelişmelere paralel olarak değişim gösteren sanayi yapılanmaları, üretimin kentlerin dışında yer alması fikrini ortaya koymuş ve kent içinde işlevsizleşen sanayi alanlarının değerlendirilmeleri gündeme gelmiştir.

Bu alanların park alanlarına dönüştürülerek değerlendirilmesi yapı yoğunlukları baskısı altındaki şehir insanının oturma, dinlenme, eğlenme, spor yapma gibi yaşamsal aktivitelerini gerçekleştirebilmesine olanak tanıyarak yaşam kalitesini artırmaktadır.

Park alanları kentte canlı bir çevre yaratılmasında, yoğun kent merkezinde insan /çevre ilişkisinin kurulmasında ve kentsel aktivite alanlarının oluşturulmasında etkin bir öge olarak yaşam kalitesinin önemli bileşenlerindedir (Emür ve Onsekiz 2007, s.375).

'Kentsel Mekanda İşlevsizleşen Sanayi Alanlarının Park Alanlarına Dönüştürülmesi' konulu tez çalışmamızda, kentlerde işlevsizleşen sanayi alanlarının ve eksikliği giderek hissedilen yeşil alan ihtiyaçlarının varlığı doğrultusunda bu tür sanayi alanlarının park alanlarına dönüştürülmesinin kent yaşamına sağlayacağı katkılar üzerinde durulmaktadır.

Dört bölümden oluşan çalışmamızın I.bölümü olan Giriş kısmında çalışmanın amacı, kapsamı, sınırları ve yöntemi hakkında bilgiler verilmektedir.

II. bölümde, Sanayi Kentleri'nin ortaya çıkması, 2. Sanayi döneminde sanayi kaynaklı kent ve çevre sorunları ve bu sorunların çözümü için önerilen sağlıklı kent modelleri anlatılmaktadır

III.bölümde, sanayi alanlarında işlevsizleşme ve köhneme süreci incelenmiş olup, bu kapsamda sanayisizleşme süreci, sanayi alanlarında işlevsizleşme ve köhneme ve bu köhnemelerin kente etkileri sosyal, ekonomik ve fiziksel anlamda ele alınmaktadır.

VI.bölümde, kentsel mekanda erişilebilir konumları ve mekansal büyüklükleri ile park olabilme potansiyeli taşıyan, işlevselliğini yitirmiş sanayi alanlarının, park alanlarına dönüştürülmesi, dönüşüm konusu ile birlikte ele alınmaktadır. Bu bölümde kentsel sistemde parkların önemine değinilerek, eski sanayi alanlarının park alanlarına dönüştürülmesi konusu yurt içi ve yurt dışından bazı uygulamalar ile örneklendirilmektedir. Çalışma için yerli ve yabancı kaynaklar araştırılmış olup, dünyadan ve Türkiye’den uygulama örnekleri sunulmaktadır.

V. bölümde Türkiye örneklerinden İzmit–Sekapark, Bursa-Merinospark, İstanbul-Haliç’teki Cibali Tütün Fabrikası(Kadir Has Üniversitesi) karşısında bulunan Özlem Parkı’nda yapılmış olan anket çalışmalarının bulgu ve sonuçları değerlendirilmekte ve bu sonuçlara ilişkin öneriler getirilmektedir.

1.2.ÇALIŞMANIN TEMEL VARSAYIMI

20. yüzyılın son çeyreğinde, dünyanın değişen ekonomik, toplumsal ve teknolojik düzeninde sanayi üretim yapılanmaları farklılaşmış, bu farklılıklar kent mekanında da kendini hissettirmiştir. Kentlerde üretim anlamında küçük ve orta ölçekli işletmeler ağırlık kazanırken büyük işletmelerin kent merkezlerinden çekilmesi sebebiyle işlevsizleşen sanayi yerleşkeleri kentlerde köhnemiş alanlar durumuna gelmiştir. Terk edilmişlikleri ile insanlara güvensizlik hissi de uyandıran bu alanlar, tekrar canlandırılarak kentle bütünleştirilmeye ihtiyaç duymaktadır. Genellikle arsa değerlerinin yüksek olduğu kent merkezlerinde bulunan bu alanlar, kamu yararını hedefleyecek şekilde canlandırılmalı ve dönüştürülmelidir. Kentteki konumlarının erişilebilir olması ve mekansal büyüklükleri bu alanların kent parkı olarak değerlendirilmesinde uygunluk sağlamaktadır ve bu alanların kent parklarına dönüştürülmesi toplumda güven ve hoşnutluk duygusu yaratacaktır.

1.3.ÇALIŞMANIN SINIRLARI

Çalışma coğrafi olarak; İstanbul, İzmit, Bursa sınırlarını kapsamaktadır. Çalışmanın zaman sınırları, sanayisizleşme sürecinin başladığı 1970’li yılların sonlarından günümüze kadar olan dönemi kapsamaktadır. Ancak bu dönemdeki çalışmaları daha iyi anlayabilmek açısından sanayileşme ve kente ilişkisi kurularak sanayileşmenin ilk dönemlerinden itibaren temel bazı bilgiler verilmiştir.

1.4.ÇALIŞMADA KULLANILAN YÖNTEM

Çalışma yönteminde, öncelikle bu konuda yapılan araştırmalar yerli yabancı literatür bilgilerinden derlenmiştir. Sanayi alanlarından dönüşen altı parkın dönüşüm öncesi ve dönüşüm sonrası mevcut yapısı ortaya konmuştur. Alan kullanımları, fiziki yapılanmaları ve dönüşüm aşamaları değerlendirilmiştir. Bu parklardan Türkiye’deki örnekler yerlerinde incelenmiştir. Ve her bir parkta 100 adet olmak üzere toplam 300 kişiye 16 sorudan oluşan anketler yapılmıştır. Yapılan anketlerde katılımcıların vermiş oldukları cevaplar incelenmiş, karşılaştırılmış; tartışmalar ve değerlendirmeler yapılmış, dönüşümle ilgili yeni yasal düzenlemeler de dikkate alınarak, çözüm oluşturma ve sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi doğrultusunda çalışmanın varsayımında ifade edilen hususa açıklık getirilmiştir.

2.KENTLERİN SANAYİLEŞME SÜRECİ

18. yüzyılın ilk yarısında Sanayi Devrimi'nin doğduğu ülke olan İngiltere'de sanayi tesisleri, demir madeninin odun kömürüyle işlenmesine bağlı olarak orman kıyılarında kurulmuştur. Daha sonra, demirin taş kömürü ile işlenmeye başlaması ile sanayi tesisleri maden bölgelerinde kurulmaya başlamıştır. 18.yüzyılın sonlarında su enerjisinin iplikçiliğe ve dokumacılığa uygulanması ile tekstil sanayi tesisleri akarsu kenarlarında yer seçmiş, buhar gücünün keşfedilmesinden sonra ise sanayi tesisleri kömürün ucuz nakliye ile taşınabildiği ve iş gücünün yoğun olduğu kentsel alanlarda kurulmaya başlamıştır (Kıraç 2001, s.32). Sanayi tesislerinin kurulduğu bölgeler kısa zamanda sanayi kentlerine dönüşmüştür. Sanayi kentlerinin nüfusu öncekine göre önemli artış göstermiş, 19. yüzyılda yaklaşık 6-10 kat artmıştır (Torun 2003,s.185). Oxford Üniversitesinin yayınladığı Emrys Jones "Metropolis", (1990)'e göre Sanayi Devrimi öncesi tarıma dayalı ekonomilerde, nüfusu bir milyonu geçen kent görülmemişken, Sanayi Devrimi'nin bir sonucu olarak, dünya tarihinde ilk kez Londra'nın nüfusu bir milyonu geçmiştir (Demir ve Çabuk 2010,s.202).

Sanayide üretilen malların pazarlara ulaştırılması için ulaşım olanakları geliştirilmiş, demiryollarında önemli gelişmeler yaşanmıştır. Taşımacılık ulaşım, kanal ve demiryolları ile sağlanmıştır. Hammadde ulaşımına kolaylık sağlanması amacıyla bazı sanayi tesisleri liman alanlarında kurulmuştur (Kıraç 2001, ss.97-101).

Türkdoğan (1981)'a göre; Batı Avrupa'da sanayileşme sürecinde önce nehir taşımacılığı, sonra demiryolu taşımacılığı ve en son olarak deniz taşımacılığı gelişmiştir. Karayolları elverişli hale gelinceye kadar ulaşımda nehirlerden yararlanılmıştır. Ulaşım elverişli nehir ve kıyılar, tüccarların daha kolay ve ekonomik şartlarda hammadde temin etmelerini ve ürün pazarlamalarını sağlamıştır. Nehirleri ve kıyıları taşımacılığa elverişli olan ülkelerin kalkınmaları daha kolay olmuştur (Torun 2003,s.185). Sanayinin sürdürülebilmesi için gerekli hammadde, enerji olanakları, işgücü, ulaşım olanakları sanayinin yer belirleyicileri rolü üstlenerek sanayi kentlerinin oluşmasında temel etkenler olmuştur.

2.1.SANAYİLEŞME VE KENT İLİŞKİLERİ

Sanayi Devrimi, tarım ekonomisinden ve üretim ilişkilerinden makine ekonomisine geçmektir. Ne zaman başladığı konusunda farklı kabuller olsa da genel kabul 18. yüzyılın ikinci yarısında başladığı yönündedir. Sanayi devrimi teknolojik alandaki çalışmalardan en büyük destek görmüş olduğu ülke olan İngiltere’de başlamıştır. Bu durum, İngiltere’nin kömür ve demir yatakları bakımından zengin bir ülke olması ve bilimsel icatları tespit edip koruyan milli bir patent sistemi bulunmasından kaynaklanmaktadır.

Önceleri elektrik enerjisi elde etmek için akarsuların yanında konumlandırılan üretim yapılarının (değirmenler,biçki atölyeleri,...vb), buhar enerjisinin bulunmasından sonra akarsulara yakın olma zorunluluğu da ortadan kalkmıştır. Buhar gücünün icadı demiryolu çağını başlatmıştır ve üretilen ürünlerin demiryolları vasıtası ile pazarlara taşınması sağlanmıştır (Kıraç 2001, ss.97-101).

Sanayileşmenin ikinci döneminde temel hammadde ve enerji kaynaklarına yenilerinin eklenmesi ile hammadde olarak çelik, enerji kaynağı olarak petrol kullanılmaya başlanmıştır. Okyanuslardaki ticari gemilerin çelik özellik kazanarak büyümesi üretilen malların deniz aşırı bölgelerden taşınmasını kolaylaştırmıştır. Üretilip taşınan malların ticaret hacmi yaratması sanayinin güçlenmesini sağlamıştır.

Sanayileşme süreci, 1900’lü yıllarda ‘Fordist Üretim’(kitlesele üretim) tarzı ile yeni bir boyut kazanmıştır. Kitlesele üretim, 1970’li yıllara kadar dünyayı etkisi altına almıştır. Niteliksiz işgücü öne çıkmaya başlamış ve nitelikli işgücü yerine ikame edilebilen işgücü önem kazanmıştır. Kitlesele üretimin farklılaşan taleplere cevap verememesi 1970’li yıllardan sonra esnek üretim kalıplarını doğurmuştur (Aydınlı 2004,ss.2-3).

1970’li yıllarda, bir taraftan petrol krizi yaşanması, ekonomik büyümelere kısıtlama getirirken bir taraftan da bu yıllarda esnek üretim modelinin farklı taleplere çözümler sunabiliyor olması; işletmelerde çeşitlilik yaratmış ve küçük-orta ölçekli işletmelerin önü açılmıştır.

Post-Fordizm olarak adlandırılan bu dönemde ortaya çıkan yeni teknolojiler, bilgisayar kullanımının yaygınlık kazanması ve bunlara bağlı olarak iş organizasyonlarının değişime uğraması, mal ağırlıklı piyasalardan hizmet ağırlıklı piyasalara geçiş dönemini başlatmıştır.

1970’li yılların sonuna doğru teknolojinin de giderek ucuzlaması, küçük ve orta işletmeleri büyük işletmelere göre avantajlı hale getirmiş; büyük işletmelerdeki kitlesele üretim krize girmiş bunun yerine esnek üretim yaygınlaşmıştır. Esnek üretim modelinde kitlesele üretimdeki standart ürünlerin çeşitlenmesi, tek amaçlı makineler yerine esnek makinelerin kullanılması,

niteliksiz işgücü yerine nitelikli işgücü kullanılması gibi durumlar üretimde yeni anlayışları başlatmıştır (Özgür 2010,ss.20-21).

Üretimin yeni mekansal organizasyonu, iletişim ve ulaşım teknolojilerindeki gelişmeler, endüstriyel üretimin önem kaybetmesi, servis sektörünün gelişmesi ve devletlerin hayatın pek çok alanında gittikçe azalan etkinliği kentlerin görünümünü değiştiren etkiler yaratmıştır (Zeybekoğlu Sadri 2008, s.10).

Peck (1996) ve Scott'a (1988) göre, esnek üretim örgütlenmesinin mekansal sonuçlarından biri, fordist üretimin sanayileşmiş merkez alanlarından uzaklaşması yani taşınmasıdır. Mariotti'ye (2005) göre ise; 1980'li yıllarda eski fabrikaların kent merkezlerinden taşınması ile yeni kentsel büyüme alanları oluşmuştur. Merkez alanlarındaki hızlı ekonomik ve demografik büyüme ile başa çıkabilmek amacıyla firmaların kentlerin dış bölgelerine doğru kayması (sanayinin banliyöleşmesi), merkez bölgedeki tıkanıklık, emek pazarı ve mekansal kapasite problemlerini çözmek için bir yol görülmüştür (Bostan,Aras ve Tamer 2010,ss.82-85).

1980 – 2000 döneminde kentlerde bulunan organize sanayi desantralize olmuştur. Kentler, merkez dışına doğru yayılmaya başlamıştır. Küçük imalat birimleri kent merkezlerinde işlevlerine artarak devam etmişlerdir. Bu birimlerin ve burada çalışan iş gücünün de eski merkezlerde yer seçmesi, bu alanların köhneme sürecini tetiklemiştir (Yerliyurt 2008, s.37).

2.2. SANAYİLEŞMENİN NEDEN OLDUĞU KENT VE ÇEVRE SORUNLARI

Kent :Toplumun yerleşme, barınma, gidiş-geliş, çalışma, dinlenme, eğlenme gibi gereksinimlerinin karşılandığı; tarımsal faaliyetlerin sınırlı olduğu; köylere göre nüfusun daha yoğun olduğu; toplumsal gelişimin süreklilik gösterdiği küçük komşuluk birimlerinden oluşan yerleşim birimidir (Keleş 1998, s.75). Sanayileşme hızlı üretim, pazarlama ile iş istihdamlarına olanak sağlarken bir taraftan da yerleşim ve çevre sorunlarını beraberinde getirmiştir. Sanayi alanlarının çevresinde mevcut altyapının kaldıramayacağı biçimde nüfusun hızlı ve denetimsizce yoğunlaşması, kentlerde yerleşim düzensizlikleri ve birtakım çevresel sorunları beraberinde getirmiştir. Kentlerde konutlar yoğunlaşmış; denetimsiz ve hızlı yapılaşma sonucunda sanayi kirliliği sulara, havada, toprakta, kısacası tüm ekosistemde hissedilmiştir. Ayrıca, kentler denetimsiz yapılaşmalar ile doğal afetlere karşı da savunmasız bir hal almıştır.

20. yüzyılın başlarında şehrin her alanında araca geçişin izleri görülmeye başlamıştır. Geniş yollar şehir dokusunu farklılaştırmış, nüfus artışı şehir dokusuna yoğunluk kazandırmış, şehirlerin sınırları iyice genişlemiştir. Şehirlere göç olayı ile başlayan sosyo-ekonomik ve kültürel sorunlar, şehirlerde ileri dönük problemlerin artmasına neden olmuştur (Özden 2008). Bu dönemde kentler bir taraftan endüstriyel üretim sonucu aşırı derecede kirlenmiş, diğer taraftan bu endüstrilerde çalışmak üzere kırsal kesimden gelen nüfus ile hızla kalabalıklaşmıştır. Kentlerin maruz kaldıkları çevre kirliliği, altyapı eksikliği, konut problemleri gibi çeşitli sorunlar kentlerin daha sağlıklı ve yaşanabilir hale getirilmesi yönünde girişimlerin de ortaya çıkmasına neden olmuştur (Zeybekoğlu Sadri 2008,s.14). Örneğin, sanayi yapılarının yer seçiminde yeni ölçütler getirilmiş; çevreyi koruyan bazı yasal düzenlemeler yapılmış; kentlerde yerleşim sorunlarını gidermeye yönelik bir takım kent model önerileri ortaya konmuştur.

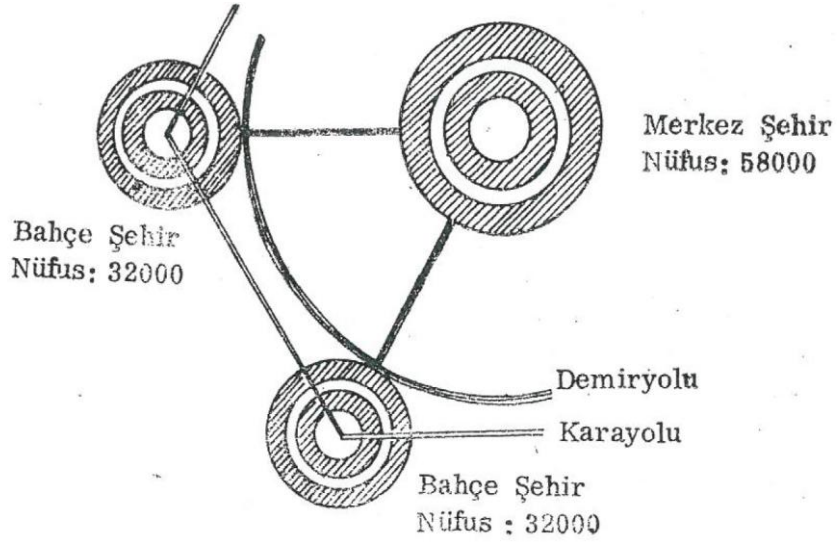
2.3. SANAYİLEŞME VE SORUNLARI, ÖRNEK KENT MODELLERİ

Sanayileşmenin kentler üzerindeki baskıları 19. yüzyılın sonlarına doğru daha çok hissedilmiş olup, bu dönemde kentlerin sağlıksız gelişimini önleyici bir takım şehir modelleri geliştirilmiştir. Bu anlamda iş alanları, sanayi alanları, ulaşım aksları, yerleşim yerleri, yeşil alanlar gibi temel fonksiyon alanları birbirleri ile ilişkilerine göre kurgulanmış; kentlerdeki yerleşim sorunlarını çözmeye model önerileri getirilmiştir.

Arturo Soria y Mata (1882) yapı adalarının kent için gerekli tesisatların(atlı tramvay şebekesi, telefon şebekesi, elektrik hatları, temiz ve pis su tesisatları) etrafında lineer bir planlama ile yerleştirilmesini savunmuştur. Soria y Mata, Madrid civarında, mevcut iki şehir arasında, 400 metre genişliğinde böyle bir kent inşa etmiştir (Atalık,Çetiner ve diğ.1985,1985,s.133). Soria Mata'nın sanayi kentleri için önermiş olduğu kent modelinde sanayi alanları demir yollarına paralel yerleştirilmiş, yeşil kuşak ile yapılan bir ayırımdan sonra konutlar yerleştirilmiş, sosyal tesisler ise bu yeşil kuşakta düşünülmüştür (Acay 2007).

E. Howard (1898) fabrikaların zehirli atıkları ile kirlenen kentlerin sağlıksız yaşam çevrelerine karşı geliştirdiği Bahçe Kent Modeli'nde 58000 kişilik dairesel kent merkezde konumlanmış, 32000 nüfuslu daha küçük altı daire biçimindeki bahçe kentler ile kuşatılmıştır. E. Howard'ın bu modeline göre; sanayi tesisleri bahçe şehirlerin dışında ve her biri 400 hektarlık araziler üzerinde yerleşecek, çevrelerinde 2000 hektarlık tarım arazisi bulunacaktı (Atalık,Çetiner ve diğ.1985,s.136).

Şekil 2.1.E.Howard (1898)'ın Bahçeşehir Modeli

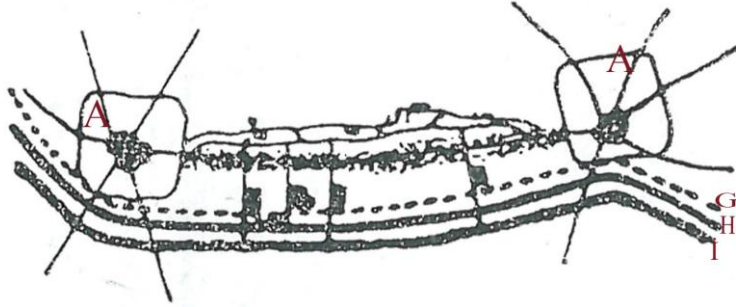
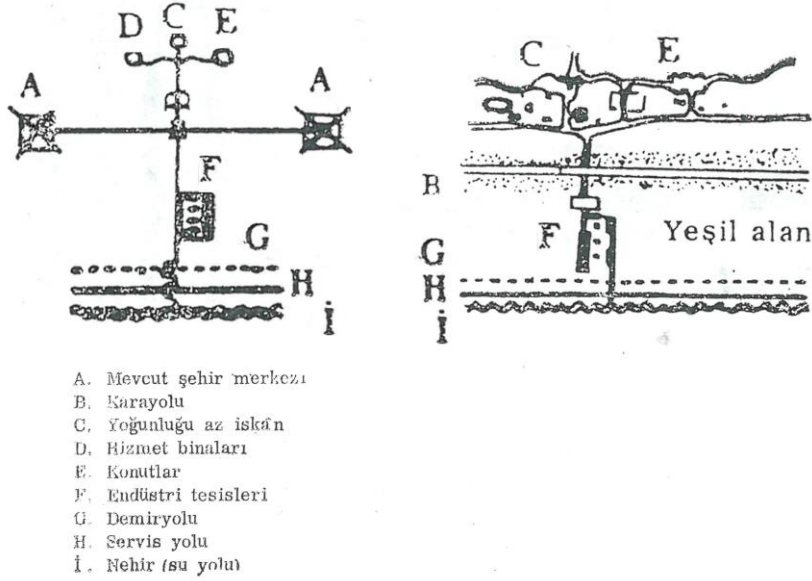
Kaynak:Atalık,Çetiner ve diğ.1985 , İTÜ Şehircilik Ders Kitabı s.136

Garnier (1917), sanayileşmeye aday olan bir kenti büyütmeden mevcut haliyle korumayı yeni şehri ise mevcut şehre bağlantılı bir aks üzerinde lineer olarak geliştirmeyi önermiştir. Garnier, 'Lineer Sanayi Şehri' fikrine geçiş noktasını oluşturmuştur (Atalık,Çetiner ve diğ.1985,s.133). Garnier 35 000 kişilik bir kent tasarlamış; kompleks evler, endüstri yapıları, tren istasyonu, gerekli kamusal yapılardan oluşan kentte, kentsel alanın yarısı yeşil dokuya ayrılmıştır. Konut alanları, endüstri alanlarından yeşil alanlar ile ayrılmış; kentler de birbirlerinden yeşil alanlar ile ayrılmıştır.

Le corbusier'in Linear Kent Formu

Lynch'e göre (1981), Le Corbusier'in kent modeli üç milyon kent sakini için hazırlanmıştır. Bu modelde, merkezde gökdelen ofisler ve en yüksek apartman blokları yer almaktadır. Kentin daha dış kısımlarında altı katlı ve lineer yerleşimli konutlar yer alırken, endüstri işçileri için kentin dışındaki yeşil kuşağın ötesinde bahçe kent karakterinde tek katlı konutlar yer almaktadır. Bu modelde amaç, kent merkezinde çok katlı yapıları artırarak yeşil alanları çoğaltmak aynı zamanda kent yakın çevresinde de yaşanabilir alanlar yaratarak sanayinin olumsuz etkilerini gidermektir (Lynch 1981, s. 59). Le Corbusier'in lineer endüstri şehir modeli, iş yeri ile konut arasındaki gidiş gelişlerin kolaylaşması amacını taşımakta idi (Şekil 2.2).

Şekil 2.2. Le Corbusier'in Lineer Endüstri Kent Modeli

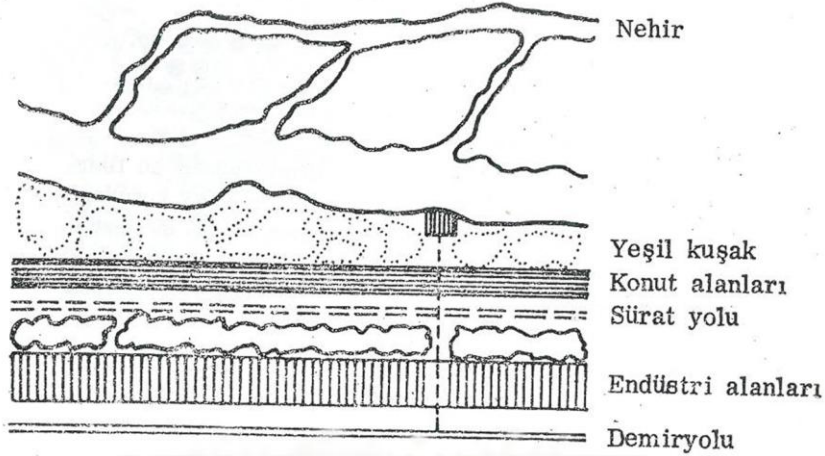

Kaynak: Atalık,Çetiner ve diğ.1985 , İTÜ Şehircilik Ders Kitabı ,s.135

Lynch'e göre (1981), XX. yüzyıl mimarlarından F. L. Wrigt'ın "Broadacre City (Geniş Saha Kenti)" fikri de temel olarak lineer bir organizasyondur (Lynch 1981, ss. 58-59).

N.A. Milyutin'in Lineer Sanayi Kent önerisinde, (1929), kuzeyde demiryolu ve ona yakın endüstri bantı ile ana cadde-endüstri arasında yeşil alan bulunmakta ve kamu kuruluşları bu yeşil alanda konumlanmaktadır. Altta bir ana cadde vardır. Ana caddenin diğer yanında caddeye paralel konut alanı ve çarşı söz konusudur. Konut alanının altında tekrar, donatı alanları (eğitim, kültür, dinlenme vs.) ve ağırlıklı bir yeşil bant bulunmaktadır. Bu şemadaki ana fikir, şehrin paralel şeritler halinde geliştirilmesidir. Böyle bir kuruluşta, başta trafik olmak üzere, şehir ne kadar gelişirse gelişsin ileride planlamayı güçleştirecek bir karışıklığın ancak asgari seviyede olabileceği düşünülmüştür. Diğer yandan, şerit şeklindeki bu prensip şemasının her bölge ve topoğrafyada kullanılamayacağı da bilinmektedir (Şekil 2.3).

Şekil 2.3.N.A.Milyutin'in Linear Sanayi Kent Modeli

Kaynak: İTÜ Şehircilik Ders Kitabı Atalık, Çetiner ve diğ.1985, s.135

Birinci Dünya Savaşı sonrasında kentler, hakim sanayi üretim tipi olan 'Fordist Üretim' (kitlesele üretim) ekseninde gelişme göstermiştir. Sanayinin kent mekanındaki yansıması 1910'lu yıllarda ideal kent planlama uygulamalarını, 1920'lerde tarihi miras kaygısı taşımayan yenileme uygulamalarını, 1930'larda ise işlevsel bölgeleme ve koruma kavramlarını öne çıkarmıştır (Polat ve Dostoğlu 2007 N,s.63). Sanayi döneminde kentlerin büyüüp gelişmesi barınma, dinlenme, ulaşım, çalışma fonksiyonlarının birbirlerinden ayrılmasını, yani bölgeleme (zoning) konusunu sanayi öncesi döneme göre daha önemli hale getirmiştir. Önceki dönemden farklı olarak sanayi döneminde düşünülen bölgeleme 'insanları ekonomik ve sosyal sınıflarına göre ayırmak' yerine 'kent hayatında kolaylık ve rahatlık sağlamak' şeklinde kurgulanmıştır. 1933 yılında Atina'da toplanan Uluslararası Modern Mimarlar Kongresi (CIAM)'nde kentlerdeki kötü gidişatı önlemek için 95 şehircilik yasasından oluşan bildiri yayınlanmıştır. Evrensel çözümlerin arandığı bu kongrede kent ve kent bölgesi ile kentlerin o günkü durumuna ilişkin eleştirilere ve çarelere dikkat çekilmiştir. Modern kentleşme ilkelerinin ortaya konduğu bu bildiri ile plansız, düzensiz kentleşmeye karşı önlem alma gibi modern kent planlamanın temel gereklilikleri ele alınmıştır. Bu bildiride; kentin dört temel işlevi olan çalışma, ulaşım, barınma, dinlenme bölgeleme ilkesinde ele alınmış ve bunlarla ilgili kararlar alınmıştır. Ayrıca, tarihi miras konusuna da dikkat çekilerek mimari değerlerinin korunması gerektiği vurgulanmıştır (Gökgür 2005,s.35).

3. SANAYİ ALANLARINDA İŞLEVSİZLEŞME VE KÖHNEME SÜRECİNE BAKIŞ

3.1.KENTLERDE SANAYİSİZLEŞME SÜRECİ

1970’li yıllardan sonra iş bölümü ve organizasyonlarında görülen değişiklikler ile üretim sürecindeki gelişmeler, hizmet ağırlıklı piyasalara geçiş dönemini başlatmıştır. Ayrıca, enerji kaynaklarının ve kullanılan hammaddenin çeşitlilik kazanması gibi sebepler de sanayinin belirli bir yerde olma zorunluluğunu hafifletmiş ve sanayi tesisleri, arsa fiyatlarının daha uygun olduğu bölgelere kurulmaya başlanmıştır.

‘Hızlı teknolojik gelişmelerin ve beraberinde yoğun uluslararası rekabet koşullarının yaşanması, verimlilik ve kalitenin önem kazanması, bilgi teknolojisinin yaygınlaşması, bilgisayara dayalı üretim ve tasarım teknikleri vb. yeniliklerin geliştirilmesi klasik endüstri ilişkileri sistemini yeniden yapılanma arayışına sokmuştur’(Kocabaş [ty],s.3).

Dolayısıyla Enformasyon kenti, bilgi kenti, tekno kent kavramlarıyla özdeşleştirilen yeni kentleşme olgusu ortaya çıkmıştır.

3.2. SANAYİ ALANLARINDA İŞLEVSİZLEŞME VE KÖHNEME

Üretim kalıplarındaki değişiklikler, teknolojik gelişmeler, enerji kaynaklarının azalması, çevre kirliliği gibi nedenlere bağlı olarak bazı sanayi tesisleri işlevsizleşmiştir. Üretim kalıplarındaki değişiklik diye tanımlayabileceğimiz bir neden de; imalat sektörünün yerini hizmetler sektörüne bırakmasıdır.

Hizmetler sektörüne geçiş kent içinde bulunan sanayi, atölye vb. imalat tesislerinin kentin çeperlerine doğru yönelmesi ve bunu takip eden banliyöleşme eğilimlerini doğurmuştur (Şen 2012,s.294). Şehirsel yoğunluk, sanayiye dayalı çevre kirliliği, kentlerdeki arazi değerlerinin yüksek oluşu da fabrikaların şehir dışına taşınmasını gündeme getirmiştir (Giritlioğlu ve Yüzer 2003, s.120). Home’ye (2007) göre ise; daha iyi ulaşım, arsa ve hizmetlere ulaşım imkanları sanayinin kent içi alanlardan kent dışına taşınma sürecini hızlandırmıştır(Şen 2012,s.296).

‘Yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren kent planlama süreçlerinde yaşanan gelişimler sonucu sanayi alanlarının kent dışında yer alması fikri kabul görmüş ve bu alanlar kent dışı alanlarda yer almaya başlamıştır. Üretimin kentlerden uzaklaşmasıyla kent içinde kalan sanayi alanları, kentlerin yeniden yapılanma sürecinde kullanım biçimleriyle önemli bir rol üstlenmişlerdir’ (Koçan 2011,s.125).

3.3.SANAYİ ALANLARININ KÖHNEMESİNİN KENTE ETKİSİ

Sanayileşme sürecinde yaşanan değişimler bazı sanayi tesislerinin kent merkezlerinden taşınmasını veya tamamen kapatılmasını gündeme getirmiştir. Kentsel mekanda sanayi alanlarının işlevsizleşmesi bu alanları çöküntü alanlar haline getirmiştir. Bu alanlar canlılıklarını kaybetmiş, kentten kopuklaşmış, görsel olarak kalitesizleşmiş, sosyo-ekonomik anlamda problemlili hale gelmiştir. Çöküntü alanları, mimari anlamda çarpıklaşmış bir kentleşmenin olduğu ve "aidiyet" duygusu taşımayan yoksul halkın bulunduğu bölgelerdir. Ayrıca, bu alanlardaki kontrolsüz ve bakımsızlık suç gibi anti sosyal davranışlar için uygunluk sağlamaktadır. Kentte suç ve suçlular üzerine bilimsel bir çalışma yapan Wilson ve Kelling'in, 1982'de ortaya koymuş oldukları 'Kırık Cam Teorisi'ne göre kontrolsüzlük, sahihsizlik, bakımsızlık ve ilgisizlik hissi uyandıran mekanların suç ve suçlu için çekicilik sağlayacağı ortaya konmaktadır (Doğan ve Sevinç 2011,s.30).Canlılığını kaybeden ve kentten kopuklaşan bu alanların canlandırıcı bir takım planlamalar ile kentle bütünleştirilmesi kentte çeşitli problemleri önlemiş olacaktır.

Çöküntü bölgeleri büyüyen işsizliğe bağlı olarak yaşanan iş kayıpları, artan sosyal dışlanma, fiziksel çöküntüleşme ve yoksulluk ile kötüleşen yaşam standartları gibi istenmeyen sonuçlar ile kentsel mekânların insansızlaşmaya başlayan alanları olarak ortaya çıkmaktadır (Şen 2012).

4.İŞLEVSİZLEŞEN SANAYİ ALANLARININ DÖNÜŞÜMÜNDE KENT PARKI TEMASI

4.1.SANAYİ ALANLARINDA DÖNÜŞÜM YAKLAŞIMLARI

Kentler dönemlerin getirdiği sosyo-ekonomik, siyasi, vb. nedenlere bağlı olarak sürekli bir değişim ve dönüşüm içindedir. Yoğun nüfus baskısı altında kalan kentlerde denetimsiz ve sağlıksız yapılaşmalar, zaman içerisinde birtakım planlamalar ile kentlerin dönüştürülmesini gündeme getirmiştir. Kentsel dönüşüm olarak adlandırılan bu olguya ilişkin tanımlamalar birbirinden farklılık gösterse de temelde kaliteli ve yaşanabilir bir çevre yaratılmasını amaçlamaktadır. Roberts (2000), kentsel dönüşümü;

'yitirilen bir etkinliğin tekrar geliştirilmesi ve canlandırılması, işlemeyen bir toplumsal işlevin işler hale getirilmesi; toplumsal dışlanma olan alanlarda, toplumsal bütünleşmenin sağlanması; çevresel kalitenin veya çevre dengesinin kaybolduğu alanlarda, bu dengenin tekrar sağlanması'

olarak tanımlamakta (İnceoğlu ve Tokman 2012, s.95) ve kentsel dönüşüm projelerinin amaçlarından birini 'kentsel alanların en etkin biçimde kullanımına ve gereksiz kentsel yayılmadan kaçınmaya yönelik stratejilerin ortaya konulması' şeklinde ortaya koymaktadır (Akkar 2006,s.30). Roberts'ın düşüncesinden hareketle kentlerde işlevsiz kalan sanayi alanlarının tekrar etkin kullanımının, kentsel dönüşüm projelerinin amaçlarından biri olduğu söylenilebilir.

Dönüştürme etkinliklerine konu edilen alanlar; gecekonu bölgeleri, yüksek yoğunluklu kaçak apartmanların bulunduğu alanlar, doğal yıkım riski yüksek alanlar, kent öteklerindeki çöküntü alanları, tarihsel kent çekirdekleri ve ekonomik ömrünü doldurmuş görünen kent bölümleridir (Keleş 2012, s.386).

Keleş (2012)'e göre *'Kentsel dönüşüm salt gecekonu bölgelerindeki derme –çatma yapıların temizlenmesinden ibaret olmayıp koruma, canlandırma, iyileştirme, yeni işlevler kazandırma, yeniden imar etme, hem yapıları hem de buldukları kent kesimlerini, yitirmiş buldukları ekonomik ve toplumsal değerlerine ve fiziksel ölçünlerine yeniden kavuşturmak da kentsel dönüşüm çalışmalarının amaçları arasındadır'*(Keleş 2012,s.390).

Buna göre, kent merkezlerinde ekonomik ömrünü tamamlamış ve işlevselliğini kaybetmiş sanayi alanları da dönüşüm etkinliklerine konu edilmektedir. Özden(2008), dönüşümün aslında bir sonuç dönüşüme giden yolun ise kentsel yenilemeden geçtiğini düşünmekte ve kentsel

yenileme ile ilgili yapmış olduğu tanımlamayı; ‘zaman içerisinde farklı nedenler ile yıpranmış, köhnemiş, eskimiş kimi durumlarda terk edilmiş kent dokusunun günün sosyo-ekonomik ve fiziksel koşulları göz önünde bulundurularak ıslah edilmesi, değiştirilmesi, yeniden canlandırılarak kente kazandırılması’ şeklinde ifade etmektedir. Kent için önemli değere sahip ancak değişik nedenlerle eskimiş, bozulmuş çöküntüye uğramış veya bu süreçlerin yaşanmakta olduğu kent parçalarının yeniden hayata döndürülmesi yenilemenin bir amacı olup bu dönüşüm kentin kültürel mirasının ve kimliğinin korunması, yaşatılması yanı sıra ekonomik getiriler de sağlamaktadır (Özden 2008, ss.15-46).

1970’li yılların sonlarına doğru başlayan desantralizasyon politikalarının kent mekanına yansımaları, 1980’li yıllardan itibaren kentsel dönüşüme farklı bir boyut kazandırmıştır. Akkar (2006)’a göre, 1980’li yıllarda kentlerde boşaltılmış, atıl ve çöküntü haline gelmiş alanlarda ekonomik canlanmayı sağlayıcı dönüşümler uygulanmıştır. Çöküntü alanlarını *yeniden yapılandırılan* bu projeler ile ulusal ve uluslararası yatırımcı, müşteri ve turistleri çekmeyi amaçlamıştır. 1980’li yıllarda mekanın fiziksel, ekonomik canlandırılması sağlanırken 1990’larda bunlara ilaveten toplumsal ve çevresel boyut da önem kazanmıştır. Bu dönemde kentsel dönüşümün yasal, kurumsal, örgütlenme, izleme-değerlendirme süreçlerini bütüncül olarak ele alan bir canlandırma yöntemiyle başarı kazanacağı savunulmaya başlanmıştır. Drewe’ e (2000) göre, 1990’lı yıllarda kentsel dönüşümde koruma kavramı öne çıkmıştır. Özellikle Avrupa’da kentsel koruma amaçlı canlandırma projeleri dört alanda yapılmaktadır: Birincisi, çöküntü haline gelmiş tarihi merkezlerin canlandırılması; ikincisi, tarihi merkezlerin iyileştirilmesi; üçüncüsü tarihi değeri olan sanayi ve ticaret alanlarının canlandırılması ve dördüncüsü, küçük ve orta büyüklükteki tarihi kentlerin korunmasıdır. Avrupa’da, 1990’larda uygulanan bazı kentsel canlandırma projeleri kültürel etkinliklerin öncülüğünde kentsel dönüşümü sağlamayı amaçlayan *tarihi ve kültürel mirasları* korumaya yönelik dönüşüm projeleridir. Ayrıca özel ya da rutin düzenlenen organizasyonlar (spor karşılaşmaları, konserler, sanat festivalleri gibi) ile kentlerin imajını iyileştiren, turist ve yatırım çeken turizmin canlanmasını; böylece yeni iş olanaklarının gelişmesini sağlayan projeler ile dönüşüm yapılması da söz konusudur. 1990’lar, kentsel dönüşüm projelerinde yerel yönetimlerin de etkin rol aldığı yıllardır. Bu dönemin kentsel politikaları rekabetçi, işbirlikçi ve girişimci yönetim anlayışıyla hareket eden yerel yönetimlerin oluşumunu desteklemiştir (Akkar 2006,s.29-34). Avrupa ve Amerika’daki kentsel yenileme uygulamalarına bakıldığında, bu uygulamaların daha çok kent merkezlerinde köhnemiş ya da terk edilmiş depolama ve sanayi bölgelerinde artık kullanılmayan tersane, liman, dok alanı gibi kıyı yapılaşmalarında yer aldığı görülmektedir

(Özden 2008,s.46). Eski liman ve sanayi alanlarındaki çöküntü alanlarının canlandırmasında Kuzey Duisburg’da Emscher Park IBA projeleri, kültürel ve tarihi mirasın ön plana çıkarıldığı kentsel canlandırma projeleridir. Bu projeler, kentte çekicilik kazandırarak kent pazarlama anlamında kentlere ulusal ve uluslararası yatırımların çekilmesini hedeflemektedir (Akkar 2006,s.33). Emscher Park Projeleri’nden biri olan Duisburg Sanayi Bölgesi’nin park ve rekreasyon alanı haline dönüştürülmesi devlet ve yerel yönetimin ortak yatırımları ile gerçekleştirilen, eski sanayi yapılarının sanatsal –kültürel fonksiyonlarla işlevlendirildiği bir projedir. Alan, çevrenin kültür merkezi olarak kullanılmaktadır. Burada sportif ve rekreatif amaçlı park alanları da yapılmıştır. Bu proje ile Almanya hem yeni bir kültür ve turizm alanını hem sanayi tarafından yok edilen doğayı hem de sanayinin yerine temiz bir istihdam alanı yakalayarak ekonomiyi geri kazanmıştır. Projede ekonomik, sosyal, ekolojik, mekansal ve fiziksel sürdürülebilirlik sağlanabilmektedir. Ve bu proje, sanayinin hafızalarda sürdürülebilmesi gibi önemli bir bakış açısını göstermektedir(Görgülü 2009).

23.09.2004 tarihinde AB müktesebatına uyarlanan ve en son 21.06.2005 tarihinde değiştirilen Alman İmar Yasası ‘Baugesetzbuch’, Kentsel Dönüşüm’ ü 171a maddesi’nde ele almakta ve bu maddenin (3) numaralı bendinde ‘*Kentsel dönüşüm önlemleri toplum yararına hizmet ederler.*’ denilmektedir. Andersen (1999)’e göre, Almanya’da yenileme alanlarında sosyal planların yerel yönetimlerce finanse edilerek uygulanması politikası hakimdir. Almanya’da özel sektörün sosyal ve fiziksel problemleri çözme konusundaki rolleri kısıtlıdır. Yenileme projelerinde yardımların miktarına yerel yönetimler karar vermektedir. Devletin finansal yükümlülüğü sınırlı olup devlet harcamaların yalnızca bir kısmına katılmaktadır (Özden 2008, ss.85-94). Türkiye’de kentsel dönüşüm, 1980 öncesi ağırlıklı olarak konut alanlarının yayılması iken 1980 sonrasında, turizm, sanayi ve ticaret sektöründeki gelişmelerden etkilenerek biçimlenmiştir. Ülkemizde 1980’li yıllardan sonra kentsel alanlarda yer alan organize sanayinin desantralize olması, kent merkezlerinde atıl kalan sanayi alanlarının dönüştürülmesini gündeme getirmiştir. Esnek üretim ilişkilerine dayanan imalat tipi, Güvenç ve Işık’a (1997) göre merkezde yer seçmiştir. Bu imalat birimlerinde çalışan konut sahibi olmayan düşük gelir grubundaki çalışanlar da eski kent konutlarında yaşamını sürdürmüştür. 1990 sonrasında günümüze kentsel dönüşümde kullanılan en yaygın müdahale biçimi, kentsel yenileşme ya da kentsel canlandırma olmuştur (Ataöv ve Osmay 2007, s.59-67).

Kentsel dönüşümde amaç; konut ihtiyacının karşılanması, afet risklerine tedbir alınması, yeni sosyal alanlar ya da ticari alanlar oluşturulması gibi çeşitlilik gösterebilmektedir. Dönüşümün amacına bağlı olarak mevcut dokunun yıkılması, sağlıklı hale getirilmesi, canlılığını kaybetmiş

bölgenin tekrar canlandırılması...vb. gibi dönüşüm modelleri uygulanabilmektedir. Dönüşüm yapılacak bölgenin tabii olduğu yasa ve yönetmelikler dönüşüm uygulamasını biçimlendirmektedir. Ülkemizde yerel yönetimlerin kent yönetiminde etkin konumda olmaları, kentsel dönüşüm projelerinde de yerel yönetimleri güçlü aktörler durumuna getirmiştir. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 73.Maddesi'nin '*Belediye, kentin gelişimine uygun olarak eskiyen kent kısımlarını yeniden inşa ve restore etmek; konut alanları, sanayi ve ticaret alanları, teknoloji parkları ve sosyal donatılar oluşturmak, deprem riskine karşı tedbirler almak veya kentin tarihî ve kültürel dokusunu korumak amacıyla kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri uygulayabilir.*' hükmü ile yer verilmektedir. Afet riski taşıyan alanlardaki dönüşümler, özellikle 1999 Marmara depreminden sonra önem kazanmıştır. Bu konuyla ilgili olarak, 16.05.2012 tarihinde, 6306 sayı ile yürürlüğe konan, *Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun* uygulanmaktadır. Bu kanun uygulanması Çevre ve Şehircilik Bakanlığı denetiminde gerçekleştirilmektedir. Mücavir alanlarda belediyeler, mücavir alanları dışında il özel idareleri, bakanlık tarafından yetkilendirilmesi halinde büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde ilçe belediyeleri ve Toplu Konut İdaresi Başkanlığı tarafından uygulanmaktadır.

Küçük üretimlerin ve düşük gelirli insanların kent merkezlerinde yaşaması, bu alanların çöküntü alanı haline gelmesine etki etmekte ve çöküntü alanlarında kalan tarihi yapıların veya konut alanlarının koruma altına alınması ve sağlıklılaştırılması gündeme gelmektedir (Ataöv ve Osmay 2007,s.67). İstanbul'da benzer durumdaki Tarlabası, Hacıhüsrev, Tophane, Dolapdere, Okmeydanı'ndaki kısmi projeler; Tarihi Yarımada'yı kapsayan Fatih ve Eminönü'deki turizm amaçlı dönüşüm, yapılan dönüşüm projeleridir. Bu alanların tarihi ve kentsel sit olma özellikleri yapılacak dönüşümler açısından belirleyici olmaktadır. Bu alanların dönüşümü 16 Haziran 2005 tarihinde 5366 sayı ile yürürlüğe giren, *Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun* kapsamında gerçekleştirilmektedir. Dönüştürülecek alanın belirlenmesi, alanın toplum yararına kamulaştırılması, kullanım amacının belirlenmesi, dönüşümün sağlanması gibi hususlar bu kanun ve yönetmeliklerde ele alınmıştır. 5366 sayılı kanun, yenileme alanlarının tespitine, teknik altyapı ve yapısal standartlarının belirlenmesine, projelerinin oluşturulmasına; uygulama, örgütlenme, yönetim, denetim, kamuoyunun bilgilendirilmesi, kamulaştırma, katılım ve kullanımına ilişkin usûl ve esasları de kapsamaktadır. Bu kanunun uygulaması, şahıs ve firmaların, yerel yönetimlerin talebi ile birlikte Kültür Bakanlığının denetiminde yürütülmektedir.

Türkiye’de İşlevsizleşen Sanayi Alanları Çeşitli Şekillerde Yeniden İşlevlendirilmektedir:

a) İşlevsizleşen Sanayi Alanlarından Ticaret Alanlarına Dönüşüm (Örneğin, Samsun Tütün Fabrikasının alışveriş merkezine dönüştürülmesi),

b) İşlevsizleşen Sanayi Alanlarından Otel Alanlarına Dönüşüm (Çengelköy’de bir rakı çeşidi olan Suma Rakı’sı üreten ; 1875 yılından kalma bir fabrikanın otele dönüştürülmesi: Sumahan Otel),

c) İşlevsizleşen Sanayi Alanlarından Cezaevi’ne Dönüşüm (Diyarbakır Tekel Fabrikasının cezaevine dönüştürülmesi),

d) İşlevsizleşen Sanayi Alanlarının Eğitim, Sergi, Kültür Merkezleri ve Park Alanları’na Dönüştürülmesi (Haliç bölgesindeki dönüşümlerde bazı sanayi alanları, kültür merkezi, müze, eğitim, ticaret alanlarına dönüştürülmüştür. Bilgi Üniversitesine dönüştürülen Santral İstanbul, Kadir Has Üniversitesine dönüştürülen Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası, Söğütözü Kongre Merkezine dönüştürülen Söğütözü mezbahası, Koç Müzesine dönüştürülen Lengerhane, Fuar ve sergi merkezine dönüştürülen Feshane bu dönüşümlerin örneklerindedir).

Kent İçinde İşlevsizleşen Sanayi Alanlarının Kent Parklarına Dönüştürülmesi

1970’lerden sonra sanayi yapılanmalarındaki değişiklikler ve desantralizasyon politikaları nedeniyle kentlerde küçük ve orta ölçekli işletmeler ağırlık kazanmış, büyük sanayi alanları taşınmış veya üretimlerine tamamen son verilmiştir. Sanayi alanında yaşanan bu değişimin, kent mekanında önemli yansımaları olmuştur. Kent merkezlerinde işlevsizleşen sanayi alanları canlılıklarını ve kentle bütünlüğünü kaybetmiştir. Bu alanlar fiziksel, ekonomik, toplumsal açılardan problemlili hale gelmiştir. Kentlerde arsa değerlerinin yüksek oluşu ve mekansal gereksinimler, bu alanların değerlendirilerek kent yaşamına katılmasını gerekli kılmaktadır. Bu alanların kamuya açık kent parklarına dönüştürülmesi, kamu ve çevre açısından yararlılık taşımaktadır.

Ülkemizde işlevsizleşen sanayi alanlarının kent parklarına dönüştürülmesi süreci; planlama, kamulaştırma, tescil boyutlarında ele alınmaktadır.

Yasal Çerçeve

Türkiye’de bu alanda yapılmış olan uygulamalar belediyelerin sorumluluğunda yürütülmüş ve izlenen yol; imar planı yapılması, mülk tahsisi, Kültür ve Tabiat Varlıkları’nın tescil edilmesi şeklinde olmuştur.

Planlama Boyutu: Kentsel mekanda işlevsizleşen sanayi alanlarının park alanlarına dönüştürülmesi için öncelikle bu alanların imar planlarının park ve rekreasyon alanları olarak düzenlenmesi gerekmektedir.

Plan yapma yetkisi belediye sınırlarında ilgili belediye, mücavir alanlarda Valilik ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığına aittir. Büyükşehir Belediyesi sınırlarında 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı'nın Büyükşehir Belediyesi tarafından yapıp onaylanmasından sonra İlçe Belediye tarafından 1/1000'lik uygulama imar planı tasdik edilmektedir. Büyükşehir Belediyesi dışında kalan diğer belediyeler ile belediye sınırları dışında kalan mücavir alanlarda Nazım İmar Planı ve Uygulama İmar Planı, Belediye ve Valilik tarafından kabul edilerek Çevre ve Şehircilik Bakanlığının onayı ile kesinlik kazanmaktadır.

Mülkiyet Boyutu:

Özel mülkiyete tabi parsellerin imar planında *Park ve Rekreasyon Alanları'na* ayrılması halinde, imar kanununun 10. Maddesi kapsamında, 2942 sayılı *Kamulaştırma Kanunu'na* göre kamu eline geçirilerek uygulaması yapılmaktadır.

3194 sayılı İmar Kanunu'nun 11. maddesi gereği, belediye veya mücavir alanda bulunan vakıf mülkiyetindeki planda park alanı olan alanlar belediye ve il özel idarelerine bedelsiz devredilebilmektedir. Bu durum, kamu mülkiyetindeki alanların kamusal amaçlı park alanları şeklinde kullanımlarına kolaylık sağlamaktadır.

4046 sayılı Özelleştirme Yasası'nın 2.maddesinin (i) bendinde 'özelleştirme uygulamalarında milli güvenlik ve kamu yararının gerektirdiği durumlar hariç, kamu kurum ve kuruluşları ile mahalli idarelere devir yapılamaması' ilkesi esas alınmaktadır. Buna istinaden özelleştirmenin elindeki söz konusu alanların kamu yararı gözetilerek, kamu kurum ve kuruluşları ile mahalli idarelere devri söz konusudur. Örneğin, Seka Kağıt Fabrikası, Özelleştirme Kurulunda iken kamu yararı gözetilerek halka açık park ve rekreasyon amaçlı kullanılmak üzere Kocaeli Büyükşehir Belediyesine devredilmiştir.

Tescil Boyutu:

Sanayi Yapılarının Tescili: Parka dönüştürülecek olan eski sanayi alanında bulunan yapılardan tescile tabi olanların değerlendirilmesi, 2863 sayılı *Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu* uyarınca Kültür Bakanlığının onayı ile yapılmakta ve uygun olanların tescili sağlanmaktadır. Sanayi yapılarının tescili ilgili il ve ilçe belediyeleri tarafından olabileceği gibi

ilgili meslek odaları, sivil toplum kuruluşları tarafından da talep edilebilmektedir. Örneğin, Zonguldak Lavuar (kömür yıkama) Alanı'ndaki sanayi yapılarının tescili, bazı sivil toplum kuruluş örgütlerinin direnişi ve Mimarlar Odasının istemiyle gerçekleştirilmiş ve bu yapıların korunarak yaşatılması sağlanmıştır. Ancak, daha sonra yapılardan kriblaj binasının hasarlı olması üzerine yıkım kararı alınmıştır.

Ağaç Tescili: Parka dönüştürülecek olan eski sanayi alanında bulunan ağaçların 2863 sayılı *Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu* uyarınca Çevre ve Şehircilik Bakanlığının onayı ile tescili sağlanmaktadır.(Bugüne kadar izlenen yasal süreçte tabiat varlıkları olarak anılan ağaçların tescili Kültür Bakanlığından yürütülmekte iken, 2011 yılından itibaren Çevre ve Şehircilik Bakanlığının yetkisinde yürütülmektedir).

Ülkemizde işlevsizleşen sanayi alanlarının park alanlarına dönüştürülmesi, bu alanların bağlı bulunduğu yasa ve yönetmelikler doğrultusunda devam ettirilmektedir.

Konuya İlişkin Mevzuat

- 1- 3194 Sayılı İmar Kanunu,
- 2- 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu,
- 3- 5393 Sayılı Belediye Kanunu ,
- 4- 2960 Sayılı Boğaziçi Kanunu ,
- 5- 5366 Sayılı, Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Kanunu,
- 6- 6306 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun,
- 7- 5104 Sayılı Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu,
- 8- 2863-5226 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu,
- 9- 2872 Sayılı Çevre Kanunu,
- 10- 2942 Sayılı Kamulaştırma Kanunu

ve bu kanunlara bağlı uygulama yönetmelikleri kapsamında dönüşüme konu alanların planlama, kamulaştırma, tahsis, bedelsiz terkin, bağış ve uygulama şekilleri süreç içerisinde tamamlanmaktadır.

4.2.SANAYİ ALANLARINDAN KENT PARKLARINA DÖNÜŞÜM

Sanayi alanlarının park alanlarına dönüşümlerinde incelenen Türkiye’deki uygulama örneklerinin hizmet ettikleri nüfus dikkate alındığında kent parkı olduklarını düşündürmektedir. Yine çalışmamızda incelenen Almanya’nın Ruhr Bölgesi’ndeki uygulama örnekleri ise, tüm bölgeye hizmet etmiş olduklarından bölge parkları olduklarını düşündürmektedir. Çalışma sınırlarımızda incelenen Türkiye’deki örnekler, kent parkı olduğundan bu bölümde kent parkları ile ilgili daha geniş bilgi verilecektir.

Parkların Tanımı ve İşlevleri

Parklar, barındırdıkları bitki örtüsü ile kentte yaşayanların hava almasını, çeşitli fonksiyon alanları ile insanların rekreasyon aktivitelerini gerçekleştirmelerine ve ruhen dinlenmelerine olanak sağlayan açık yeşil alanlardır. 3194 sayılı İmar Kanunu’nda parklar, sağlıklı bir çevre oluşturmak amacı ile toplumun yararlanacağı sosyal altyapılar başlığı altında ‘yeşil bitki örtüsü ile kentte yaşayanların dinlenme ihtiyaçlarına cevap veren alanlar’ şeklinde tanımlanmaktadır. Thompson (2002), parkları; oyun mekanları ve spor alanlarını da bünyesinde barındırması, kentte geniş alan kaplaması, yapay veya doğal bitki örtüsüyle kent içerisinde ekolojik çeşitliliği desteklemesi nedeniyle kentsel açık alan planlamasının temel öğelerinden biri olarak tanımlamaktadır(Aydemir 2004). Parklar, 16.ve 17.yüzyıllarda kral ailesinin eğlence mekanları olarak kullanılırken Sanayi Devrimi’nden sonra halkın kullanımına açılmıştır (Tanrıverdi 1987,s.272). Park ve yeşil alanlar, sanayinin olumsuz etkilerinin kentlerde hissedilmesi üzerine, daha çok önem kazanmış ve 19. yüzyılda kamu parkları oluşturulmuştur. 19. yy.da İngiltere başta olmak üzere Almanya, Fransa gibi diğer Avrupa ülkelerinde kamu parklarının oluşturulması konusunda gelişmeler yaşanmış ve bu gelişmeler Amerika Birleşik Devletleri’nin New York kentinde yapılan park çalışmalarına önderlik etmiştir. Bu dönemde her iki kıtada “Park Harekatı” başlamıştır (Oğuz ,1998).

Parkların Başlıca İşlevleri;

Toplumun dinlenme, gezinti, piknik, eğlence ihtiyaçları için gerekli çevresel fonksiyonları barındırırlar. Parklar yeşil bitki örtüsü barındırmaları ile sağlıklı çevreler oluşturarak çevre kalitesine katkı sağlarlar. İnsanları bir araya getiren yerler olmaları nedeniyle bireylerin toplum içinde sosyalleşmesine olanak sağlarlar. Park alanları insanların karşılaşması, tanışması, iletişim kurması gibi sosyal ihtiyaçlarının karşılanması açısından toplumsal rol üstlenirler. Kentsel alanlarda yaşam kalitesini arttıırırlar. İnsanların yaşadıkları ve çalıştıkları yerlerin çekiciliğini arttıırırlar.

Park alanlarının işlevsel olabilmesi için kişi başına düşen alan miktarları, donatı elemanları, her bir yeşil alanın kendi sınırlar içinde hizmet yönünden niteliği ve görsel etkinliği önemlidir.

Parkların sınıflandırılması

Parklar kapladıkları alanın büyüklüğü, hizmet verdiği nüfus, ulaşılabilirlik durumu, bulundukları tabii veya kültürel varlıklarına göre çeşitli şekillerde sınıflandırılmaktadır.

Polat'a göre (2002), parkların sınıflandırılması ve park standartları aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.1 Parkların Standartları

Parklar	Etkili Hizmet Alanı (yarıçap)	Kullanıcı Yaş Grubu (yaş)	Kişi Başına Büyüklük (Alan/1000 kişi)	Hizmet Ettiği Nüfus	İdeal Büyüklük (da)
Çocuk Bahçeleri	200-600m	0-3,4-7,8-15	4		8-16
Spor Alanları	2km	7 ve yukarı	4	Bütün Kent	40-60
Mahalle Parkları	500-1500m	Bütün Yaşlar	8-12	3500-5000	20-40
Semt Parkları	1000-2500m	Bütün Yaşlar	10-20	15000-30000	160-400
Kent Parkları	1-10km	Bütün Yaşlar	80	Bütün Kent	40-800
Bölge Parkları	25-100km	Bütün Yaşlar	750-5000		2000-4000
Milli Parklar	Bütün Ülke	Bütün Yaşlar	Değişken	Bütün Kent	Değişken

Kaynak: Polat, 2002

Bu çalışmamızda parklar, aktif yeşil alanlar içerisinde değerlendirilerek etkili hizmet alanına göre alt ölçekten üst ölçeye doğru hiyerarşik olarak sınıflandırılacaktır. Buna göre parklar;

- a) Çocuk Oyun Bahçeleri
- b) Mahalle Parkları
- c) Semt Parkları
- d) Kent Parkları
- e) Bölge Parkları
- f) Tabiat Parkları
- g) Milli Parklar şeklinde sıralanabilmektedir.

Çocuk Oyun Bahçeleri

Çocuk oyun bahçeleri, çocukların oynayıp eğlenebildiği açık alanlardır. Çocuk bahçeleri, 3194 sayılı İmar Kanunu'nda; '*çocukların ihtiyaçlarını karşılayacak alanlar*' şeklinde tanımlanmaktadır. Kentte park, okul ve konut alanları içerisinde bulunabilmektedirler. Uzun'a (1993) göre, çocuk bahçelerinin apartman tipi yerleşim ünitelerinde 250 m²'den küçük olmaması ve yerleşim alanı büyüdükçe 250-1000 m²'ye kadar genişlemesi önerilmektedir. Bazı araştırmacılara göre ise, her çocuk için 6.5 m² önerilmektedir (Uzun 1993, s.28). Çocuğun oyun oynama hakkına, 20 Kasım 1989 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 31. maddesinde '*Taraf devletler çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme oynama ve yaşına uygun eğlence etkinliklerinde bulunma ve kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkını tanurlar.*' hükmü ile yer verilmektedir. Simonon (2000)'un belirtmiş olduğu gibi çocuk psikologları ve pedagoglar kapalı alanlarda oyun oynamanın çocukların zihinsel, fiziksel ve sosyal gelişimlerini olumsuz yönde etkilediği kanısındadırlar. Bu nedenle çocukların güven içinde oynayabilecekleri, iyi tasarlanmış alanlar oluşturulması gerekmektedir (Yılmaz ve Bulut 2002). Bu bağlamda çocuk oyun bahçeleri ve oyun oynamaya olanak tanıyan kentsel açık-yeşil alanların tümü çocuğu fiziksel, zihinsel, ruhsal yönden geliştiren ve eğiten bir işlev üstlenmektedirler.

Şekil 4.1:Çocuk Oyun Bahçesi (İngiltere -Devon)

Kaynak:(www.forexmindgames.com)

Mahalle Parkları

Kentlerdeki en küçük yerleşim birimi olan mahallelere hizmet veren parklardır. Yakın rekreasyon gereksinimlerini karşılarlar. Bu parklar bisikletle veya yaya olarak ulaşılabilir alanlardır. Mahalle parkları, şehirlerde yaygın park türleridir. Bu parklar çocuk oyun alanları, oturma ve dinlenme alanları, yürüyüş yolları, yeşil alanlar ve basit rekreasyonel hizmetler sunan fonksiyon alanlarını barındırlar.

Mahalle parkları, 3500-5000 kişiye hizmet vermektedir ve her 1000 kişi için 8-12 da önerilmektedir. Bu parkların ideal büyüklüğünün 20-40 da olması önerilmektedir (Polat 2002).

Şekil 4.2: Mahalle Parkı (Fransa - Asnieres sur Seine)

Kaynak: <http://www.landezine.com/index.php/2012/09/asnieres-residential-park-by-espace-libre-landscape-architects/>

Semt Parkları

Semt parkları, mahalle parklarından daha büyük olup birkaç mahalleye hizmet verebilecek nitelikte ve büyüklükte parklardır. Semt parkları, 1-2 km içinde yaklaşık 30000-35000 nüfusa hizmet eden ve birden çok mahallenin rekreasyon talebini karşılayan büyük ölçekli parklardır. Hizmet ve etki alanı büyüklüğüne göre, kentsel rekreasyon sistemi ve park kullanımı içerisindeki yeri ve önemi göz önünde bulundurulduğunda, bu parklar için kullanım/hizmet düzeyinin artırılması ve işlevsellik daha fazla önem kazanmaktadır. Bu düzeyin artırılması ve parkın daha işlevsel kullanımında en önemli etken kaliteli tasarım ve planlamadan geçmektedir (Onsekiz ve Sezer 2009). Gold'a göre(1980), Semt parkları kent nüfusunun ihtiyaç duyduğu yakın rekreasyon olanaklarını destekler. Semt parklarında oyun alanlarına ve mahalle parklarında yer verilemeyen bazı rekreasyon kullanımına yer verilmektedir. Semt parkları, en az 8 ha olmakla birlikte, ölçüsü 8-40 ha arasında değişebilmektedir. Her 1000 kişi için 1 ha'lık alan önerilmekte ve servis alanları 0,8-4,8 km arasında değişmektedir. Semt parkları, yoğun olarak gençler tarafından kullanılmaktadır. Bu nedenle ortaokul ve liseye bitişik konumda olması uygun olur. Gençlerin hareketliliklerinin fazla oluşu, servis yarıçapının artmasına neden olmaktadır. Semt parklarında tenis kompleksi, yüzme havuzu, çok amaçlı sahalar, sosyal merkez ve otopark gibi kullanımlar bulunabilmektedir. Bu parklar için en iyi konum toplu taşıma yollarına yakın yerlerdir (Özkır,2007).

Şekil 4.3: Semt Parkı (Bayrampaşa Parkada)

Kaynak: www.foto.internetara.com

Şehir/Kent Parkları

Gold (1980)'a göre kent parkları, kentin merkezinde veya kentte yaşayanların rahatça ulaşabileceği şehre yakın yerlerde konumlanan; kent nüfusunun rekreasyon ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri tesisleri bulduran ve yeşil alanlar barındıran alanlardır (Özkır 2007,s.15). Kent parkları, her 1000 kişi için 12 ha büyüklüğünde önerilmektedir. Ölçü olarak minimum 40 ha önerilmekle birlikte, mümkün olan durumlarda 100-400 ha büyüklüğü tercih edilmelidir. Şehir parkları, 50.000-100.000 kişilik nüfus için araba ile 30 dakika süreli ulaşım uzaklığına hizmet ederler. Şehir parkları, kapladıkları alanın büyüklüğüne bağlı olarak; tenis kortları (4-12 adet), çim futbol sahaları, piknik alanları, açık hava tiyatrosu, yaya gezinti alanları, paten alanları, yapay göller, oturma yerleri ve teraslar, çay bahçeleri, lokanta üniteleri, acil yardım, Ptt ve servis hizmetleri için tesisler, tuvalet üniteleri, otoparklar, gösteri alanları ile servis yolları gibi fonksiyon alanlarını buldurabilirler. Simonds'a göre (1961), kent parklarının saha normları 1000 insan için 40 dekar olarak önerilmektedir. Şehir parkları yerleşme noktalarından 5-20 km ulaşım mesafesinde bulunurlar (Tanrıverdi 1987,s.272).

Tanrıverdi, alan büyüklüğünün elverişliliği durumuna göre kent parklarında bulunması tercih edilen rekreasyon tesislerini aşağıdaki şekilde sınıflandırmıştır:

Aktif rekreasyon alanları (Her yaştaki çocuklar için çocuk oyun bahçeleri ; gençler için oyun ve spor alanları; yelkenli kürek, kayak gezintileri ve yarışları için geniş su sathları; botanik ve zooloji bahçeleri).

Pasif rekreasyon alanları (Her yaştaki insanlar için oturma, eğlenme, seyretme, alanları ; açık hava gazino ve tiyatrosu; WC tesisleri; lokanta ve çay bahçeleri).

Parkların kuruluş ve işletilmesi için gerekli tesisler (Otopark sahaları, idare bina ve lojmanları, bitki materyali temini için sera ve fidanlık, alet ve makineler için ambar ve depolar) (Tanrıverdi 1987,s. 274).

19. yüzyılda tasarlanan parklar, sanayileşme ile nüfusu yoğunlaşan kentlerdeki kirliliğe çözüm olarak pasif ve güzel alanlar olarak planlanmışlardır. Sonraları önemli toplanma yerleri haline gelmişlerdir. Ve parklar meydanlar, plazalar, yeşil yollar ve diğer farklı mekânları içeren birbiriyle bağlantılı ve daha geniş “açık alan sistemleri” olarak planlanmışlardır. Bu durum, açık alanların kente faydalarının anlaşıldığının göstergesi olmuştur.

Farklı kullanım şekillerine göre kent parkları da kendi içerisinde çeşitlilik göstermektedir. Kentlerin büyüklüklerine göre park türlerinin hepsi veya bir kaç kentte yer alabileceği gibi, parkların kendi büyüklükleri de nüfus büyüklüğüne ve artışına bağlıdır.

“Altınel (1998) kent parklarını kullanım şekillerine, yani temalarına göre aşağıdaki gibi sınıflandırmaktadır:

Botanik bahçeleri: Botanik parklarında bir yörede bulunan ve bulunmayan bitkiler özel koşullar altında yetiştirilerek insanlara bitkisel örnekler sunulur. Bu tür alanlara “botanik eğitim alanları” denilebilir. Burada bitkiler gruplar halinde yetiştirilir ve her birini tanıtan levhalarla, bitkilerin özellikleri; yaşam, yetiştirme ve bakım koşulları ve hangi yörede normal şartlarda yetiştikleri açıklanır.

Hayvanat bahçeleri: Amaç, örnekler sunarak öğretmektir. Bir yörede bulunmayan hayvan türlerini orada yaşayanlara tanıtmaktır.

Eğlence parkları: Eğlence parkları serbest zaman endüstrisine ait alanlar olup özel ekipmanlara, büyük alanlara ve büyük bütçeye gereksinme gösteren yerlerdir. Ülkemizde bu tür alanlara ilişkin az sayıda örnek bulunmaktadır. Çocukların ilgisini çeken merkezler oldukları gibi büyüklerin de serbest zamanlarını eğlenceli bir şekilde geçirmesine olanak tanıyan yerlerdir. Eğlencenin yanı sıra bu tür alanlar eğitici aktiviteleri de içeren mekanlardır.

Sanat parkları: Sanat parkları, müze ve sergi galerileri gibi kapalı alanları gezme alışkanlıkları olmayanlar için ideal yerlerdir. Çünkü eserler açıkta ve doğa içerisinde sergilenmektedir.

Tarih parkları: Tarih parkları kentlerin içinde bulunan küçük ölçekli alanlardır. Tanıtıcı ve eğitici amaç içeren bu alanlar Sanayi Devrimi’nden kalma endüstriyel arkeolojik alanlar, eskiden çok önemli şahısların yaşadıkları çevreler olabilir.

Kültürparklar: “Kültürpark” sözcüğü terimsel olarak Türkiye’ye özgü bir kullanımdır. Çok büyük alanlar olan kültürparklar doğanın yanı sıra bünyelerinde eğlence, sergileme, sanat, eğitim v.b. çeşitli aktiviteleri barındırırlar. Kültürparklar, Türkiye’deki planlı kent parklarının ilk denemeleridir. Kültürparklar, tam anlamıyla doğanın kopyası olmaya çalışan doğal parklar değildir. Kültürparklar, konulu parklardır ve adından gelen kültür fonksiyonu, bir yerde tasarımcıyı; bilgilendirmek, parkta eğitsel ve eğlendirici aktiviteler bulundurmak yönünde şartlamaktır” (Özkır 2007).

Şekil.4.4:Kent Parkı (Amerika Central Park)

Kaynak: http://www.i4newyork.com-_central_park

Şekil 4.5:Kent Parkı (Amerika Central Parkı)

Kaynak: http://www.i4newyork.com-_central_park

Bölge Parkları

Bu parklar geniş bir bölgenin ihtiyacını karşılayan, bir saatte ulaşılabilen alanlardır. Kent ölçeğindeki yerleşim alanlarının gelişip birleşmesini önlemek üzere tampon alan olarak planlanmaktadır. Ölçü ve konumu değişebilmekle birlikte, 1000 kişi için 50 ha ve en az 100 ha büyüklükte önerilmektedir. Oğuz'a göre (1998), bölge parkında alanın kendine özgü doğal bir karakteri olmalı ve özellikle nehir ya da göl kenarları seçilmelidir. Minimum 240 ha büyüklüğündeki alan, hafta sonları ve tatillerde tam gün ya da yarım günlük ziyaretler için planlanmalıdır. Kullanıcılar parka özel otomobil, otobüs, bisikletle veya yaya olarak ulaşabilmelidir. Ortalama ulaşım süresi 30 dakika-1 saat arasında değişmelidir. Park, kitlesel giriş, geçiş, otopark v.b. istekleri karşılayabilecek kapasitede olmalı; doğa yürüyüşü, kamping, su sporları, piknik v.b. aktiviteler için olanak sağlamalıdır (Özkır 2007).

Tabiat Parkları

Doğanın tahrip edilmemesi, korunması ve kendine özgü kaynak değerlerini yitirmemesini amaçlayan 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'na göre,

Tabiat Parkı : Bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenmesine eğlenmesine uygun tabiat parçalarıdır. Bu parklar, kendiliğinden bitki ve yaban hayatı özelliğine sahiptir. Ve bu özelliklerin korunması amaçlanır.

Tabiat parkları milli veya bölge seviyesinde üstün tabii fizyo-coğrafik yapıya, bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliklerine ve manzara güzellikleri ile rekreasyon potansiyeline sahip olmalıdır. Kaynak-manzara bütünlüğünü sağlayacak büyüklükte ve devlet mülkiyetinde olmalıdır.

Milli Parklar Kanunu'na göre, tabiat parkları orman ve orman rejimine tabi yerlerde Orman ve Su İşleri Bakanlığının onayı ile belirlenmektedir. Orman rejimi dışında, Çevre ve Şehircilik Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararı ile belirlenmekte, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından da tescil edilmektedir.

Tabiat Parkı Koruma Zonlarına Göre Üç Kısma Ayrılır:

Mutlak Koruma Alanı: Çeşitli endemik flora ve fauna türlerini bulundurabilmektedir. Bilimsel çalışmalar dışında faaliyet yoktur.

Sınırlı Kullanım Alanı: Bu alan içinde; giriş-kontrol noktası, flora ve fauna tanıtım alanı, doğa yürüyüşü parkurları ile seyir terasına ilişkin faaliyetler yer almaktadır.

Kontrollü Kullanım Alanı: Bu alan içinde giriş kontrol noktası, idare-ziyaretçi merkezi, açık spor alanları, otopark, doğa yürüyüş parkurları, kamplı çadır karavan alanı, bungalov

evler,alışveriş ünitesi, WC, büfe, günübirlik piknik alanı, otopark, doğal çocuk oyun alanları bulunabilmektedir.

Türkiye'deki bazı tabiat parkları; 1983'de ilk tabiat parkımız olarak ilan edilen Ölüdeniz–Kıdrak Tabiat Parkı, Uzungöl(Trabzon), Kayabaşı Tabiat Parkı, Neşet Suyu Marmaracık (İstanbul-Sarıyer) Tabiat Parkları'dır.

Şekil 4.6: Tabiat Parkı (Kayabaşı –Trabzon)

Kaynak: <http://www.trabzon.ormansu.gov.tr>

Milli Parklar

Milli park kavramı ilk kez 19.yüzyılda Amerika’da gündeme gelmiş, 1872 yılında *Yellowstone* ilk milli park ilan edilmiştir. Türkiye’de ise 1940’lı yıllarda düşünce olarak ortaya atılmış olup 1956 yılında yürürlüğe giren kanunla hukuksal temeli atılmış, 1983 yılında çıkartılan kanunla da milli park; “*bilimsel ve estetik bakımdan milli ve milletlerarası, ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçaları*” şeklinde tanımlanmıştır. Türkiye’de ilk milli park olarak 1958 yılında Yozgat Çamlığı ilan edilmiştir. Daha sonraki yıllarda milli park olarak ilan edilen alanların sayısı önemli derecede artmıştır. Milli Parklar Kanunu'na göre, Orman ve Su İşleri Bakanlığınca *millî park* karakterine sahip olduğu tespit edilen alanlar Millî Savunma Bakanlığının olumlu görüşü; Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile diğer ilgili bakanlıkların görüşü de alınarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararı ile millî park olarak belirlenmektedir.

Şekil 4.7: Milli Park (Yozgat Çamlığı)

Kaynak: www.yozgat.ormansu.gov

Şekil 4.8: Milli Park (Yellowstone Milli Parkı)

Kaynak: yellowstone.net

4.3.SANAYİ ALANLARINDAN KENT PARKLARI'NA DÖNÜŞÜMDE UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Kentsel mekanda işlevsizleşen sanayi alanlarının park alanlarına dönüştürülmesi, 1990'lı yıllardan sonra öne çıkmaya başlamıştır. Bu konuda dünyanın çeşitli ülkelerinde yapılmış örnek uygulamalar bulunmaktadır. Özellikle Almanya'nın ağır sanayi bölgesi olan Ruhr Bölgesi'nde bu konuda uygulanmış yüzlerce proje olduğu bilinmektedir. ABD, Hollanda, Çin, İngiltere gibi çeşitli ülkelerde bu konuda uygulamalar yapıldığı gibi, ülkemizde de konuyla ilgili uygulamalar başlatılmıştır.

4.3.1.Dünyadan Örnekler

4.3.1.1.Almanya Ruhr Bölgesindeki Dönüşümler – Kuzey Duisburg Parkı

Bölge hakkında

Ruhr Bölgesi, Almanya'nın Kuzey Ren Westfalya eyaletinde bulunan sanayi bölgesidir. Halk arasında 'Pütt' veya 'Kohlenpott' olarak da bilinmektedir. Duisburg, Mülheim an der Ruhr, Essen, Gelsenkirchen, Bochum, Oberhausen, Bottrop ve Dortmund bölgenin belli başlı kentleridir. Ruhr Metropolü, doğudan batıya 116 kilometre ve kuzeyden güneye 67 kilometre boyunca uzanmaktadır. Bölgenin içinden Emscher, Lippe ve adını aldığı Ruhr Nehirleri geçmektedir. 4 bin 435 kilometrekare alan kaplamaktadır (www.metropolruhr). Önceleri zirai faaliyetlerin sürdürüldüğü bir bölge olan Ruhr'da sanayinin hammaddesi olan taşkömürünün bulunması bölgeye sanayi bir kimlik kazandırmış, bölgede küçük maden ocakları kurulmuş ve kömür çıkarılan alan kuzeye doğru genişlemeye başlamıştır. Tarım, yerini çok kısa bir zamanda madencilik ve demir-çelik endüstrisine bırakmıştır (Diessenbacher ve Gatermann 2011).Jesberg (1999)'e göre; bölgedeki zengin kömür ve maden ocakları, demiryolu bağlantıları, doğal su kaynakları 19. yüzyılın ikinci yarısında endüstrileşme için uygunluk sağlamış ve bölge 20. yüzyılın başlarına doğru Almanya'nın ve Avrupa'nın önemli bir endüstri bölgesi haline gelmiştir. Bu bölgenin esas gelir kaynağı yakın bir zamana kadar kömür ve çelik üretiminden sağlanırken, 1960'lı yıllardan itibaren kömür ve çelik işletmelerinin kâr oranları giderek düşmüş; rezervlerin tükenmesi ve sağlık koşullarını tehdit edecek düzeye ulaşan çevre kirliliği nedeniyle sanayi faaliyetleri sona ermiştir (Köksal, 2012).

Kömür çıkartmada kazılan yüzey derinliğinin artışı ve bunun yüzeye verdiği zararların fazlaşmış olması, çevre kirliliğine neden olmuştur. Zemindeki çökmelere dayalı teoriksel bulgular yüzey hasarları bilimine ışık tutmuş olup 1931 de Almanya'da madencilik okullarında ders olarak okutulmuş ve maden hukuku, arazi hukuku, madencilik teknolojisi

,madencilik mühendisliği, hidroloji, hidrolik, tarım, kent ve trafik planlamasına da katkıda bulunmuştur. Çökmelerden en çok etkilenen Emcher Bölgesi'nin düzlüklerinde kanalizasyon drenaj koşulları, madenciliğin başladığı dönemlerden daha kötü duruma gelmiştir. Aynı sorun Lippe Nehri'nin bulunduğu alçak bölgelerde de görülmüş ve Rhine Bölgesi'ndeki çöküntü hattı Ruhr Bölgesi'ndeki Hamm'a kadar uzanmıştır. (Drecker, Genske ve diğ.1995, ss.413-421) .

Bölgede çökmeler yaşanması, deniz seviyesinden aşağı düşülmesi, çevre kirliliği ve tehlike yaratmış; maden rezervlerinin de azalması ile bölgedeki maden ocakları kapatılmıştır. Bölgede ağır sanayiye yön veren maden ocaklarının kapatılması ve 20. yüzyılda sanayi yapılanmalarındaki değişiklikler ile birçok sanayi tesisi kapanmış veya taşınmıştır. Bölgeyi kalkındıran kömür madenlerinin kapanması ve ağır sanayinin bitmesi, nüfusun buradan çekilmesine ve bölgenin atıl bir durum almasına neden olmuştur. Dolayısıyla, bölge canlandırıcı birtakım planlamalarla dönüştürülmeye ihtiyaç duymuştur.

Emscher Bölgesi'nin yapısal gelişimini sağlamak amacıyla 1989'de NRW (Kuzey Ren Westfalya) hükümeti, IBA'yı (Uluslararası İnşaat Fuarı) kurarak Emscher Bölgesi'nin sosyal, ekonomik, ekolojik gelişimi konusunda yeni stratejiler geliştirme çalışmaları yapılmasını sağlamıştır. Yeni proje ve fikirler sunulması için 1989-1999 yılları arasında 10 yıllık bir periyod oluşturulmuştur. IBA toplumun tüm katmanlarını içine alan ve fikirlerin, projelerin, deneyimlerin tartışılıp planlandığı katılımcı bir yaklaşımla kamusal faydayı ön plana çıkararak ve kentsel yaşam kalitesine önemli katkılar sağlayan nitelikte dönüşümler gerçekleştirmiştir.

Ruhr Bölgesi- Kuzey Duisburg Parkı

Kuzey Duisburg Parkı'nın oluşturulduğu alanda faaliyet gösteren Thyssen Tesisleri, 84 yıllık bir faaliyet süresinden sonra 1986'da kapatılmıştır. Tesisin kapatılması ile alanda eski sanayi kalıntıları kalmıştır. Bu eski kalıntıların sökülmesi, teknik ve mali imkânlar yönünden plânlanıp alanda yeni bir şehir yapılanması gerçekleştirilmeli idi. Tesis 84 yıllık faaliyet süresi boyunca çevredeki insan hayatını, şehir yapılaşmasını ve ekonomik gelişimleri etkilemiştir. Bölge halkı için önemli bir yere sahip olan bu tesisin tamamen yıkılıp ortadan kaldırılmasına karşı olan "Alman Sanayi Kültür Cemiyeti" ve " Kuzey Parkı Oluşturma Cemiyeti " etkinlikleri sonucu, Anıtları Koruma Kurulu tarafından tesis kalıntılarının anıtsal değerlerinin *yüksek ve benzersiz* olduğu yönünde bir rapor hazırlanmıştır. Eski yüksek fırın, merkezde bulunmak üzere canlı bir sanayi anıtı olarak korunmuştur. Bu alanın park olarak düzenlenmesinde Nordrhein-Westfalen Eyaleti eski Thyssen Kuruluşunun arazisini satın almıştır. 1989 yılında bir proje yarışması

düzenlenmiş ve 1991 yılında uzmanlar komisyonu hazırlanan projeyi onaylanmıştır. 1992 yılında eski tesis kalıntılarının sökülme ve yıkım çalışmalarının beklenenden daha pahalıya mal olacağı anlaşılınca kalıntıların Duisburg ve civarına hitap eden eğlence, eğitim, yaşam yerleri olarak korunmasına ve işlevlendirilmesine şehir meclisi tarafından karar verilmiştir. Bu alan, eski Thyssen tesislerinin kalıntılarının ve onlarda kullanılan tekniğin tarihsel şahidi olarak korunurken bir yandan da yöre halkına dinlenme, eğlenme, spor ve tiyatro, konser ve benzeri kültürel aktivite imkânları sunacak şekilde planlanmıştır. Parkın ilk bölümü 1994 tarihinde halkın hizmetine açılmıştır. 1997 yılında Duisburg şehri tarafından "Kuzey Duisburg Peyzaj Parkı Şirketi" oluşturulmuş olup, o zamandan beri parkın gelişimi devam etmektedir.

1989 yılında düzenlenen yarışmada kazanan projenin master direktörlüğünü Schwarze-Rodrian yürütmüş, park proje tasarımı P. Latz tarafından hazırlanmıştır. Proje 200 hektarlık bir alandan oluşmaktadır. Endüstriyel geçmişi daha iyi anlamak ve korumak ilkesine dayanan projede mevcut durum mümkün olduğunca muhafaza edilmeye çalışılmıştır. Eski sanayi alanlarının yüksek fırınları, dökümhaneleri, ana trafo binası, enerji üretim ve hava üfleme merkezleri, eski idare binaları yeni oluşturulan parklarda çeşitli amaçlarla kullanılmaktadır. Duisburg Park'ta eski tesisteki yüksek bir fırın üzerinde oluşturulan plâtfomdan çevre ve Duisburg Şehri'nin manzaraları izlenmektedir. Eski enerji santrali salonlarında çeşitli müzik, tiyatro ve benzeri faaliyetler gerçekleştirilmekte; kok kömürünün üretim tesisi olan kokhane sergi amaçlı kullanılmaktadır. Tesis binaları çeşitli kültürel, sosyal aktivitelerin gerçekleştirilebileceği şekilde işlevlendirilirken bunların bulunduğu yerleşkeler; çocuk oyun alanları, tırmanma kuleleri, bisiklet ve yürüyüş yolları şeklinde tasarlanmıştır. Ayrıca eskiden yük taşımakta kullanılan dekovil rayları parkı dolaştırmak üzere mini tren raylarına dönüştürülmüştür. Parkta belirgin birçok nirengi noktaları bulunmaktadır. Anıtlar Kurulu tarafından yüksek önem derecesine göre korunmuş olan 'Meiderich' adındaki yüksek fırın tesisi ve 'Piazza Metalica Meydanı', parkın önemli nirengi noktalarıdır. Bunların haricinde parkta bulunan taş yığınları ve diğer topraksal yığınlar, uzaktan seçilebilen birer işaret yerleri gibi bölgede yaşayanların o bölgeyi tanımlamada kullandıkları önemli nirengi noktalarıdır. Bu yığınlardan biri, önceden çirkin bir yükselti iken daha sonra yeşil bir tepe görünümüne kavuşturulmuş olan 387 basamaklı seyir tepesidir. Birkaç farklı yoldan tepesine çıkılabilen bu yapı, 65 metre yüksekliğindedir ve yükseltinin zirvesinde çelikten yapılmış büyük bir piramit yapı bulunmaktadır. Üç ayrı manzara seyretme olanağı sunan bu yapıda bölgenin endüstri tarihinin simgesine uygun olarak taş ve çelik materyalleri kullanılmıştır. Parktaki tepe görünümündeki belirgin yığınlarda yapılan ışıklandırma ile geceleri parkın yakın çevresinde ve Duisburg

şehrinde yaşayanlara veya o yöreye turistik amaçlı olarak gelenlere ışık gösterileri sunulmaktadır. 'Meiderich' adındaki yüksek fırın tesisi, özel bir ışıklandırmada senaryosu ile aydınlatılmaktadır. Aydınlatma alanının ışıklandırmasında üç renk ışık kullanılmıştır: Sular için mavi, binalar için kırmızı, doğal alanlar için ve tesisten geriye kalıp restore edilmiş üç baca için de yeşil renk kullanılmıştır. Söz konusu bacaların üst kısımlarında ışık çelenkleri yapılmıştır. Kuzey Duisburg Parkı'nın içindeki yüksek fırın ve vinçlerin, bacaların, gaz ölçüm cihazlarının, cevher taşıma sistemlerinin ve rüzgâr pervanelerinin ışıklandırılmaları da gerçekleştirilmiştir. Burada gerçekleştirilen ışık oyunları, tüm tesisin yanı sıra gölgelerde kalan kesimlerde de kullanılmıştır (Diessenbacher ve Gatermann 2011).

Tesislerin buldukları arazinin madencilik faaliyetleri ile hasar gören yapıda olması birtakım ıslah edici çalışmaları gerektirmiştir. Bu tip alanlarda toprağın asidik özelliği, sıcaklığı, nem ve besin değerleri analiz edilerek uygun bitki türleri kullanılmalıdır. Öncelikle öncü bitki kullanılmalı, toprak yapısı ıslah edilmelidir (Şimşir F. , Pamukçu Ç. ,Özfiat M.K. ,2007 s.47). Bu alanlarda kullanılacak bitki türleri toprak yüzeyinin ısınmasını önleyici yoğun gölgeleme etkisine sahip toprak yüzeyindeki su ve toprak kaybını önleyici üst aksamı olan ve derin alana yayılabilen güçlü kök yapısı taşıyan türler olmalıdır (Güney 1989). Bu gibi arazilerde organik madde içeriği yüksek malzemeler eklenmesi, toprağın su tutma kapasitesini arttıracığından bitki yetiştirmeye uygun ortam sağlamaktadır. Topraktaki zehirli maddelerin etkilerini azaltmak için turba, humus, kil gibi maddelerin ilave edilmesi faydalı olmaktadır. Asit tepkimeli topraklarda kireç, alkali tepkimeli topraklarda kükürt içeren bileşiklerin ilave edilmesi de faydalı olmaktadır. *Yalancı Akasya* ve *İğde* türleri kışın yapraklarını döktükleri ve özellikle akasya kökleriyle havadaki serbest azotu bağladığı için bu bitkiler ağaçlandırmalarda toprak oluşumunu hızlandırıp toprağı besin maddesince zenginleştirmektedir (Karakurt 1993,s.66). Fabrikaya ait çeşitli tesislerde bitkisel düzenlemelere bakıldığında bitkilendirme çalışmalarının araziye ıslah edici-onarıcı bir yaklaşımda yapıldığı düşünülmektedir. Doğal bitki örtüsünden yalancı akasyalar (kökleriyle havadaki serbest azotu bağladıkları için ağaçlandırmalarda toprak oluşumunu hızlandırır), huş ağaçları, gölgeleme etkisi olan kokar ağaçları arazide çoğaltılarak korunmuştur. Bunun dışında asitli topraklarda biyolojik ıslah edici özelliği olan yosun, liken gibi öncü bitki türleri kullanılmıştır. Ayrıca, tesislerden bazılarının üzerine hasar görmüş bölge toprağının üst kısmından taşınarak oluşturulan teras bahçelerinde alanı temsil etmesi bakımından arazinin egzotik bitki türlerinden kullanılmıştır. Tesislerden bir kısmının duvarlarından içeriye girişler sağlanmış, oluşan odacıklarda bitkisel peyzajlar gerçekleştirilmiştir. Buralarda gül, şimşir, sarmaşık, ortanca türleri kullanılmıştır. Fabrika

alanlarına ait eski metal kalıntıları ise çiçek yastıklarının çevresinde bordür olarak kullanılmış, bu çiçek yastıklarında sanayi alanına ait zehirli bitki türleri teşhir edilmiştir (Rosenberg [ty],ss.222-224).Parkta demirce zengin toprakları seven bitki türleri de kullanılmıştır. Çeşitli amaçlarla işlevlendirilen yapı ve binaların dışındaki boş alanlarda bitkilendirme çalışmaları yapılmış ve bu kesimler tekrar doğaya kazandırılmıştır. Bu park alanı işlevsizleşen sanayi alanlarının park alanlarına dönüştürülmesine iyi bir örnek sunmaktadır.

Şekil 4.9:Kuzey Duisburg Parkı Uydur Görünümü

Kaynak: Google Earth

Şekil 4.10: Thyssen Krupp Duisburg -1912 Yılına Ait Görüntü

Kaynak:Zeitreise Landschaftspark Duisburg-Nord- (Diessenbacher ve Gatermann 2011)

Şekil 4.11:Thyssen Krupp Duisburg -1912 Yılına Ait Görüntü

Kaynak:Zeitreise Landschaftspark Duisburg-Nord- (Diessenbacher ve Gatermann 2011)

Şekil 4.12: Kuzey Duisburg Parkı-Thyssen Krupp Tesisleri

Kaynak : <http://en.landschaftspark.de/startseite>

Şekil 4.13:Kuzey Duisburg Parkı

Kaynak : <http://landesign.com>

Şekil 4.14:Kuzey Duisburg Parkı

Kaynak : <http://en.landschaftspark.de/startseite>

Şekil 4.15:Kuzey Duisburg Parkı

Kaynak : <http://en.landschaftspark.de/startseite>

4.3.1.2.Çin Zhongshan Park

Bu park Guangdong eyaletinin Zhongshan şehrinde olup, 11 hektarlık bir alan üzerinde kuruludur. Çin’de endüstriyel alan üzerinde yapılmış ilk parktır. Park alanı 1950’lerde gemi tersanesi olarak inşa edilmiş, 1999 yılında tersane kapatılmıştır. Küçük ölçekli olmasına karşın sosyalist Çin tarihinin 1960 ve 1970’lerdeki kültürel devrimini de içine alan bir dönemden izler taşıması sebebiyle bölge ve ülke için önemli tutulmaktadır. Ülke için önemli bir dönemin izlerini taşıyor olması, bu tersane alanının korunarak dönüştürülmesinde etkili olmuştur. Bu anlamda tersane alanındaki mevcut endüstri yapıları, rıhtım ve burada bulunan bitkiler korunmuştur. Çalışmalar, nehir genişliğinin korunması, su taşkınlarının önlenmesi ve eski nehir kıyısındaki ağaçların korunması gibi zorlu aşamalardan geçmiştir. Denize doğru akan Qijian Nehri’nden beslenen, mevcut gölün su seviyesi günlük olarak 1.1 metre civarında olduğundan bununla mücadele için farklı yüksekliklerde bir köprü ağı kurulup teraslı bitki yatakları ile bağlantı yapılmıştır. Nehir taşkınlarına karşı nehir yatağı boyunca, ‘Ficus’ ve ‘Banyan’ ağaçları 20 metre genişliğinde paralel hendekler kazılarak bozulmamış bir ada konseptinde korunmuştur. Parkta mevcut türlere ilaveten tuzluluğa dayanıklı bitkileri de kullanılmıştır. Bu tersane alanındaki makineler, rıhtım ve diğer endüstriyel yapılar daha etkin estetik ve eğitimsel amaçlı kullanıma olanak sağlayan yapılara dönüştürülmüştür. Eski rıhtım çay bahçesine dönüştürülmüş, su kuleleri onarılıp görsel olarak aydınlatılması sağlanmıştır. Parkta orijinal bitki yapısı, toprak ve doğal konsept bölgenin yerel bitkileri parkın her tarafında kullanılarak korunmuştur. 2002 yılında hizmete açılan bu park çevrede yaşayanlar ve turistler açısından bir çekim merkezi olmuştur (www.turenscape.com).

Kent ile bütünleştirilerek planlanan bu park, çöküntü haline gelmiş bir kent parçasının tekrar canlandırılarak düzenlenmiş olması açısından iyi bir örnek sunmaktadır.

Şekil 4.16: Zhongshan Shipyard Park-Çin

Kaynak www.turenscape

Şekil 4.17: Zhongshan Shipyard Park-Çin

Kaynak www.turenscape

4.3.1.3. ABD High Line

High Line, New York Manhattan'da bulunan 1930'lu yıllarda endüstriyel depolara yük taşımak amacıyla yerden yükseltilerek inşa edilen demiryolu projesidir. Fakat, 2. Dünya Savaşı sonrasında karayolu taşımacılığının gelişmesi ile bu tren yolu işlevini yitirmeye başlamıştır. 1970-1980 yılları arasında ise tamamen kapatılmıştır (Aytaç ve Kuşuluoğlu 2012,s.47) .

1980 yılından beri kullanılmayan Manhattan'ın batı yakasında bulunan asma demir yolu hattının bir kısmı yeniden düzenlenmiştir. Semt sakinleri tarafından kurulan gönüllü sivil kuruluş olan *Friends of the High Line*, bu köprünün yıkılmaması için etkinliklerde bulunmuş ve demiryolu hattının yıkılması önlenmiştir. Bu örgüt, High Line'nin bir park alanına dönüştürülmesinin ekonomik getirileri olacağı yönünde belediye yönetimini ikna etmiş ve buranın park alanı olarak ıslah edilip yeşillendirilerek kamuya açılması kararı alınmıştır. 2003 yılında açılan uluslararası tasarım yarışması sonucu F. Operations, J. Corner'ın kazanmasıyla uygulanan proje ile bölge çevreye tekrar kazandırılmıştır. Projede oturma, dinlenme mekanları ve çeşitli aktivite alanları oluşturulmuş; bakım ihtiyacı az bitki türleri ile bitkilendirmeler yapılmıştır. Bitkilendirme sazlıklar, koruluklar ve piknik amaçlı kullanılabilir çim yüzeylerden oluşmaktadır. 2009 yılında ilk bölümü tamamlanan High Line Parkı ile Manhattan yeni bir kamusal kent parkına sahip olmuştur. Eski demiryolunun korunması, endüstriyel mirasın farkında olunması ve günümüz ihtiyaçları doğrultusunda yeniden kullanımı kente hem kültürel hem ekolojik hem de ekonomik katkı sağlamıştır. Bölgedeki gayrimenkul değerlerindeki artış, yaşam kalitesindeki artışı da beraberinde getirmiştir. Fothl'e göre (2010), High Line Projesinin uygulanması düzenlenmemiş haliyle suç barındıran bu alandaki suç oranının azalmasında etkili olmuş ve bölgede turizm anlamında ciddi bir artış gözlenmiştir (Aasen 2012 ,ss.29-32).

Şekil 4.18: High Line Park - ABD

Kaynak : <http://www.thehighline.org/galleries/images/high-line-park-photos>

Şekil 4.19: High Line Park-ABD

Kaynak: <http://www.thehighline.org/galleries/images/design-slideshow?page=1>

4.3.2. Türkiye’den Karşılaştırmalı Uygulama Örnekleri

Türkiye’de işlevsizleşen sanayi alanlarından park alanlarına dönüşüm uygulama örneklerini incelenmeden önce Türkiye’deki sanayileşme süreci hakkında ön bilgi verilmesi uygun görülmektedir.

Ülkemizdeki sanayileşme Tanzimat Döneminden itibaren ele alınacaktır.

Tanzimat Dönemi sanayi faaliyetleri iki döneme ayrılmakta ve birinci dönem 1840-1860 yılları arasında kapsamaktadır. Bu dönemde devletin ihtiyacı olan malları üretmek amacıyla fabrikalar kurduğu veya modernize ettiği dönemdir. Ancak, bu dönemdeki sanayileşme çabaları; teknolojik yetersizlik, bilgi ve tecrübe eksikliği, Avrupa rekabeti, yanlış devlet politikaları ile başarısız olmuştur. Tanzimat Döneminin 1860-1876 yıllarını kapsayan 2. dönemde kalifiye eleman yetiştirmek için sanayi mektepleri açılmış, sanayi sergisi açılmış, ithal gümrüğü kaldırılmış, küçülen ve etkinliğini yitiren sanayi erbabını şirketler halinde birleştirmeyi amaçlayan Islah-ı Sanayi Komisyonu kurulmuştur. Bu tedbirlerden Sanayi Sergisi (Sergi-i Umum-i Osman-i) , 1863 yılında İstanbul’da kurulmuş ve 5 ay bir süreyle açık kalmıştır. Bu sergide imparatorluğun çeşitli bölgeleri ile bazı yabancı ülkelerden gönderilen on bin kalem ürün sergilenmiştir. Ve imparatorluğun verimli topraklara, hammadde bakımından zengin ve kendine yetebilen bir sanayi gücüne sahip olduğu anlaşılmıştır. Bu durum yerli hammaddenin yabancı ülkelerde pazar bulmasını, Avrupa alet ve makinelerinin Osmanlı İmparatorluğu’nda istihdam edileceğini ortaya koymuştur. Tanzimat Döneminin ilk döneminde sanayileşme devlet vasıtası ile gerçekleştirilmeye çalışılmış; ikinci döneminde ise özel teşebbüse ağırlık verilmiş ve şirketleşme faaliyetleri gerçekleştirilmiştir (Önsoy 1984, ss.5-10) .Cumhuriyet Döneminde 17 Şubat-4 Mart 1923 tarihleri arasında İzmir İktisat Kongresi’nde alınan kararlar doğrultusunda yabancılara ekonomik, ticari ve yasal açıdan ayrıcalık tanıyan kapitülasyonlar kaldırılmıştır. Reji idaresindeki işletmeler devlete geçmiş ve yabancılara imtiyaz tanıyan uygulamalara son verilmiştir. Özel şirketler devlet tarafından desteklenmiş; kredi kolaylıkları, gümrük korumaları ve diğer teşvik tedbirleri sağlanmıştır. 1927 tarihinde Teşvik-i Sanayi Kanunu çıkarılmış, sonraki yıllarda hazırlanan kalkınma planları ile sanayileşme süreci hızlandırılmıştır (Akgül Yılmaz 2009,ss.297-306). 1929 yılında ithal mallar üzerinde gümrük vergisi kullanılmaya başlanılmış yerli mallar korunmaya çalışılmıştır. 1934-1938 yıllarını kapsayan I. Beş Yıllık Sanayi Planı ile hammadde olarak yerli mallarını kullanılmasını teşvik edici tedbirler alınmış ve demir-çelik, kağıt fabrikaları gibi Kamu İktisadi Teşekkülleri (KİT) ile Merkez Bankası kurulmuştur. Birinci planın başarılı geçmesinden sonra II. Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlanmış ancak 2. Dünya Savaşı nedeniyle uygulamaya konamamıştır. 1947

yılında uygulamaya konan III. Beş Yıllık Plan çerçevesinde ise Türkiye'nin tarım ürünleri ve madencilik üretimine ağırlık verilmiş, Marshall Yardımları'ndan faydalanılmıştır (Akyıldız ve Eroğlu 2004,ss.49-53).

1950'li yıllarda Dünya Bankası ve Marshall Planı Özel Girişim Fonu'ndan Türkiye'deki özel sanayi işletmelerine gönderilen kredileri dağıtmak amacıyla Türkiye Sınai Kalkınma Bankası kurulmuş ve yabancı sermayeyi ülkeye çekebilmek için *Yabancı Sermaye Yatırımlarını Teşvik Kanunu* çıkarılmıştır. Bu dönemde benimsenen özel sektör öncelikli gelişme modelinde KİT'ler özel sektörü destekleyici bir konumda algılanmış, özel sektörün yeterli olduğu alanlarda ise hızla özelleştirilmeleri gerektiği ileri sürülmüştür (Övgün 2005). Bu yıllarda ulaşımda ve taşımacılıkta yaşanan gelişmeler sanayide önemli gelişmelere neden olmuştur. Nüfusun artarak kırsal kesimden şehirlere göç eden işgücü potansiyeli, devlet sektörü yanında sermayesi artan özel sektörün sanayiye yatırım yapması gibi etkenler sanayinin gelişme ve çeşitlenmesini sağlamıştır.

24 Ocak 1980 kararları ile Türk ekonomisi serbest piyasa ekonomisi denilen yeni bir iktisat modeli ile karşı karşıya kalmıştır. Devletin ekonomiye olan müdahalesinin en aza indirilmesiyle ve bütün ekonomik birimlerin piyasa koşullarında faaliyette bulunmalarıyla bu krizden kurtulmanın mümkün olacağı düşünülmektedir. Kamu yönetim sistemimizde önemli bir yer teşkil eden KİT'lerin faaliyette buldukları bir çok alana –tekel alanları da dahil olmak üzere- özel teşebbüsü sokmuştur. Bu yeni düzenlemenin sonucu, KİT'lerin giderek alan daralması yaşaması, fiyatlarını serbest piyasa kurallarına göre belirlemeleri ve piyasa koşullarında özel sektör kuruluşları gibi çalışmalarını olmuştur(Övgün 2005).

4.3.2.1.İzmit- Sekapark

Marmara Bölgesi'nin Kocaeli ilinin merkez ilçesi olan İzmit'te 1934'te temelleri atılan Seka Kağıt Fabrikası, Türkiye'de ilk modern kâğıt üretiminin gerçekleştirildiği Cumhuriyet Türkiye'si sanayi devriminin simgelerinden biridir. Üretime girdiği tarihten sonra 1970'lere kadar aktif şekilde çalışmıştır. Daha sonraki süreçte kendini yenileyememiş olup, özel sektör ulusal kağıt sanayisine ağırlığını koymaya başlayınca da duraklama dönemine girmiştir. 1998 yılında Özelleştirme Kuruluna geçmiş olan fabrikanın, 8 Kasım 2004 yılında Özelleştirme Yüksek Kurulu tarafından kapatılması kararı verilmiştir. Kurulun aldığı karar ile halka açık yeşil alan, rekreasyon alanı amaçlı kullanılmak şartı ile Kocaeli Büyükşehir Belediyesine devredilmiştir. Belediye, kısa bir süre sonra kendisine tahsis edilen bu alanın dönüşümü için *Sekapark Endüstriyel Dönüşüm Projesi* sürecini başlatmıştır.

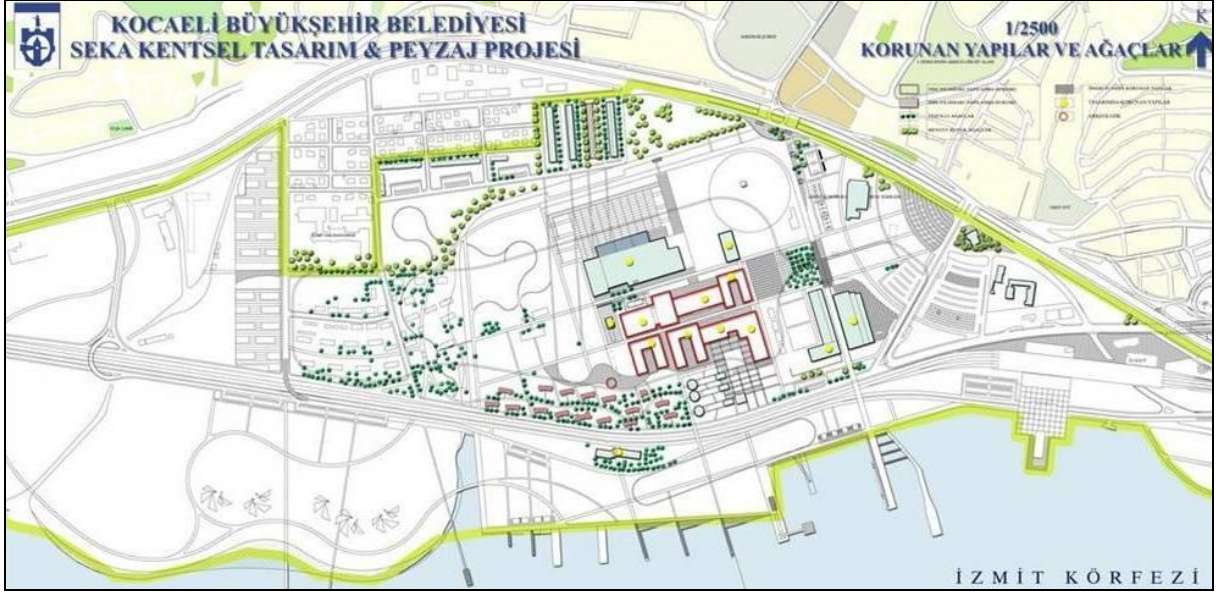
Sekapark projesi 1 210 965 m² alan kaplamaktadır. Ancak üç etap halinde uygulanmaya başlatılmıştır. Birinci etap projesi, park ve rekreasyon alanları ile ilgili olup 2007 yılında tamamlanmıştır. İkinci etap projesi, fabrika yapılarının uygun fonksiyonlar ile işlevlendirilerek yeniden kullanımı ile ilgili olup kısmen uygulanabilmiştir. Üçüncü etap projesi ise, parkın devamı niteliği taşıyacaktır ancak mülkiyete ilişkin süreçlerden dolayı uygulamaya konamamıştır. İkinci etap projesi ile, fabrika binalarının kağıt müzesi, bilim müzesi gibi sosyal ve kültürel kullanımlarla yeniden işlevlendirilmesiyle tüm yerleşkenin kullanımının artması amaçlanmaktadır. Projede büyük toplantı, tanıtım, kutlama gibi etkinlikler için; çok amaçlı bir salon, kentin zengin arkeolojik geçmişine yaşanarak tanıklık edebilecek deneysel arkeoloji alanı hizmet binası, kentin geleceğe dair gelişim hedefine ulaşmasını sağlayacak olan kurumları içerecek enstitü binaları, atölyeler, konaklama alanları ve Kocaeli ile SEKA'yı tema olarak alacak bir kent müzesi şeklinde bir işlevlendirme yapılması düşünülmüştür. Sekapark'ın proje uygulamasının tüm etapları tamamlandığında deniz, kara ve demiryolu kentsel ulaşım bağlantılarının sağlandığı; kent ölçeğinden çok bölge ölçeğinde uluslararası boyutta örnek bir endüstriyel dönüşüm parkı olması hedeflenmiştir (Saygı 2008).

Ayrıca sanayi yapıları, tarihi arkeolojik sit alanında bulunmaktadır ve bu durum burada yapılacak olan çalışmalarda birtakım yasalara uygun çalışılmasını gerektirecektir.

1. etap olarak isimlendirilen park alanının bir kısmı denizden dolgu olarak kazanılmıştır. Parkın yanında sanayi atıkları ile kirlenmiş olan 'Kelle Deresi' ıslah edilmiştir. Alanın endüstriyel üretim ve depolama amaçlı kullanılmış olmasından ötürü kirlenmiş olan toprak, bazı organik maddelerin eklenmesiyle ıslah edilmiş ve bitki dikimleri için uygun hale getirilmiştir. Park alanının bir kısmı deniz üzerine dolgu yapılarak kazanılmıştır. Bu sebeple kullanılan bitkiler tuzluluğa dayanıklı türlerden seçilmiştir. Parkta mevcut bitki örtüsüne uygun birçok bitki türü dikilmiştir. Ayrıca gül tarhları, lavanta bahçeleri oluşturulmuştur. Parkta geniş çim yüzeyleri, suni tepecikler, oluşturulmuş; çocuk oyun alanları, oturma dinlenme alanları, çim amfi, spor kompleksleri, yürüyüş ve bisiklet yolları, kaykay pisti gibi çok çeşitli aktivite alanları yapılmıştır. Bu parkta çelik sazların bulunduğu sazlı iskele, güneş saati, uçurtma tepesi, yapay tırmanış duvarları önemli nirengi noktalarından bazılarıdır (Saygı 2008). Ayrıca "Sekaport" adıyla anılan yelkenli görüntüsündeki restoran, Seka İskelesi, Silo Köprüsü, Heykelli Meydan da parkın dikkat çeken mekanlardandır.

Parka ulaşım için döner kavşak oluşturulmuş, E5 otoyolundan yaya geçişini sağlamak üzere yaya alt geçit sistemleri yapılmış ve kentin kıyı ile ilişkisi sağlanmıştır. Parkın girişinde geniş bir otopark düzenlenmiştir.

Şekil 4.20: Sekapark Korunan Yapı Ve Ağaçların Projesi

Kaynak :Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Arşivi

Şekil 4.21: Sekapark Peyzaj Projesi

Kaynak :Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Arşivi

Şekil 4.22:Sekapark

Kaynak : Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Arşivi

4.3.2.2.Haliç Örneği-Cibali Tütün Fabrikası Özlem Parkı

Osmanlı Döneminde sayfiye yeri, tersane ve ticaret alanı olarak kullanılmakta olan Haliç daha sonra sanayi kimliği kazanmıştır.

Haliç'in taşımacılık avantajının olması, ticaret merkezlerine yakınlığı, atıkların doğrudan suya atılma kolaylığı, buradaki sanayileşmeyi özendiren sebeplerdendir. Haliç çevresinde kurulan ve plan kararları ile onaylanan sanayi yapılarında deniz ulaşımı ve demiryolu ulaşımı faktörleri, yer seçiminde önemli rol oynamıştır (Yılmaz 2008, s.255).

Sanayinin bölgede yoğunlaşması sonucunda bölgede yaşanan çevresel kirlilikler hava, toprak ve sularda yoğun şekilde hissedilmeye başlanmıştır. 1985 tarihli Haliç Nazım Planı, Haliç kıyılarındaki sanayi alanlarının kaldırılarak kamuya açılması ve yeşil alanlara dönüştürülmesini öngören bir plan olup uygulamaya konmuştur. Bu plan kapsamında Haliç'i temizlemek adına kıyının 50-100 metre içerisinde yer alan 4000'den fazla yapı istimlak edilerek 696 fabrika ve küçük esnafa ait 2020 işyeri yıkılmış, işyerleri şehir dışındaki yeni merkezlere nakledilmiştir. Haliç kıyıları park ve bahçelere çevrilmiş, inşa edilen kanal sistemleri ve kolektörlerle de

Haliç'in suları temizlenmiştir. 1990'larda, park ve rekreasyon alanlarına dönüştürülen Haliç kıyıları bahar ve yaz aylarında piknik ve spor amaçlı kullanılırken kış aylarında ise boş kalan büyük yeşil alanlara dönüşmüş, işlevsizleşen sanayi yapıları ise artık dikkat çekmeye başlamıştır. 1999-2004 döneminde Haliç'e "Kültür Koyu" olma vizyonu yüklenmiş ve bu amaçla eski sanayi yapılarının kongre ve kültür merkezi amaçlı dönüşüm süreci başlatılmıştır (Erden 2009).

Haliç bölgesinde birbirinden farklı amaçlarla uygulanan projeler, tarihi konut alanları ve tarihi alanların restorasyonu; eski sanayi yapılarının kongre, eğitim, kültür merkezleri ve müzeler dönüşümü; açık alanların sergi park ve rekreasyon alanlarına dönüşümler olarak uygulanmıştır. Bu projeler ile yapılan dönüşümlerde bölgenin tarihi ve kültürel mirasına referanslar yapılmıştır. Bu dönüşümler, bölgede yaşayan halkın günlük kullanımı için olduğu kadar bu bölgenin turizm amaçlı kullanımını da hedef almaktadır (Zeybekoğlu Sadri 2008,s.131) .

Haliç'in dönüşümü kapsamında;

Koç Sanayi Müzesi (Eski Lengerhane), Haliç'te işlevini yitirmiş sanayi yapılarının kültürel amaçlı yeniden işlevlendirilmesi süreçlerinde ilk modeldir. Bölgedeki diğer bir sanayi tesisi Feshane 1998 yılında restorasyon çalışmalarına başlanmış ve Feshane binası fuar ve sergi mekânı ya da bir toplantı merkezi olarak kullanıma açılmıştır. Sonraki yıllarda özellikle de ramazan aylarında çevresinde oluşturulan eğlence ve rekreasyon mekânlarıyla beraber kullanılmaya başlanmıştır. Diğer bir uygulama, Sütlüce Mezbahasının Sütlüce Kongre Merkezine dönüştürülmesidir. Haliç'in Beyoğlu kıyısında yer alan bu binanın yapımına 1920 yılında başlanmış ve Sütlüce Mezbahası ihtiyaç duydukça eklenen, işlevleri ayrı bina toplulukları şeklinde düzenlenmiştir. Mezbahanın restorasyon ve yeniden işlevlendirme süreci 1998'de başlamış, 2009 yılı içerisinde bina Sütlüce Kongre Merkezi olarak kullanıma açılmıştır. Türkiye'nin ilk minyatür parkı Miniaturk ise Mayıs 2003'te hizmete açılmıştır. 60.000 metrekarelik bir alan üzerinde Anadolu, İstanbul ve Osmanlı coğrafyasından eserlerin 1/25 ölçekli örneklerinin sergilendiği bu açık hava müzesi, Koç Sanayi Müzesi ile beraber Haliç'in önemli çekim noktalardan biri durumundadır. Haliç'te bulunan Silahtarağa'daki Santral İstanbul, üniversite olarak işlevlendirilmiştir. Silahtarağa Elektrik Santrali 1911 yılında kurulmuş ve 1983'e kadar faaliyet göstermiştir. Silahtarağa ve yakın çevresi kısa bir süre öncesine kadar kullanılmayan, hatta İstanbulluların çok da tanımadığı bir alanken, Bilgi Üniversitesine dönüştürülerek, sahip olduğu öğrenci ve ziyaretçi nüfusu sayesinde çekici alanlardan biri haline gelmiştir (Erden 2009).

Bir diğere proje ise Cibali ve Unkapanı arasında bulunan, eski Cibali Tütün Fabrikası, yeni adıyla Kadir Has Üniversitesi'dir. 1884 yılında kurulan ve 1900'lerin başında faaliyete giren Cibali Tütün Fabrikası, tütün işleme ve sigara üretimi amaçlı kullanılan bir yapıydı. II. Abdülhamid Dönemi'nde, 1884 yılında inşa edilen fabrikayı açma imtiyazı Osmanlı Bankası ile beraber iki yabancı şirketin kurduğu Reji İdaresi'ne verilmiştir (Yılmaz 2008,s.188). Fabrika, 1925 yılına kadar Fransızlar tarafından işletilmiş, Cumhuriyet Dönemi ile beraber ise devlet işletmesine geçmiştir.

Fabrika, 1995 yılına kadar kullanılmış, bu tarihte işlevini kaybetmiştir. 1997'de Maliye Bakanlığının 15.12.1997 tarih ve 75044 sayılı kararı ile 29 yıllığına Kadir Has Üniversitesine devredilmiştir. Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası, İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından 16.09.1997 gün ve 3618 sayılı karar ile korunması gerekli kültür varlığı olarak tescil edilmiş ve restore çalışmaları yapılmıştır (Köksal 2005,s.47). 2003 yılında en iyi restore edilmiş tarihi bina, Europa Nostra Ödülü' ne layık görülmüştür. Restorasyon sırasında fabrikaya ait tütün deposunda Bizans tarihine ait su sarnıcı ve Osmanlı hamamı keşfedilmiş ve buldukları tütün deposu müzeye dönüştürülmüştür. Geçmişte Cibali Tütün ve Sigara Fabrikasının yerleşkesinde eczane, kreş, gibi çeşitli sosyal yapılar bulundurduğu ve fabrikada okuma yazma kursları verildiği bilinmektedir (<http://issuu.com/kadirhasuniversity>). Bu yönü ile fabrikanın üniversite olarak eğitim kurumu şeklinde işlevlendirilmesinin eski kimliğine uygun düştüğü söylenilebilir.

Dört bloktan oluşan üniversite ve üniversiteye ait avlu bahçeler çeşitli açık hava etkinliklerine olanak sağlamaktadır. Yerleşkede bulunan Kadir Has Kongre Merkezi akademik çevrenin dışında kültür, sanat, siyaset, spor grubundan da çeşitli katılımlara olanak sağlamaktadır. Kadir Has Üniversitesinin, yerleşke alanı önünden geçen cadde Haliç köprü yolları ile bağlantı sağlamaktadır. Üniversitenin karşısında bir zamanlar fabrikanın depo ve kurutma alanları olarak kullanılan alan park olarak düzenlenmiştir. Özlem Parkı olarak bilinen bu alan İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından bakılıp korunmaktadır. Özlem Parkı, bir zamanlar roman ve şarkılara ilham olan Cibali Tütün ve Sigara Fabrikasının edebi kimliğine yakışan ismine rağmen yerleşkeden kopuk durmaktadır. Özlem parkı ve devamındaki Şair Nedim Parkı birbirinin devamı niteliğinde olup toplamda 60 000m² alan kaplamaktadır. Üniversite ve park arasındaki Kadir Has Caddesi, park ve üniversitenin ilişkisini daha da zayıflatmaktadır. Park alanlarında spor alanları, çocuk oyun alanları ve İstanbul Büyükşehir Belediyesine ait sosyal tesis bulunmaktadır. Geniş yeşil alanlara sahip olmasına rağmen parkta geçmişe dair bir sembol ya da imge yaşatılmamıştır.

Şekil 4.23:Eski Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası Eski Durumu

Kaynak: www.rhm.org.tr.

Şekil 4.24:Eski Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası Yeni Durumu

Kaynak: www.rhm.org.tr.

Şekil 4.25:Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası (Kadir Has Üniversitesi) Özlem Parkı

Kaynak: Orijinal

Şekil 4.26:Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası (Kadir Has Üniversitesi) Özlem Parkı

Kaynak:Orijinal

4.3.2.3.Bursa Merinospark

1938 yılında açılıp üretime giren ‘Sümerbank Merinos Yünlü Sanayi Dokuma Fabrikası’ Cumhuriyet Döneminin önemli sanayi yapılarından biridir. Bir tekstil kenti olan Bursa, bu fabrikanın kurulması ile önemli gelişmeler yaşamıştır. Ancak fabrikanın üretim süresini tamamlaması üzerine Özelleştirme Kurulu tarafından, kamu yararına “*kültür ve rekreasyon alanı*” olarak kullanılması şartı ile Bursa Büyükşehir Belediyesine devri yapılmıştır. Bunun üzerine 25 projenin katılım gösterdiği bir tasarım yarışması yapılmış ve kazanan proje uygulamaya konulmuştur. Bu kapsamda röleve ve restitüsyon çalışmaları yapılmış; yerleşkedeki yapılar ve bitki örtüsü, mevcut fiziksel mekan özelliklerini bozmayacak biçimde içindeki özgün kimliğini koruyan donanımları ile birlikte korunmuş ve korunan yapılar işlevlendirilmiştir. İplik İşletmesi, Kongre ve Fuar Merkezi olarak ; Soğutma Kulesi ,Kafe ve Gezinti Alanı olarak ; Su Kulesi Seyir Kulesi olarak ;Müdür Evi, Alakart Lokanta olarak; Güç Merkezi(Fabrikanın üretim sürecinde bir zamanlar Bursa’ya elektrik sağlayan güç merkezi) içindeki donanımları ile birlikte Enerji Müzesi olarak; Dokuma-Apre İşletmesi de Gençlik ve Çocuk Merkezi olarak; Puantörlük yapısı, danışma, yemekhane (Fabrika üretim sürecinde Bursa’daki düğünlerin yapıldığı mekan) ise nikah salonu olarak işlevlendirilmiştir. Yine işlevlendirilen sanayi yapılarından, Merinos Tekstil Sanayi Müzesinde Merinos Koyunu’nun yününün temizlenmesinden iplik üretimine ve konfeksiyon bölümüne kadar her türlü üretim süreci görülebilmekte ve açıldığı dönemden kalan eşyalar sergilenmektedir. Ayrıca bu müzede tekstil, dokuma eğitimleri verilmesi amaçlanmıştır (Bursa Büyükşehir Belediyesi, 2013). Projede sanayi yapılarının çoğu uygun fonksiyonlar ile işlevlendirilerek korunmuş; fabrikanın bulunduğu 208 000 m²’lik yeşil alan ise Bursa için önemli bir kamusal rekreasyon alanı olarak parka dönüştürülmüştür. Bu çalışmalarda Anıtlar Kurulunun tescil ettiği yapılar daha fazlası ile korunmuş ve işlevlendirilmiştir. Parkta mevcut ağaçlar, *Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu* tarafından tescillenerek korunmuş; ilave ağaçlar kullanılmıştır. Parkın başlıca aktivite alanları; yapay gölet, süs havuzu, kafe, afet yönetim ve açık gösteri alanı, yürüyüş-koşu yolları, bisiklet yolları, dinlenme alanları, çocuk oyun alanları çay evleri (eski salaş ambarları), açık sergi alanlarıdır. Parkta geniş otoparklar, afet zamanlarında geçici yerleşilebilir mekanlar olması yanı sıra yönetim tarafından organize edilecek sosyal faaliyetlere imkan sağlayan afet yönetim ve açık gösteri alanı, helikopter pisti, bulunmaktadır. Eski soğutma kulesi ‘Kule Kafe’, eski su kulesi ‘Kule Teras’ olarak işlevlendirilmiş olup parkın nirengi noktalarındandır. Park giriş kapıları ile Kültür Merkezi akslarını oluşturan yollar, granit plak taşlardan döşenmiştir. Park girişlerinde mevsimlik çiçekler kullanılarak parkın çekiciliği sağlanmıştır. Parka ilave edilen

yeni bitki türlerinin mevcut türler ile ilişkileri dikkate alınmıştır. Parkın güney kapısı giriş aksında bulunan beyaz çiçekli atkestaneleri yolun algılanması ve yönlendirmesi dikkate alınarak kırmızı çiçekli atkestaneleri ile tamamlanarak çeşitlilik kazandırılmıştır. Doğu kapısı aksı, Kültür Merkezi önünde bulunan ıhlamur topluluğunun devamı olarak ıhlamur ağaçlı bir yol olarak tasarlanmıştır. Kuzey kapısı aksı ise çitlembik ağaçları ile vurgulanmıştır. Bisiklet ve koşu yolu olarak belirtilen asfalt kaplamalı 5 metrelik yol kenarlarında lale ağaçları kullanılmıştır. Afet Yönetim ve Açık Gösteri Alanı'nın batısından geçen 3 metre genişliğindeki stabilize yol çiçek kirazları ile bitkilendirilmiştir. Parkın çevresinde oluşturulan herdem yeşil ağaçlar ile yaratılan tampon zon, parkın çevre ile olan olumsuz ilişkilerini önlemiştir (Bursa Büyükşehir Belediyesi).

Şekil 4.26: Merinospark Projesi

Kaynak: Bursa Büyükşehir Belediyesi Arşivi

Şekil 4.27:Merinospark

Kaynak: www.merinos

Şekil 4.28:Bursa Merinosparkı Gölet

Kaynak: www.bursadayasam.com

5.DEĞERLENDİRME VE TARTIŞMALAR

Kentsel mekanda işlevsizleşen sanayi alanlarının park alanlarına dönüştürülmesine ülkemizde ve yurtdışında yapılan çalışmaların son zamanlarda artış gösterdiği gözlenmiştir. 1990'lı yıllarda Almanya'nın Ruhr Bölgesi'ndeki eski sanayi alanlarının park alanlarına dönüştürülmeleri gibi örnekler Çin, Amerika gibi birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de gerçekleştirilmiştir. Ülkemizdeki uygulama örneklerinden çalışma kapsamında incelenen İzmit-Sekapark, Bursa-Merinospark ve Haliç Cibali Tütün ve Sigara Fabrikasının karşısındaki Özlem Parkı'nda yapılan anket çalışmaları bu alanların park alanlarına dönüştürülmesinin yarattığı memnuniyet duygusunu ortaya koymaktadır.

5.1. ANKETİN UYGULANMASI

Tez kapsamında Sekapark, Merinospark ve Kadir Has Üniversitesi'ne dönüştürülen Cibali Tütün ve Sigara Fabrikasının karşısındaki Özlem Parkı'nda anket çalışmaları ile sanayi işlevini kaybetmiş olan bu alanların kent için önemi, kent parklarına dönüştürülmesindeki istekler ve gereklilikler; bu parkların geçmişle bağ kurulmasındaki önemi ve arzusu, kullanıcılar üzerinde tespit edilmeye çalışılmıştır. Anket uygulanması Sekapark, Merinospark ve Özlem Parkı'nda rastlantısal olarak gerçekleştirilmiştir. Anket uygulaması Bursa, Kocaeli ve İstanbul'da bulunan her bir park için 100 anket katılımcısı üzerinde gerçekleştirilmiştir. Her bir ankette toplam 16 adet soru bulunmaktadır (Bkz.Ek1,Ek2,Ek3). Anket hafta sonu pazar ve hafta içi çarşamba günleri park kullanıcılarına uygulanmıştır. Anketler ile elde edilen verilerin değerlendirilmesinde SPSS Programı kullanılmıştır. Soru kağıtlarından elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmış, sonuçlar bilgisayarda değerlendirilmiştir.

5.2.ANKET BULGULARI VE SONUÇLARI

Tez kapsamında, Sekapark, Merinospark, Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası karşısındaki Özlem Park'ında yapılan anket çalışması ile işlevsizleşen sanayi alanlarının kent parklarına dönüştürülmesinin toplumda yarattığı hoşnutluk duygusu katılımcılar üzerinde tespit edilmeye çalışılmıştır. Anket rastlantısal olmakla birlikte her parkta 100 kişi üzerinde ayrı ayrı gerçekleştirilmiştir.

5.2.1.Anket Yapılan Kentlerin Nüfusu Ve Katılımcıların Kentte Yaşama Süreleri

Anket çalışmamıza temel olması bakımından anketlerin yapıldığı parkların buldukları üç şehrin nüfusu ve katılımcıların bu şehirlerdeki yaşama süreleri hakkında bilgi verilmesi uygun görülmektedir.

Sekapark'ın bulunduğu Kocaeli kentinde nüfus, 2012 yılına göre 1,634,691'dir.Bu nüfus, 828,071 erkek ve 806,620 kadından oluşmaktadır (Bkz. Ek 4).

Merinospark'ın bulunduğu Bursa kentinde nüfus, 2012 yılına göre 2,688,171'dir. Bursa nüfusunun %89.35 kısmı il ve ilçe merkezlerinde, %10.65 kısmı ise köy ve beldelede yaşamaktadır (Bkz. Ek5).

İstanbul kentinde nüfus, 2012 yılına göre 13,854,740'dir. İstanbul nüfusunun %98.96 kısmı il ve ilçe merkezlerinde, %1.04 kısmı ise köy ve beldelede yaşamaktadır. Haliç bölgesi Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası karşısındaki Özlem Parkı'nın bulunduğu Eyüp bölgesinin nüfusu ise 345 790'dır (Bkz. Ek 6).

Tablo 5.1 .Katılımcıların, Kocaeli Kenti'nde Yaşama Süreleri

Geçmişle bağ kurmak		<i>Kaç yıldır Kocaeli'de yaşıyorsunuz ?</i>							
		Katılan	1--3	3--5	5--7	7--10	İzmit'liyim	İzmit'li değilim	
Yaş Grubu	20 ve altı	19	4	0	5	0	10	0	
	21-30	25	5	0	8	1	11	0	
	31-40	21	0	2	0	0	19	0	
	41-50	20	0	0	3	2	15	0	
	50 üstü	15	5	10	0	0	0	0	
Toplam	Sayı	100	14	12	16	3	55	0	
	Yüzde	100.00%	14.00%	0.12%	16.00%	0.03%	0.55%	0.00%	

Anket katılımcılarının yüzde on dördü 1-3 yıldan beri, yüzde on ikisi 3-5 yıldan beri , yüzde on altısı 5-7 yıldan beri, yüzde üçü 7-10 yıldan beri Kocaeli'de yaşamaktadır. Yüzde elli beşi ise Kocaeli'nin yerlisidir(Tablo 5.1.).

Tablo 5.2: Katılımcıların, Bursa Kentinde Yaşama Süreleri

Geçmişle bağ kurmak		<i>Kaç yıldır Bursa'da yaşıyorsunuz ?</i>						
		Katılan	1--3	3--5	5--7	7--10	Bursa'lıyım	Bursa'lı değilim
Yaş Grubu	20 ve altı	19	9	0	0	0	10	0
	21-30	25	5	0	0	9	11	0
	31-40	21	0	0	0	0	21	0
	41-50	20	2	0	0	3	15	0
	50 üstü	15	7	0	0	2	6	0
Toplam	Sayı	100	23	0	0	14	63	0
	Yüzde	100.00%	23.00%	0.00%	0.00%	14.00%	0.63%	0.00%

Anket katılımcılarının yüzde yirmi üçü 1-3 yıldan beri, yüzde on dördü 7-10 yıldan beri Bursa'da yaşamaktadır. Katılımcıların yüzde altmış üçü ise Bursa'nın yerlisidir(Tablo 5.2).

Tablo 5.3: Katılımcıların, İstanbul Kentinde Yaşama Süreleri

Geçmişle bağ kurmak			<i>Kaç yıldır İstanbul'da yaşıyorsunuz ?</i>						
			Katılan	1--3	3--5	5--7	7--10	İstanbul'lu-yum	İstanbul 'lu değilim
Yaş Grubu	20 ve altı	Sayı	19	0	0	9	0	5	5
	21-30	Sayı	25	0	0	2	8	15	0
	31-40	Sayı	21	0	0	6	0	15	0
	41-50	Sayı	20	0	4	0	3	13	0
	50 üstü	Sayı	15	0	2	5	2	6	0
Toplam	Sayı	100	0	6	22	13	54	5	
	Yüzde	100.00%	0.00%	0.06%	22.00%	0.13%	0.54%	0.05%	

Anket katılımcılarının yüzde altısı 3-5 yıldan beri, yüzde yirmi ikisi 5-7 yıldan beri, yüzde on üçü 7-10 yıldan beri İstanbul'da yaşamaktadır. Katılımcıların yüzde beşi kent dışından, yüzde elli dördü ise İstanbulludur.

5.2.2.Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Öncelikli Amacının Ne Olabileceği Konusu

Sekapark'ta yapılan ankette: Kentsel dönüşümün öncelikli amacı konusunda katılımcıların yüzde yirmi biri, afet risklerine karşı tedbir almak; yüzde on yedisi, yeni konut alanları oluşturmak; yüzde on ikisi, sanayi ve ticaret alanları oluşturmak; yüzde on sekizi, eskiyen kent kısımlarını yenilemek; yüzde on ikisi, tarihi ve kültürel dokuyu korumak; yüzde yirmi ikisi, kamusal park ve yeşil alanlar oluşturmak şeklinde öneri getirmişlerdir.

Merinospark'ta yapılan ankette: Kentsel dönüşümün öncelikli amacı konusunda katılımcıların yüzde on sekizi, afet riskine karşı tedbir almak; yüzde on altısı, yeni konut alanları oluşturmak; yüzde on biri, sanayi ve ticaret alanları oluşturmak; yüzde on yedisi, eskiyen kent kısımlarını yenilemek; yüzde on altısı, tarihi ve kültürel dokuyu korumak; yüzde yirmi ikisi, kamusal park ve yeşil alanlar oluşturmak şeklinde öneri getirmişlerdir.

Özlem Parkı'nda yapılan ankette: Kentsel dönüşümün öncelikli amacı konusunda katılımcılardan yüzde ikisi, afet riskine karşı tedbir almak; yüzde on altısı, yeni konut alanları oluşturmak; yüzde onu, sanayi ve ticaret alanları oluşturmak; yüzde on yedisi, eskiyen kent kısımlarını yenilemek; yüzde on beşi, tarihi ve kültürel dokuyu korumak; yüzde yirmi biri kamusal park ve yeşil alanlar oluşturmak şeklinde öneri getirmişlerdir(Tablo 5.4).

Her üç parkta verilen cevapların birbirlerine yakın olması, kentsel dönüşüm ile bu bölgelerde ortak bir algı olduğunu düşündürmektedir. Bir önemli konu ise, ülkemizde kentsel dönüşümden beklenilenin öncelikle afet riskine karşı tedbir alınması ve park alanları oluşturulması olduğudur.

Marmara Bölgesi'nde bulunan bu üç farklı şehirde kentsel dönüşüm ile ilgili algının ve dönüşümlerden beklenenlerin benzerlik göstermesi durumunun, üç kentin de deprem kuşağında yer alması ve sanayileşme sürecinin bu kentlerdeki yansımalarının benzerlik taşıması konuları ile ilgili olduğunu düşündürmektedir.

Tablo 5.4: Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Öncelikli Amacına Yönelik anket Sonucu

<i>Sizce kentsel dönüşümün öncelikli amacı hangisi olmalıdır?</i>		Sekapark'ta yapılan ankete göre	Merinospark'ta yapılan ankete göre	Cibali Tütün-Sigara Fabrikası (Kadir Has Üniversitesi) karşısındaki Özlem Parkı anketine göre
Afet riskine karşı tedbirler almak	Sayı	21	18	21
	Yüzde	21.00%	18.00%	21.00%
Yeni konut alanları oluşturmak	Sayı	17	16	16
	Yüzde	17.00%	16.00%	16.00%
Sanayi ve ticaret alanları oluşturmak	Sayı	12	11	10
	Yüzde	12.00%	11.00%	10.00%
Eski kent kısımlarını yenilemek	Sayı	18	17	17
	Yüzde	18.00%	17.00%	17.00%
Tarihi ve kültürel dokuyu korumak	Sayı	12	16	15
	Yüzde	12.00%	16.00%	15.00%
Kamusal park ve yeşil alanlar oluşturmak	Sayı	20	22	21
	Yüzde	20.00%	22.00%	21.00%
Toplam		100	100	100

5.2.3: Kentsel Ortamda İşlevsizleşen Sanayi Alanlarının Nasıl Değerlendirileceği Konusu

Sekapark'ta yapılan anket çalışmasında: Katılımcılardan yüzde kırk dördü, kent merkezlerinde işlevsizleşen sanayi alanlarının park alanlarına dönüştürülmelerini; yüzde on yedisi, konut alanlarına dönüştürülmelerini; yüzde yirmi altısı, otellere ve yüzde on üçü ise iş merkezlerine dönüştürülmelerini tercih etmektedir.

Merinospark'ta yapılan anket çalışmasında: Katılımcılardan yüzde elli biri, işlevsizleşen sanayi alanlarının park alanlarına dönüştürülmelerini; yüzde on dördü, konut alanlarına dönüştürülmelerini; yüzde yirmi ikisi, otellere ve yüzde on üçü ise, iş merkezlerine dönüştürülmelerini tercih etmektedir.

Özlem Parkı'nda yapılan anket çalışmasında: Katılımcılardan yüzde kırk üçü, işlevsizleşen sanayi alanlarının park alanlarına dönüştürülmelerini; yüzde on üçü, konut alanlarına dönüştürülmelerini; yüzde yirmi altısı otellere ve yüzde on sekizi ise iş merkezlerine dönüştürülmelerini tercih etmektedir.

Her üç parkta da kentsel mekanda işlevsizleşen sanayi alanlarının park alanlarına dönüştürülmeleri talep edilmektedir.

Tablo5.5:Kentsel Ortamda İşlevsizleşen Sanayi Alanlarının Nasıl Değerlendirilebileceğine İlişkin anket Sonuçları

<i>Sizce kent merkezinde işlevsizleşen sanayi (fabrika vs.) alanları nasıl değerlendirilmelidir?</i>		Sekapark anketine göre	Merinospark anketine göre	Cibali Tütün-Sigara Fabrikası (Kadir Has Üniversitesi) karşısındaki Özlem Parkı anketine göre
Park alanlarına dönüştürülmeli	Sayı	44	51	43
	Yüzde	44.00%	51.00%	43.00%
Konutlara dönüştürülmeli	Sayı	17	14	13
	Yüzde	17.00%	14.00%	13.00%
Otelere dönüştürülmeli	Sayı	26	22	26
	Yüzde	26.00%	22.00%	26.00%
Yerlerine iş merkezleri kurulmalı	Sayı	13	13	18
	Yüzde	13.00%	13.00%	18.00%
Toplam		100	100	100

5.2.4.Parklara Dönüştürülmeden Önce Bu Alanların Görünümlerinin Yarattığı Algılar

Sekapark'ta yapılan ankette: Parka dönüştürülmeden önce bu sanayi alanının yarattığı algılar konusunda, katılımcılardan yüzde yirmi biri, kötü görünümlü, çirkin yerler olarak; yüzde yirmi altısı, atıl binaların bulunduğu alanlar olarak; yüzde yirmi dokuzu, değerlendirilmesi gereken boş alanlar olarak; yüzde yirmi dördü, korku ve tedirginlik uyandıran alanlar olarak cevap vermiştir.

Merinospark'ta yapılan ankette: Parka dönüştürülmeden önce bu sanayi alanının yarattığı algılar konusunda katılımcılardan yüzde on altısı kötü görünümlü, çirkin yerler olarak; yüzde yirmi dördü, atıl binaların bulunduğu alanlar olarak; yüzde otuz dördü, değerlendirilmesi gereken boş alanlar olarak; yüzde yirmi altısı, korku ve tedirginlik uyandıran alanlar olarak cevap vermiştir.

Özlem Parkı'nda yapılan ankette: Parka dönüştürülmeden önce bu sanayi alanının yarattığı algılar konusunda katılımcılardan yüzde on yedisi kötü görünümlü, çirkin yerler olarak; yüzde on biri, atıl binaların bulunduğu alanlar olarak; yüzde otuz yedisi, değerlendirilmesi gereken boş alanlar olarak; yüzde otuz beşi, korku ve tedirginlik uyandıran alanlar olarak cevap vermiştir (Tablo 5.6).

Verilen cevaplarda her seçeneğe değinilmiştir. Bu durum, bu alanların kötü görünümlü çirkin yerler olduklarını ve bu halleri ile tehlike barındıran atıl alanlar olduklarını, ayrıca değerlendirilmeleri gerektiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 5.6: Parklara Dönüştürülmeden Önce Bu Alanların Yarattığı Algılar

<i>Sizce parklara dönüştürülmeden önce bu alanların kentteki durumu nasıldı?</i>		Sekapark'ta yapılan ankete göre	Merinospark'ta yapılan ankete göre	Cibali Tütün-Sigara Fabrikası (Kadir Has Üniversitesi) karşısındaki Özlem Parkı anketine göre
Kötü görünüm, çirkin alanlardı	Sayı	21	16	17
	Yüzde	21.00%	16.00%	17.00%
Atıl binaların bulunduğu alanlardı	Sayı	26	24	11
	Yüzde	26.00%	24.00%	11.00%
Değerlendirilmesi gereken boş alanlardı	Sayı	29	34	37
	Yüzde	29.00%	34.00%	37.00%
Korku ve tedirginlik uyandıran alanlardı	Sayı	24	26	35
	Yüzde	24.00%	26.00%	35.00%
Toplam		100	100	100

5.2.5. İşsizleşen Sanayi Alanlarının Park Alanlarına Dönüştürülmesinin Yarattığı Memnuniyet :

Bu konuda yapılan anket çalışmasında Sekapark anket katılımcılarının yüzde seksen üçü sanayi alanlarının park alanlarına dönüşmesinden dolayı memnun olduğunu, yüzde on yedisi memnun olmadığını; Merinospark anket katılımcılarından yüzde doksan dokuzu memnun olduğunu, yüzde biri memnun olmadığını; İstanbul Haliç Bölgesi'nde Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası (Kadir Has Üniversitesi) karşısındaki Özlem Parkı'nda yapılan ankette ise katılımcılardan yüzde yüzü memnun olduğunu belirtmiştir (Tablo 5.7).

Her üç anket katılımcılarının da bu dönüşümlerden memnuniyet duydukları görülmektedir.

Tablo 5.7: Katılımcıların, Parklarla İlgili Memnuniyet Durumları

<i>Bu alanların park alanlarına dönüştürülmüş olmasından memnun musunuz?</i>		Sekapark anketine göre	Merinospark anketine göre	Cibali Tütün-Sigara Fabrikası (Kadir Has Ü.) karşısındaki Özlem Parkı anketine göre
Evet	Sayı	83	99	100
	Yüzde	83.00%	99.00%	100.00%
Hayır	Sayı	17	1	0
	Yüzde	17.0%	1.0%	0.0%
Toplam		100	100	100

5.2.6.Parkların Tavsiye Edilirliği Konusu

Sekapark anketinde katılımcıların yüzde yetmiş biri, bu parkın tavsiye edilebilir olduğunu; Merinospark anketinde katılımcılardan yüzde doksan beşi bu parkın tavsiye edilebilir olduğunu; İstanbul Haliç bölgesinde eski Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası (Kadir Has Üniversitesi) Özlem Parkı'nda yapılan ankette ise yüzde yetmiş dokuzu bu parkın tavsiye edilebilir olduğunu belirtmişlerdir (Tablo 5.8).

Verilen cevaplardan da anlaşıldığı gibi bu parklar bir başkasına tavsiye edilebilecek parklardır ve bu parkların başkasına tavsiye edilebilen parklar olması, kent için gerekli ve önemli olduklarını düşündürmektedir.

Tablo 5.8: Parkların Tavsiye Edilirliği Konusundaki Anket Sonucu

<i>Bu parkı başkasına tavsiye eder misiniz?</i>		Sekapark'ta yapılan ankete göre	Merinospark'ta yapılan ankete göre	Cibali Tütün-Sigara Fabrikası (Kadir Has Üniversitesi) karşısındaki Özlem Parkı anketine göre
Evet	Sayı	71	95	79
	Yüzde	71.00%	95.00%	79.00%
Hayır	Sayı	29	5	21
	Yüzde	29.00%	5.00%	21.00%
Toplam		100	100	100

5.2.7.Parkların Yeşil Alan İhtiyaçlarını Karşılama Konusu

Sekapark'ta yapılan ankette, katılımcılardan yüzde altmış beşi bu parkın bölgenin yeşil alan ihtiyacını karşıladığını, yüzde otuz beşi ise parkın bölgedeki yeşil alan ihtiyacını karşılamadığını belirtmiştir.

Merinospark'ta yapılan ankette, katılımcıların yüzde seksen altısı bu parkın bölgenin yeşil alan ihtiyacını karşıladığını, yüzde on dördü ise parkın bölgedeki yeşil alan ihtiyacını karşılamadığını belirtmiştir.

Özlem Parkı'nda yapılan ankette, katılımcıların yüzde altmış bu parkın bölgedeki yeşil alan ihtiyacını karşıladığını, yüzde otuz üçü ise bölgenin yeşil alan ihtiyacını karşılamadığını belirtmiştir (Tablo 5.9).

Anket sonuçları Merinospark'ın kentteki yeşil alan ihtiyacının karşılanması konusunda yeterli sayılabileceğini göstermektedir. Özlem Parkı ve Sekapark'ta yapılan anket sonuçları değerlendirildiğinde ise, bu parkların bölgedeki yeşil alan ihtiyacını karşılamakta yeterli olmadığını ancak bölge insanları için park ve yeşil alan ihtiyacının önemli olduğunu düşündürmektedir.

Tablo 5.9: Parkların Yeşil Alan İhtiyaçlarını Karşılamasına İlişkin Anket Sonuçları

<i>Sizce bu park bölgenin yeşil alan ihtiyacını karşılamakta yeterli mi?</i>		Sekapark anketine göre	Merinospark'ta yapılan ankete göre	Cibali Tütün-Sigara Fabrikası (Kadir Has Üniversitesi) karşısındaki Özlem Parkı anketine göre
Evet	Sayı	62	86	67
	Yüzde	62.00%	86.00%	67.00%
Hayır	Sayı	38	14	33
	Yüzde	38.00%	14.00%	33.00%
Toplam		100	100	100

5.2.8. Parkların Bölgeyi Canlandırmış Olma Durumu

Sekapark'ta yapılan ankette, katılımcıların yüzde yetmiş dokuzu; Merinospark'ta yapılan ankette katılımcıların yüzde doksan biri; Özlem Parkı'nda yapılan ankette ise, katılımcıların yüzde seksen beşi bu parkların bölgeyi canlandırdığını düşünmektedirler (Tablo 5.10).

Bu durum her üç parkın da bölgeye canlılık kazandırdığını ortaya koymaktadır.

Tablo 5.10: Parkların Bölgeyi Canlandırmış Olmasına İlişkin Anket Sonuçları

<i>Sizce bu alanların parklara dönüştürülmesi bölgeye canlılık kazandırmış mıdır?</i>		Sekapark anketine göre	Merinospark'ta yapılan ankete göre	Cibali Tütün-Sigara Fabrikası (Kadir Has Üniversitesi) karşısındaki Özlem Parkı anketine göre
Evet	Sayı	79	91	85
	Yüzde	79.00%	91.00%	85.00%
Hayır	Sayı	38	9	15
	Yüzde	21.00%	9.00%	15.00%
Toplam		100	100	100

5.2.9.Katılımcıların Çevresinde Geçmişte Bu Fabrikalarda Çalışmış Birilerinin Olup Olmadığı Konusu

Sekapark'ta yapılan ankette : Katılımcıların yüzde yirmi altısı, geçmişte Seka Kağıt Fabrikasında çalışmış birilerini bildiklerini ya da tanıdıklarını belirtmiştir. Katılımcıların yüzde yirmi dördü bu konuda bilgileri olmadığını, katılımcıların yüzde ellisi ise çevrelerinde bu fabrikada çalışmış birinin olmadığını belirtmiştir (Tablo 5.11).

Katılımcıların yüzde yirmi altısının bu fabrikada çalışan birilerini biliyor ya da tanıyor olması, kentte yaşayan insanların bir şekilde Seka Kağıt Fabrikası ile ilişkisi olduğunu göstermektedir. Bu durum, işlevsizleşmiş olsa da bu sanayi alanının kent ile ilişkisinin devam edeceğini de düşündürmektedir.

Tablo.5.11: Katılımcıların, Çevrelerinde Seka Kağıt Fabrikasında Çalışmış Birinin Olup Olmadığı Konusu

Geçmişle bağ kurmak		<i>Çevrenizde Seka kağıt Fabrikasında çalışmış biri var mı?</i>			
		Katılan	Evet	Hayır	Bilmiyorum
Yaş Grubu	20 ve altı	7	0	7	0
	21-30	16	0	9	7
	31-40	43	13	14	16
	41-50	21	8	12	1
	50 üstü	13	5	8	0
Toplam	Sayı	100	26	50	24
	Yüzde	100%	26.00%	50.00%	24.00%

Merinospark'ta yapılan anketlerde, katılımcıların yüzde otuz sekizi çevrelerinde bu fabrikada çalışmış birileri olduğunu söylemektedir. Katılımcıların yüzde yirmi üçü bu konuyu bilmediklerini ve yüzde otuz dokuzu çevrelerinde bu fabrikada çalışmış birileri olmadığını söylemektedir(Tablo 5.12).

Katılımcıların yüzde otuz sekizinin bu fabrikada çalışan birilerini biliyor ya da tanıyor olması, kentte yaşayan insanların bir şekilde Merinos İplik Dokuma Fabrikası ile ilişkisi olduğunu düşündürmektedir. Bu sanayi alanı işlevsizleşmiş olsa bile kent ile ilişkisinin devam edeceğini de düşündürmektedir.

Tablo 5.12: Katılımcıların, Çevrelerinde Merinos İplik Dokuma Fabrikasında Çalışmış Birinin Olup Olmadığı Konusu

Geçmişle bağ kurmak		<i>Çevrenizde Merinos İplik Dokuma Fabrikasında çalışmış biri var mı?</i>			
		Katılan	Evet	Hayır	Bilmiyorum
Yaş Grubu	20 ve altı	19	2	9	8
	21-30	25	3	10	12
	31-40	21	10	8	3
	41-50	20	13	7	0
	50 üstü	15	10	5	0
Toplam	Sayı	100	38	39	23
	Yüzde	100%	38.00%	39.00%	23.00%

Özlem Parkı'nda yapılan ankette, anket katılımcılarının yüzde on ikisi bu fabrikada çalışmış birilerini tanıdıklarını veya bildiklerini belirtmiştir (Tablo 5.13).

Bu durum, bölgede yaşayan insanların bir şekilde burayla ilişkisi olduğunu ve bölge geçmişiyle bağları olduğunu göstermektedir.

Tablo 5.13: Katılımcıların, Çevrelerinde Cibali Tütün ve Sigara Fabrikasında Çalışmış Birilerinin Olup Olmadığı Konusu

Geçmişle bağ kurmak		<i>Çevrenizde Cibali Tütün ve Sigara Fabrikasında çalışmış biri var mı?</i>			
		Katılan	Evet	Hayır	Bilmiyorum
Yaş Grubu	20 ve altı	7	0	7	0
	21-30	16	0	9	7
	31-40	43	13	14	16
	41-50	21	8	12	1
	50 üstü	13	5	8	0
Toplam	Sayı	100	26	50	24
	Yüzde	100%	26.00%	50.00%	24.00%

5.2.10.Fabrikaların Kent İçin Önemi

Seka Kağıt Fabrikasının Kent İçin Önemi

Sekapark'ta yapılan anket sonuçlarına göre; bu konuya ilişkin soruda katılımcıların yüzde yetmiş biri evet yüzde onu hayır, yüzde on dokuzu ise bilmiyorum cevabı vermiştir.(Tablo 5.14).Anket sonuçları, Seka Kağıt Fabrikasının ileri yaş grupları için daha önemli bir yeri olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 5.14: Seka Kağıt Fabrikasının Kent İçin Önemi

Geçmişle bağ kurmak		<i>Seka Kağıt Fabrikasının kent için önemli bir yeri olduğunu düşünüyor musunuz?</i>			
		Katılan	Evet	Hayır	Bilmiyorum
Yaş Grubu	20 ve altı	7	4	0	3
	21-30	16	11	4	1
	31-40	43	29	6	8
	41-50	21	15	0	6
	50 üstü	13	12	0	1
Toplam	Sayı	100	71	10	19
	Yüzde	100%	71.00%	10.00%	19.00%

Merinos İplik Dokuma Fabrikasının Kent İçin Önemine İlişkin Anket Sorusuna;

Merinospark'ta yapılan anket sonuçlarına göre; bu konuya ilişkin soruya katılımcıların yüzde seksen üçü Merinos İplik dokuma Fabrikasının kent için önemli bir yeri olduğunu, yüzde üçü önemsiz olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların yüzde on dördü ise bilmediklerini belirtmişlerdir (Tablo5.15).

Bu durum Merinos İplik Dokuma Fabrikasının kent için önemli olduğunu göstermektedir.

Tablo 5.15: Katılımcılara Göre Merinos İplik Dokuma Fabrikasının Kent İçin Önemi

Geçmişle bağ kurmak		<i>Merinos İplik Dokuma Fabrikasının kent için önemli bir yeri olduğunu düşünüyor musunuz?</i>			
		Katılan	Evet	Hayır	Bilmiyorum
Yaş Grubu	20 ve altı	19	15	0	4
	21-30	25	20	0	5
	31-40	21	17	1	3
	41-50	20	16	2	2
	50 üstü	15	15	0	0
Toplam	Sayı	100	83	3	14
	Yüzde	100%	83.00%	3.00%	14.00%

Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası(Kadir Has Üniversitesi), Özlem Parkı'nda yapılan ankette; katılımcılardan yüzde altmış sekizi fabrikanın kent için önemli olduğunu, yüzde onu önemsiz olduğunu düşünmektedir. Katılımcıların yüzde yirmi ikisi ise, bu konu hakkında bilgi sahibi olmadıklarını belirtmiştir(Tablo 5.16).

Bu durum yaşlara göre değerlendirildiğinde, ileri yaş grupları için Cibali Tütün ve Sigara Fabrikasının kent için önemli olduğu görülmektedir.

Tablo 5.16: Katılımcılara Göre Cibali Tütün ve Sigara Fabrikasının Kent İçin Önemi

Geçmişle bağ kurmak		<i>Cibali Tütün ve Sigara Fabrikasının kent için önemli bir yeri olduğunu düşünüyor musunuz?</i>			
		Katılan	Evet	Hayır	Bilmiyorum
Yaş Grubu	20 ve altı	7	1	0	6
	21-30	16	11	4	1
	31-40	43	29	6	8
	41-50	21	15	0	6
	50 üstü	13	12	0	1
Toplam	Sayı	100	68	10	22
	Yüzde	100%	68.00%	10.00%	22.00%

5.2.11.Parkların Geçmişten İzler Taşınması İsteği Konusu

Bu konu yaş faktörüne göre ilişkilendirilmiştir.

Sekapark'ta yapılan ankette, parkın geçmişten izler taşınması isteği 20 yaş altındaki grupta yüzde yetmiş bir; 21-30 yaş grubunda yüzde altmış üç; 31-40 yaş grubunda yüzde yetmiş; 41-50 yaş üstü grupta yüzde seksen altı; 50 yaş üzerindeki grupta ise yüzde yetmiş yedi oranındadır.

Elde edilen bu sonuçlardan 22 yaş altındaki grup için bu konunun ilgi görmediği ancak, yaş ortalaması yükseldikçe çevrede geçmişten izler görmenin önemli olduğu ve arzu edildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 5.17: Katılımcıların Sekapark'ta Geçmişten İzler Görme İsteği

Geçmişle bağ kurmak		<i>Sekapark'ta Seka Kağıt Fabrikasından izler görmek sizi mutlu eder mi?</i>			
		Katılan	Evet	Hayır	Farketmez
Yaş Grubu	20 ve altı	7	5	0	2
	21-30	16	10	0	6
	31-40	43	30	3	10
	41-50	21	18	0	3
	50 üstü	13	10	0	3
Toplam	Sayı	100	73	3	24
	Yüzde	100%	73.00%	0.00%	24.00%

Merinospark'ta yapılan ankette parkın geçmişten izler taşıması isteği,

20 yaş altındaki grupta yüzde altmış üç; 21-30 yaş grubunda yüzde yetmiş altı; 31-40 yaş grubundakilerde yüzde doksan beş; 41-50 yaş grubundakilerde yüzde yüz; 50 yaş üzerindeki grupta ise yüzde seksen oranındadır.

Tablo 5.18: Katılımcıların Merinospark'ta Geçmişten İzler Görme İsteği

Geçmişle bağ kurmak		<i>Merinospark'ta Merinos İplik Dokuma Fabrikasından izler görmek sizi mutlu eder mi?</i>			
		Katılan	Evet	Hayır	Farketmez
Yaş Grubu	20 ve altı	19	12	0	7
	21-30	25	19	0	6
	31-40	21	20	0	1
	41-50	20	20	0	0
	50 üstü	15	12	0	3
Toplam	Sayı	100	83	0	17
	Yüzde	100%	83.00%	0.00%	17.00%

Özlem Parkı'nda yapılan ankette, parkın geçmişten izler taşıması konusunun katılımcılar tarafından yüzde seksen üç oranında arzu edildiği görülmektedir. Katılımcılardan yüzde on yedisinin ise bu konuda kararsız oldukları görülmektedir.

Bu durum parkların geçmişten izler taşımasının önemsendiğini ve arzu edildiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 5.19: Özlem Parkı'nda Geçmişten İzler Görme İsteği

Geçmişle bağ kurmak		<i>Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası (Kadir Has Üniversitesi) karşısındaki Özlem Parkı'nın geçmiş dönemlere ait izler taşıması sizi mutlu eder mi?</i>				
		Katılan	Evet	Hayır	Farketmez	
Yaş Grubu	20 ve altı	7	6	0	1	
	21-30	16	12	0	4	
	31-40	43	35	0	8	
	41-50	21	19	0	2	
	50 üstü	13	11	0	2	
Toplam		Sayı	100	83	0	17
		Yüzde	100%	83.00%	0.00%	17.00%

5.2.12. Parkların Geçmişten İzler Taşıyıp Taşımadıkları Konusu

Sekapark'ta yapılan ankette, parkın geçmişten izler taşıyıp taşımadığı konusunda, 20 yaş ve altındaki gruptan yedi kişinin altısı bu konuyu bilmediklerini söylemişlerdir. Bu durum, *geçmişten izler söylemi* ile neyin ifade edilmeye çalışıldığının bu yaş grubu tarafından anlaşılamadığını düşündürmektedir. Parkın geçmişten izler taşıması konusunda katılımcıların yaşlarına bakılmaksızın yüzde kırk dördü, bu konuda başarı sağlandığını ifade etmektedir. Bu anket sorusuna katılımcıların yüzde yirmi ikisi bilmiyorum cevabını vermiştir. Katılımcılardan yüzde otuz dördü ise, parkların geçmişten izler taşımadığını düşünmektedir.

Bu durum parklarda geçmişten izler görme beklentisinin olduğunu ancak, uygulamanın bu konuda daha başarılı yapılmasının beklenildiği göstermektedir.

Tablo 5.20: Sekapark'ın Geçmişten İzler Taşıyıp Taşımadığı Konusundaki Düşünceler

Geçmişle bağ kurmak		<i>Sizce Sekapark Seka Kağıt Fabrikasından izler taşıyor mu?</i>				
		Katılan	Evet	Hayır	Bilmiyorum	
Yaş Grubu	20 ve altı	7	1	0	6	
	21-30	16	10	1	5	
	31-40	43	12	22	9	
	41-50	21	10	9	2	
	50 üstü	13	11	2	0	
Toplam		Sayı	100	44	34	22
		Yüzde	100%	44.00%	34.00%	22.00%

Merinospark'ta yapılan ankette, parkın geçmişten izler taşıması konusunda başarılı olduğu görülmektedir. Yapılan anket sonuçlarına göre, parkın geçmişten izler taşınması konusunda genel bir isteğin söz konusu olduğu ve bunun yaş ortalaması yükseldikçe daha çok arttığı görülmektedir. Anket katılımcılarından yüzde on üçünün 'bilmiyorum' cevabı vermesi geçmişle ilgili bilgilerinde eksiklik olduğunu düşündürmektedir.

Bu durum Merinos Park'ın geçmişten izler taşımak konusunda başarılı olduğunu göstermektedir.

Tablo 5.21: Merinospark'ın Geçmişten İzler Taşıması Konusundaki Düşünceler

Geçmişle bağ kurmak		<i>Sizce Merinospark Merinos İplik Dokuma Fabrikasından izler taşıyor mu?</i>			
		Katılan	Evet	Hayır	Bilmiyorum
Yaş Grubu	20 ve altı	19	9	5	5
	21-30	25	16	5	4
	31-40	21	17	0	4
	41-50	20	16	4	0
	50 üstü	15	11	4	0
Toplam	Sayı	100	69	18	13
	Yüzde	100%	69.00%	18.00%	13.00%

Özlem Parkı'nda yapılan ankete göre,

Katılımcıların yüzde on ikisi, parkın geçmişten izler taşıdığını; katılımcıların yüzde altmış biri, parkın geçmişten izler taşımadığını; katılımcıların yüzde yirmi yedisi, parkın geçmişten izler taşıyıp taşımadığını bilmediklerini söylemişlerdir.

Anket sonuçlarına göre, bu parklar geçmişten izler taşımak konusunda başarılı bulunmamaktadır. Parkların geçmişten izler taşıması konusunda toplumda bir farkındalık ve istek söz konusudur.

Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası, Kadir Has Üniversitesine dönüştürülmüştür. Ancak geçmişte fabrikanın depo alanları olarak kullanılan bugünkü Özlem Parkı, geçmişe dair izler taşımamaktadır. Park alanı İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sorumluluğundadır ve zaman zaman buralarda İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından bazı düzenlemeler de yapılmaktadır. Yapılan düzenlemelerde bölgenin geçmişini yansıtıcı nitelikte uygulamalara yer verilmesi, buranın kullanıcıları tarafından sahiplenilen ve korunan bir park olma özelliği kazanacağını düşündürmektedir.

Tablo 5.22: Özlem Parkı'nın Geçmişten İzler Taşınması Konusundaki Düşünceler

Geçmişle bağ kurmak		<i>Sizce Özlem Parkı, Cibali Tütün Ve Sigara Fabrikasından izler taşıyor mu?</i>				
		Katılan	Evet	Hayır	Bilmiyorum	
Yaş Grubu	20 ve altı	7	5	0	2	
	21-30	16	3	5	8	
	31-40	43	4	30	9	
	41-50	21	0	15	6	
	50 üstü	13	0	11	2	
Toplam		Sayı	100	12	61	27
		Yüzde	100%	12.00%	61.00%	27.00%

5.2.13. Parkların Etkileyici Özellikleri Konusu

Her üç parkta yapılmış olan anketlerde katılımcılar parkların yeşil alanlarından, aktivite alanlarından, kamuya açık alanlar olmalarından ve eğitimsel/tarihsel anılar bulundurmalarından etkilendiklerini belirtmektedir. Bu durum, parkların işlevsel özelliklerinin yanında birtakım tarihi, kültürel değerlere de sahip olmalarının beklenildiğini ortaya koymaktadır. Bu değerler parkların kimliğini güçlendirmekte ve parkların öğretici yönlerini ortaya koymaktadır.

Tablo 5.23: Katılımcıların, Parkların Etkileyici Özellikleri Konusundaki Görüşleri

<i>Sizi bu parkların hangi özelliği etkiler?</i>		Sekapark anketine göre	Merinospark anketine göre	Cibali Tütün-Sigara Fabrikası (Kadir Has Üni.) karşısı Özlem Parkı anketine göre
Yeşil alan barındırmaları	Sayı	28	31	46
	Yüzde	28.00%	31.00%	46.00%
Çocuk oyun alanı, spor alanları gibi aktivite alanları barındırmaları	Sayı	26	29	15
	Yüzde	26.00%	29.00%	15.00%
Kamuya açık olmaları	Sayı	14	4	20
	Yüzde	14.00%	4.00%	20.00%
Eğitimsel/tarihsel anı içermesi	Sayı	32	36	19
	Yüzde	32.00%	36.00%	19.00%
Toplam		100	100	100

5.2.14.Parkların Kullanım Sıklıkları

Her üç parkta yapılan ankete göre ,

Sekapark anket katılımcılarının yüzde otuz biri, Merinospark anket katılımcılarından yüzde otuz dokuzu, Özlem Parkı'ndaki katılımcıların yüzde otuz yedisi bu parkları her gün kullandıklarını belirtmektedir.

Bu durum, parkların kent için gerekliliğini ve yoğun kullanıldığını ortaya koymaktadır. Çünkü; parklar barındırdıkları yeşil alanlar ve fonksiyon alanları ile insanlara nefes alabilecekleri ve çeşitli aktivitelerini gerçekleştirebilecekleri imkanlar sunmaktadır.

Tablo 5.24: Parkların Kullanım Sıklıkları

<i>Parkların kullanım sıklığı</i>		Sekapark anketine göre	Merinospark'ta yapılan ankete göre	Cibali Tütün-Sigara Fabrikası (Kadir Has Üni.) karşısındaki Özlem Parkı anketine göre
Üç ayda bir	Sayı	6	4	0
	Yüzde	6.00%	4.00%	0.00%
Ayda bir	Sayı	11	8	11
	Yüzde	11.00%	8.00%	11.00%
İki haftada bir	Sayı	23	19	20
	Yüzde	23.00%	19.00%	20.00%
Haftada bir	Sayı	29	30	32
	Yüzde	29.0%	30.0%	32.0%
Hergün	Sayı	31	39	37
	Yüzde	31.00%	39.00%	37.00%
Toplam		100	100	100

5.2.15.Katılımcıların Parklara Ulaşım Şekli

Sekapark'ta yapılan ankete göre; katılımcıların yüzde yirmisi otomobil ile, yüzde kırkı yürüyerek, yüzde yirmi beşi toplu taşıma ile, yüzde on beşi de bisiklet kullanarak parka ulaştığını belirtmiştir.

Merinospark'ta yapılan ankete göre; katılımcıların yüzde yirmi biri otomobil ile, yüzde ell dokuzu yürüyerek, yüzde onu toplu taşıma ile, yüzde onu da bisiklet kullanarak parka ulaştığını belirtmiştir.

Özlem Parkı'nda yapılan ankete göre ise katılımcıların yüzde on beşi otomobil ile, yüzde otuz beşi yürüyerek, yüzde yirmi sekizi toplu taşıma ile, yüzde yirmi ikisi de bisiklet kullanarak parka ulaştığını belirtmiştir.

Bu durum parkların ulaşılabilir olduğunu göstermektedir.

Tablo 5.25: Katılımcıların Parklara Ulaşım Şekli

<i>Parka ulaşım şekliniz hangisidir?</i>		Sekapark'ta yapılan ankete göre	Merinospark'ta yapılan ankete göre	Cibali Tütün-Sigara Fabrikası (Kadir Has Üniversitesi) karşısındaki Özlem Parkı anketine göre
Otomobil ile	Sayı	20	21	15
	Yüzde	20.00%	21.00%	15.00%
Yürüyerek	Sayı	40	59	35
	Yüzde	40.00%	59.00%	35.00%
Toplu taşıma vasıtaları ile	Sayı	25	10	28
	Yüzde	25.00%	10.00%	28.00%
Bisiklet ile	Sayı	15	10	22
	Yüzde	15.00%	10.00%	22.00%
Toplam		100	100	100

5.2.16. Parkların Erişilebilirlikleri

Sekapark'ta yapılan ankette, katılımcıların yüzde yetmiş biri parkın erişilebilir olduğunu;

Merinospark'ta yapılan ankette, katılımcıların yüzde seksen dokuzu parkın erişilebilir olduğunu;

Özlem Parkı'nda yapılan ankette ise, katılımcıların yüzde doksan biri bu parkın konum olarak erişilebilir olduğunu belirtmektedir.

Bu durum, erişilebilirlikleri açısından bu parkların kent parkı olma özelliği taşıdıklarını göstermektedir.

Tablo 5.26: Katılımcılara Göre Parkların Erişilebilirlik Durumları

<i>Bu parkın, konum olarak erişilebilir olduğunu düşünüyor musunuz?</i>		Sekapark anketine göre	Merinospark anketine göre	Cibali Tütün-Sigara Fabrikası (Kadir Has Üniversitesi) karşısındaki Özlem Parkı anketine göre
Evet	Sayı	71	89	91
	Yüzde	71.00%	89.00%	91.00%
Hayır	Sayı	29	11	9
	Yüzde	29.0%	11.0%	9.0%
Toplam		100	100	100

5.2.17. Parkların Katılımcılara Göre Belirginlik Taşıyan Bölümleri

Parklarda bir başkası ile buluşma yeri olarak kafeteryalar ve sosyal tesisler öncelikli tercih edilmiştir. Bu durum, bu alanların parkların odak noktaları olarak görüldüğünü göstermektedir. Bu durum ayrıca, tesis alanlarının bölgeye ekonomik canlılık kazandırdığını da düşündürmektedir.

Tablo 5.27: Katılımcılara Göre Parkların Belirginlik Taşıyan Bölümleri

<i>Bir arkadaşınızla buluşmak için bu parklardaki nereyi adres gösterirsiniz?</i>		Sekapark anketine göre	Merinospark anketine göre	Cibali Tütün-Sigara Fabrikası (Kadir Has Üniversitesi) karşısındaki Özlem Parkı anketine göre
Seka iskele çelik sazlar	Sayı	16		
	Yüzde	16.00%		
Seka nargile kafe	Sayı	35		
	Yüzde	35.00%		
Seka uçurtma tepesi	Sayı	12		
	Yüzde	12.00%		
Seka kafe kule	Sayı	37		
	Yüzde	37.00%		
Merinospark				
Merinos park göl kafe	Sayı		37	
	Yüzde		37.00%	
Merinos sanayi müzesi	Sayı		35	
	Yüzde		35.00%	
Merinos kule kafe	Sayı		21	
	Yüzde		21.00%	
Merinos afet meydanı	Sayı		7	
	Yüzde		7.00%	
Özlem Parkı				
İskele	Sayı			22
	Yüzde			22.00%
Parkın devamındaki İBB sosyal tesisleri	Sayı			52
	Yüzde			52.00%
Özlem parkı spor alanları	Sayı			13
	Yüzde			13.00%
Özlem parkı otobüs durağı	Sayı			13
	Yüzde			13.00%
Toplam		100	100	100

5.3. TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Kentsel mekanlarda işlevsizleşen sanayi alanlarının park alanlarına dönüştürülmesi, dünyada ve ülkemizde 1990'lı yıllardan sonra önem kazanmaya başlamıştır.

Kentlerin sosyal, kültürel, ekonomik gelişiminde önemli yeri olan sanayi alanlarının zamanla işlevlerini kaybetmesi buralarda ekonomik cansızlık yaşanmasına, bu alanlardan nüfusun çekilmesine ve işsizlaşmasına, bu alanların canlılığını kaybetmiş ve kentten kopuklaşmış köhne mekanlara dönüşmesine yol açmıştır. Tez çalışması kapsamında yapılan anket çalışmasının sonuçları bunu açıkça ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra bu alanlar suç vs. gibi anti-sosyal davranışlar açısından müsaitleşen izbe görünüşleri ile de çeşitli toplumsal problemleri barındırmaktadırlar. Anket katılımcılarının ifade ettikleri gibi bu halleri ile insanlar üzerinde korku, tedirginlik uyandıran problemler mekanlar algısı yaratılmaktadır ve bu alanların kentle bütünleştirilerek değerlendirilmeye ihtiyacı vardır.

Üretim fonksiyonunu kaybeden bu alanların yeniden değerlendirilmesi konusunda anket katılımcıları, kent parklarına dönüştürülmelerini önermektedir. Bu alanların kent parklarına dönüştürülerek işlevlendirilmesi, hem görsel kaliteyi artıracak hem de kentte yaşayanların giderek artan yeşil alan ihtiyacı ile aktivite gereksinimlerini karşılama olanağı sunacaktır. Toplumun her yaş grubundan insanının aktif-pasif rekreasyon ihtiyaçlarına yönelik tesis ve olanaklar bulunduran kent parkları, nüfus baskısı altında kalan kentlerde önemli bir ihtiyaç iken bu alanların kent parklarına dönüştürülmesi insanlar için iyi bir fırsat olacaktır. Bu sayede insanların dinlenmek, eğlenmek, hava almak ve birtakım sosyo-kültürel ve rekreatif aktivitelerini gerçekleştirmelerine mekan sağlanmış olacaktır. Ayrıca, parkların barındırdığı bitki örtüsü ile kentin ekolojik dengesi korunmuş olacaktır. Anket sonuçlarına bakıldığında da parkların yeşil alan barındırmalarının ve aktivite olanakları sunmalarının park kullanıcıları tarafından çekicilik sağladığı görülmektedir. Anket katılımcıları, kent parklarına duyulan gereksinimler sebebiyle işlevsizleşen sanayi alanlarının park alanlarına dönüştürülmesinin insanların yeşil alan ve aktivite ihtiyaçlarının karşılanmasında iyi bir seçenek olduğunu, kentten kopuklaşan bu alanların yapılan dönüşümler ile tekrar canlılık kazanmış olduğunu onaylamaktadırlar.

Sanayi alanları park alanlarına dönüştürülürken dönüşüm projeleri içerisinde sanayi yapıları da restore edilerek yeniden işlevlendirilmelidir. Sanayi alanlarında bulunan yapılar bulundukları mekanik donatılar ile birlikte geçmiş dönemin teknolojik, mimari, ekonomik, tarihi anlamda izlerini taşırlar. Taşıdıkları izlerle bir dönemi temsil ettikleri söylenilebilen sanayi yapılarının birer kültür varlığı olarak korunup işlevlendirilmesi, o bölgede yaşayanların

kent ile ilişkilerini kuvvetlendirerek geçmişleri ile bağ kurmalarına ve o bölgede kültür devamlılığının sağlanmasına imkan tanıyacaktır. Anket katılımcıları sanayi alanlarının kent için önemli oldukları görüşündedir ve her üç parkta da katılımcıların çevrelerinde buralarda çalışan birilerinin olması bu alanların kendileri için önemini daha da pekiştirmektedir. Bu durum sanayi alanları ile kentte yaşayanlar arasında bir bağ kurmakta ve bu alanlarda geçmişten izler görme isteği uyandırmaktadır. Bu konu, her üç parkta yapılan anket çalışmasında öne çıkmakta ve geçmişe dair izlerin yaşatılması arzu edilmektedir. Geçmişe dair izlerin ilerki nesillere de taşınacak şekilde yaşatılması, kültür devamlılığının sağlanması açısından önemli ve gerekli bir konu olup geçmiş kimliği öne çıkaran bir tasarım anlayışı ile mümkün olur. Kuzey Duisburg Parkı'nda bir gasometrenin dalgıç okulu olarak işlevlendirilmesi, aynı parkta fabrikalara kömür yükleri taşıyan dekovil rayların parkı dolaştıran mini trenler için kullanılmaları ya da Merinos İplik Dokuma Fabrikasında eskiden düğün organizasyonları yapılan çayhane bölümünün bugünkü haliyle de aynı amaçla kullanılabilir olması geçmişle köprü kurmaktadır. Anket sonuçlarında da insanların bu konuda genel olarak beklentilerinin olduğu, kent mekanının geçmişten izler taşımasının kentte yaşayanlar için önem taşıdığı görülmektedir. Anket katılımcıları Merinospark'ta geçmişten bazı izlerin yaşatıldığını belirtmekte ve bu konuda memnuniyet duymaktadırlar. Sekapark örneğinde ise geçmişten izler görme isteği önemini korumaktadır. Ancak, Sekapark projesi etaplar halinde uygulanmakta olup henüz tamamlanmadığından sanayi yapılarında tam bir işlevlendirme yapılamamıştır. Ve bu konuda tam bir başarı henüz sağlanamamıştır. Sanayi yapılarından biri Seka Kağıt Fabrikasından izler taşıyan bir kültür merkezine dönüştürülmüştür. Diğer sanayi yapılarının işlevlendirilmeleri sağlandığında da insanların geçmişten izler görme beklentileri karşılanmış olacaktır. Bu durum bu alanlarda yapılacak olan dönüşümlerin geçmişten izler taşıması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Kadir Has Üniversitesine dönüştürülen Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası örneğinde ise, geçmişi koruyan yaklaşım fabrika alanında kendini göstermekte fakat geçmişte fabrika yerleşkesinin bir parçası olan depo alanları yani Özlem Parkı bu sanayi yerleşkesinden bağımsız ve kopuk durmaktadır. Fabrika Kadir Has Üniversitesinin, Özlem Parkı ise İstanbul Büyükşehir Belediyesinin yetki ve sorumluluk alanında kalmaktadır. Üniversite ve park alanının farklı kurumların sorumluluk ve yetki alanında bulunması, birbirinden kopuk uygulamaların oluşmasına etken olurken, bu iki alan aradan geçen Kadir Has Caddesi ile iyice birbirlerinden kopuklaşmıştır. Dolayısıyla, anket katılımcıları da, bu parkın Cibali Tütün Fabrikasına ait herhangi bir iz taşımadığını düşünmektedir. Ancak, parkın geçmişten izler taşıması konusunda istekleri söz konusudur. Bu iki alanı birbirleriyle bütünleştirici plan ve

tasarım uygulamalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Katılımcıların bu konudaki duyarlılıkları, toplumsal bütünleşme ve kültür devamlılığı açısından şans kabul edilmelidir. Kentsel mekanların geçmişe dair izler taşıması geçmişle bağ kurmada önemli bir konu olmakla birlikte kentlerin farklı dönemlerde kazandığı değerler, kent kimliğini oluşturmaktadır. Kentlerde yapılacak her değişiklikte bu kimliğin korunması ve yaşatılması, kent kültüründe devamlılık sağlayacaktır. Kentlerin sanayileşme kimliğinin bu simgeler ile yaşatılması, kentin sanayi kimliğini güçlendirirken toplumsal bir bellek oluşturacaktır.

Kentsel mekanda işlevsizleşen sanayi alanlarının genellikle kent merkezlerinde yer almaları buraları erişilebilir kılmaktadır ve mekansal büyüklükleri kent nüfusuna hizmette yeterlilik sağlayacağından kent parkları için elverişlilik sağlamaktadır. Yoğun nüfus baskısı altındaki kentlerde kent parkları önemli bir gereksinim olup insanların dinlenme, eğlenme, çeşitli aktivitelerini gerçekleştirmelerine olanak sağlamaktadır. Bu nedenle kentsel mekanlara yapılacak müdahalelerde kent nüfusunun sosyal, kültürel, rekreasyonel ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca, kente yapılacak müdahalelerden ilk etkilenecek olanların burada yaşayanlar olması nedeniyle kentte yaşayanların kent ile ilgili dönüşüm ve planlamalarda alınacak kararlara dahil edilmeleri gerekmektedir. Zaten çalışma örneklerinde incelemiş olduğumuz High Line, Kuzey Duisburg Parkı projelerinde, işlevsizleşen sanayi alanlarındaki kalıntıların korunarak işlevlendirilmesi ve bu alanların park alanlarına dönüştürülmesinde, bazı sivil toplum kuruluşlarının öne çıktığını da görmekteyiz. Bu örneklerdeki sivil toplum kuruluşlarının çabaları kente ait değerlerin korunması ve yaşatılmasını sağlamıştır. İnsanların kent ile kentin de insanlar ile var olduğunu kabul edince kentle ilgili bazı kararların alınmasında insanlara söz hakkı tanınması gerektiğini görürüz. Ancak, kentle ilgili söz hakkının kente ait değerlerin korunması ve yaşatılmasından taviz vermemesi gerektiğini de unutmamalıdır.

İşlevsizleşen sanayi alanlarındaki kültürel ve tarihi değerlerin korunarak işlevlendirilmesi, bu alanların kent parklarına dönüştürülerek değerlendirilmesi kent için iyi bir fırsat olacağından insanlarda hoşnutluk yaratacaktır. Her üç parkta yapılmış olan anket çalışmalarından elde edilen bilgiler, varsayılan düşünceyi doğrulamaktadır.

Tez kapsamında yapılan anket çalışmasına katılan kişiler,

a) Kent merkezlerinde işlevsizleşen sanayi alanlarının terk edilmiş, bakımsız ve kontrolsüzlükleri ile kentlerde problemlili alanlar haline geldiğini; kentten kopuklaştığını, bu

alanların yeniden işlevlendirilerek kente tekrar kazandırılmalarının kentte yaşayanlar için iyi fırsatlar yaratacağını,

b)Köhneme sürecine girmiş bu kent parçalarının kent merkezlerindeki erişilebilir konumları ve mekansal büyüklüklerinin kent parklarına dönüştürülmesinde uygunluk sağlayacağını,

c)Kent parklarının değişik fonksiyon alanları barındırması ile insanlara çeşitli aktivite imkanları sağlayacağını,

d)Kent parklarının barındırdıkları yeşil bitki örtüsünün kentteki ekolojik denge için gerekli olduğunu,

e)Terk edilmişlikleri ile bölgede yaşayanlara güvensizlik duygusu uyandıran bu alanların park alanlarına dönüştürülmesinin toplumda güven duygusu yaratacağını,

f)Bu alanların, kent parklarına dönüştürülmesinin bölgeye canlılık kazandıracağını,

g)Söz konusu alanların yeniden planlanarak kent parklarına dönüştürülmesinin kentten kopuklaşan bu alanları tekrar kent ile bütünleştireceğini,

h)Bu alanların park alanlarına dönüştürülmesinin görsel kaliteyi artıracak ve sağlıklı alanlar sağlayacağını,

ı)Bu alanlarda yapılacak olan dönüşümlerde geçmiş kimliğin korunması ve yaşatılmasının geçmiş ile köprü kurarak kültür devamlılığı sağlayacağını,

i)Kent merkezlerinde olmaları ile erişilebilirlik sağlayan bu alanların kamuya açık olarak kent parklarına dönüştürülmesinin insanlarda memnuniyet yaratacağını düşünmektedirler.

Sonuç olarak, nüfusun giderek kalabalıklaşmış olduğu ve yeşil alanların önemli bir gereksinim haline geldiği kentlerde işlevsizleşen sanayi alanlarının kent parklarına dönüştürülmesi önemle ele alınması gereken bir konudur. Bu konuda yapılacak olan çalışmalarda sivil toplum örgütlerinin, ilgili meslek odalarının ve devletin ilgili kademelerindeki yöneticilerin bir araya gelmesi doğru kararlar alınmasını sağlayacak ve ilerki kuşaklara tarihi, kültürel birikime sahip sağlıklı çevreler bırakılmış olacaktır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Andersen, H.S., 1999. *Housing rehabilitation and urban renewal in Europe :Across national analyssis of problems and policies*, Policy Press,Great Britain, ss.241-277
- Atalık, G. , Çetiner, A., Göçer, O. ,Keskin, A., Özdeş, G. ve Suher, H. , Atalık, G., (1985), *Şehircilik*, İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayını. ss.134-146,
- Aydemir, S. E. 1999. *Açık Alanlar ve Rekreasyon*. Kentsel yeşil alanlar “kentsel alanların planlanması ve tasarımı. Trabzon.
- Drewe, P., 2000. *European experiences*.Peter Roberts ve Hugh Sykes(der) Urban regeneration.London,Thousand oaks,New Delhi, ss.281-293
- Gold, S, M. 1980. *Recreation planning and design*. Mc Graw Hill. U.S.A.
- Föhl ,A. 1995, *Bauten der industrie und technik, schriftenreihe des deutschen nationalkomitees für denkmalschutz*, 47, Bonn.
- Keleş ,R.,1998. *Kent bilim terimleri sözlüğü*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, s.75
- Keleş, R. ,2012. *Kentleşme politikası* . Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, ss.386-390
- Lynch, K.,1981 *Atheory of good city form*. M.I.T. Press, Cambridge, ss.58-59
- Özden, P.,2008, *Kentsel yenileme*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları ss.14-65
- Roberts, P., 2000. *The Evolution, Definition And Purpose Of Urban Regeneration*, (ed.) Peter Roberts and Hugh Sykes, Urban Regeneration, London, Thousand Oaks, Sage Publications,New Delhi. ss.9-36,
- Simonon ,L. 2000. *Permaculture playgrounds* .Playlines. **8** (21)
- Simonds ,J.O.,1961. *Landscape Architecture*, Mc.Grawhill Book Com. New York
- Tanrıverdi, F., 1987. *Peyzaj Mimarlığı, Bahçe Sanatının Temel İlkeleri ve Uygulama Metodları*. Erzurum :Atatürk Üniversitesi ders kitabı, no.291 ,s.367
- Thompson, C.,2002.*Urban Open Space in the 21st Century, Landscape and UrbanPlanning*, s:59-72,
- Türkdoğan,O. 1981.*Endüstri sosyolojisi,Türkiye'nin endüstrileşmesi:Dün-bugün-yarın*, Ankara :Töre devlet yayınevi
- Uzun,G.,1993.*Kentsel Rekreasyon Alan Plânlaması*. Adana:Çukurova Üniversitesi,Ziraat Fakültesi Ders Kitabı, No: 48, s.28.
- Özgür,E.M.,2010. *Bölgesel Kalkınma*- Ankara:Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Coğrafya Bölümü Ders Notları, ss.20-21
- İnceoğlu, M. ve Tokman, Y. 2012. *Şehircilik* Bülent Açma(Drl.) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2559, s.95

Sürelî Yayınlar

- Ataöv, A. ve Osmay, S., 2007. Türkiye’de kentsel dönüşüme yöntemsel bir yaklaşım. *METU JFA 2007/2*, **Cilt:24**, s.67.
- Akgül Yılmaz, G. 2009. Türkiye’de 1923-1938 dönemi maliye politikası uygulamaları. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi* **Cilt:XXVII**, Sayı 2, ss.297-306.
- Akkar ,Z.M. 2006. Kentsel dönüşüm üzerine Batı’daki kavramlar,tanımlar,süreçler ve Türkiye. *Planlama 2006/2* , ss.29-34 .
- Akyıldız H. ve Eroğlu Ö. 2004. Türkiye Cumhuriyeti dönemi uygulanan iktisat politikaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi* **Cilt:9**, s.1, ss.49-53.
- Aydınlı, H.İ., 2004. Sosyo ekonomik dönüşüm süreci ve sanayi ötesi yaklaşımlar. *Cumhuriyet Üniversitesi İİBF Kamu İş Dergisi*, **Cilt:7**, ss:2-4
- Aytaç ,G. ve Kuşuluoğlu, D.,2012. Endüstri parkları. *Güney Mimarlık* , sayı: 8 , s.47
- Bostan, M., Erdoğan Aras, F., Görer Tamer, N. 2010. Ankara metropoliten alanı’nda imalat sanayinin yer değiştirme süreci ve özellikleri .*METU JFA 2010/1 (27:1)*, ss.81-102
- Demir, K. ve Çabuk S., 2010. Türkiye’de metropoliten kentlerin nüfus gelişimi.*Erciyes üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı :28, s.202
- Dressenbacher, C. ve Gatermann, H., 2011,Zeitreise landschaftspark Duisburg-Nord. *Geschichte Und Rekonstruktion des Industrieareals Von 1890 bis 2000*. ss. 9-37.
- Doğan, H .İ.ve Sevinç, B., 2011, *Polis Bilimleri Dergisi*, **Cilt 13(4)**, s.30.
- Drecker, P.,Genske, D.D., Heirinch K., Noll H. P., 1995. Subsidence and wetland developmente in the ruhr of Germany. *Proceedings of the Fifth International Symposium on Land Subsidence, The Hague*, October 1995, IAHS Publ.no.234, ss.413-422.
- Emür, S.H. ve Onsekiz, D.,2007. Kentsel yaşam kalitesi bileşenleri arasında açık ve yeşil alanların önemi: Kayseri/Kocasinan ilçesi park alanları analizi. *Erciyes Üniversitesi SBE Dergisi*, Sayı:22 ,s.375.
- Erden, D., 2009, Haliç’te Dönüşüm Ve Tarihsel Süreklilik.*Osmanlı Bankası Arşiv Ve Araştırma Merkezi*
- Genç, F. N.,2008 Türkiye’de Kentsel Dönüşüm: Mevzuat ve uygulamaların genel görünümü. *Yönetim ve ekonomi dergisi*,**C:15**, Sayı:1, Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. ss.122-123.
- Giritlioglu, C. ve Yüzer, A.S., (2003), Sanayi Alanları Yeni Düzenleme Stratejileri - İstanbul Örneği. *İTÜ Dergisi, Mimarlık, Planlama, Tasarım*, **Cilt:2**, Sayı:1, s.120.

- Gökgür,P.,2005 ;1933'den 2003'e Atina Kartası'ndaki değişimler, CIAM'dan CEU'ya. *Planlama* , Sayı:1, s.35.
- Görgülü, T.,2009 Yeni mimar 72
- Günay,D.,2002-Sanayi ve sanayi tarihi.*Mimar Ve Mühendis Dergisi*,Sayı :31,ss.8-14 İstanbul
- Güney, A., 1989.Peyzaj Onarımında Bitki Kullanımı Ve Ege Bölgesinde Kullanılabilecek Bazı Bitkiler.*Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi* ,**Cilt 26**, sayı 3,
- Güvenç, M. ve Işık, O., 1997, İstanbul'u Okumak II: Mahalle Düzeyinde Konut Mülkiyeti-Statü Farklılaşmasına İlişkin Bulgular Nasıl Genellenebilir?. *Toplum ve Bilim* (72: Bahar) , ss.153-164.
- Home, Robert K.,2007.Inner City Regeneration, Routledge Library Editions: City, New York.
- Jesberg ,P.,1999. Bauenfür kultur,Aibeiten und wohnwn, 'Deutsche Bauzeitschrift'
Almanya, Sayı:7, ss.107-115
- Koçan, N.,2011, Sanayi Alanlarının Dönüşümü :Uşak Eski Tabakhane Deri Sanayi Bölgesi .
Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi-Cilt 2, Sayı 1, s.125
- Mariotti, I.,2005. Firm Relocation and Regional Policy a Focus on Italy, The Netherlands And The United Kingdom, *Netherlands Geographical Studies*, Groningen ,14-58.
- Onsekiz, D. ve Emür, S.H., 2008. Kent parklarında kullanıcı tercihleri ve değerlendirme ölçütlerinin belirlenmesi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* s.74
- Özdemir,A.2009. Katılımcı kentli kimliğinin oluşumunda kamusal yeşil alanların rolü: Ankara kent parkları örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi* Seri: A, Sayı: 1, ISSN: 1302-7085, ss.144-153
- Önsoy, R. 1984. Tanzimat dönemi sanayileşme politikası.*Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* **2. 2**, ss.5-10
- Övgün, B., 2005. Geçmişten günümüze kamu iktisadi teşebbüsleri *Genel-İş Emek Araştırma Dergisi* Sayı:1, ss.65-79
- Kalağan, G., ve Çiftçi, S., 2012. Kamu-Özel sektör işbirliğinin kentsel mekana yansması:Kentsel dönüşüm örneği ve yeni aktörler. *Sosyal ve beşeri bilimler dergisi- Cilt:4*, No:2, ISSN: 1309-8012 , s.125
- Karakurt, H.,1993. Açık kömür alanlarının doğal çevreye olumsuz etkileri ve yeniden bitkilendirilmesi. *TBMMOB Orman Mühendisleri Odası Ege Şubesi Haber Bülteni* Sayı:6 -7-9, s.66
- Kocabaş, F., Endüstri İlişkilerinde Dönüşüm-*Anadolu Ü. İktisadi ve idari bilimler fak. Der.*,s.3

- Köktürk, E., Köktürk, E., 2007. Türkiye’de Kentsel Dönüşüm ve Almanya Deneyimi, *Türkiye Mimarlar ve Mühendisler Odası 11. Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı*, 2-6 Nisan 2007, s.2
- Köksal, G., 2012. Endüstri mirasını koruma ve yeniden kullanım yaklaşımı.*Güney Mimarlık* Sayı:8, s.22
- Polat, S.,Dostoğlu, N., 2007. Kentsel dönüşüm kavramı üzerine:Bursa’da Kükürtlü ve Mudanya örnekleri ,*Uludağ Ü.Mühendislik-Mimarlık Fak.Dergisi*,**Cilt:12**, Sayı:1, s.63
- Rosenberg, E. –Gardens, Landscape,Nature:Duisburg-Nord,Germany
- Şen,B.,2012.Metropol kent merkezleri’nde çöküntüleşme eğilimleri:İstanbul Eminönü-Süleymaniye Bölgesi örneği-*Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* **C.17**, s.2, ss.293-323
- Şimşir F., Pamukçu Ç., ve Özfırat M.K.,2007. Madencilikte rekültivasyon ve doğa onarımı— *D.E.Ü. Müh. Fak. –Fen Ve Müh. Dergisi* ,**Cilt 9**, Sayı 2 , s. 47
- Şişman ,A. ve Kibaroğlu, D., 2009. Dünyada ve Türkiye’de kentsel dönüşüm uygulamaları ,*TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası,12.Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı* .
- Torun , İ. 2003. Endüstri toplumunun ortaya çıkmasının iktisadi ve sina-i şartları ,*C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* , **Cilt 4**, Sayı 1, s.185
- Yılmaz ,S. ve Bulut, Z., 2002. Kentsel mekanlarda çocuk oyun alanları planlama ve tasarım ilkeleri , *Atatürk Üniv.Ziraat Fak.Derg.* **33(3)**, 346

Diğer

- Acay, F. (1997). Bursa örneğinde, kentleşmenin yeşil kent dokusu üzerindeki etkilerinin incelenmesi. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi FBE, *Yüksek Lisans Tezi*.
- Altınel, F. (1998). Kentsel açık ve yeşil alanların yeniden geliştirilmesine bir yaklaşım: İzmir: Kültürpark örneği. İzmir:DEÜ Şehir Bölge Planlama Bölümü, *Yüksek Lisans Tezi*.
- Kıraç, B.,(2001).Türkiye’deki sanayi yapılarının günümüz koşullarına göre yeniden değerlendirilmeleri konusunda bir yöntem araştırması, Mimar Sinan Üniversitesi FBE *Doktora Tezi*, ss.31-102.
- Köksal, G., (2005) İstanbul’daki endüstri mirası için koruma ve yeniden kullanım önerileri, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi FBE , *Doktora Tezi* s.47
- Oğuz, D. 1998. Kent Parkı kavramı yönünden Ankara kent parklarının kullanım olgusu üzerinde bir araştırma. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Bölümü.
- Öztürk, B.,(2004) Kentsel açık ve yeşil alan sistemi oluşturulması: Kayseri kent bütünü örneği, Ankara Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü *Doktora Tezi*,
- Özkır, A.,(2007) Kent Parkları yönetim modelinin geliştirilmesi, Ankara:Ankara Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Anabilim dalı, *Doktora Tezi*, ss.11-17
- Polat, A.T., (2002) Kent Parkı kavramı ve Konya için örnek bir çalışma. Konya :Selçuk Üniversitesi . *Yüksek Lisans Tezi*,
- Saygı, H.,(2008) Kent içi endüstri alanlarının dönüşümüne bir model:İzmit Sekapark , Ankara:Ankara Üniversitesi FBE, *Yüksek Lisans Tezi*, ss.41-69
- Yerliyurt,B.,(2008).Kentsel kıyı alanlarında yer alan sanayi bölgelerinde dönüşüm stratejilerinin değerlendirilmesi;Haliç tersaneler bölgesi, Yıldız Teknik Üniversitesi FBE , *Doktora tezi* ,s.37
- Yılmaz, G. I., (2008) Haliç Kıyı şeridinde sanayileşme ile ortaya çıkan kentsel dönüşüm, Yıldız Teknik Ün. FBE. *Doktora tezi* s.255
- Zeybekoğlu Sadri, S., (2008) Kentsel dönüşüm ve kent hakkı:Fener –Balat rehabilitasyon programı ve santral İstanbul projesi örnekleri . Yıldız Teknik Üniversitesi FBE *Doktora Tezi* , ss.10-131.
- <http://www.gesetzesweb.de/BauGB.html> Alman İmar Yasası (Baugesetzbuch) (Erişim Tarihi: 01.02.2013)
- http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/kanunlar_sd.durumu?kanun_no=2873 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu (Erişim Tarihi: 01.02.2013)
- http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/kanunlar_sd.durumu?kanun_no=3194 3194 Sayılı İmar Kanunu (Erişim Tarihi: 10.01.2013)
- http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/kanunlar_sd.durumu?kanun_no=5216 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu(Erişim Tarihi: 03.02.2013)

- http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/kanunlar_sd.durumu?kanun_no=5393 5393 Sayılı Belediye Kanunu (Erişim Tarihi: 04.02.2013)
- http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/kanunlar_sd.durumu?kanun_no=2960 2960 Sayılı Boğaziçi Kanunu (Erişim Tarihi: 04.02.2013)
- http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/kanunlar_sd.durumu?kanun_no=5366 5366 Sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Kanunu (Erişim Tarihi: 06.02.2013)
- http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/kanunlar_sd.durumu?kanun_no=6306 6306 Sayılı, Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun(Erişim Tarihi: 06.02.2013)
- http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/kanunlar_sd.durumu?kanun_no=5104 5104 Sayılı, Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu (Erişim Tarihi: 09.02.2013)
- http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/kanunlar_sd.durumu?kanun_no=2863 2863 Sayılı, Tabiat Ve Kültür Varlıklarını Koruma Kanunu (Erişim Tarihi: 04.02.2013)
- http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/kanunlar_sd.durumu?kanun_no=2872 2872 Sayılı Çevre Kanunu (Erişim Tarihi: 10.02.2013)
- http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/kanunlar_sd.durumu?kanun_no=2942 2942 Sayılı Kamulaştırma Kanunu (Erişim Tarihi: 15.02.2013)
- <http://20 Kasım1989 Tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi> (Erişim Tarihi:04.03.2013)
- http://de.wikipedia.org/wiki/Internationale_Bauausstellung_Emscher_Park(Erişim Tarihi: 24.02.2013)
- <http://old.mo.org.tr/mimarlikdergisi/index.efm?sayfa=mimarlik> (Erişim Tarihi: 01.03.2013)
- <http://issuu.com/kadirhasuniversity/docs/cibali-posta> (Erişim Tarihi: 04.03.2013)
- <http://metropolruhr> (Erişim Tarihi:14.12.2012)
- http://www.i4newyork.com-central_park (Erişim Tarihi: 14.03.2013)
- http://www.i4newyork.com-central_park (Erişim Tarihi: 14.03.2013)
- <http://www.trabzon.ormansu.gov.tr> (Erişim Tarihi: 14.03.2013)
- <http://en.landschaftspark.de/startseite> (Erişim Tarihi: 14.03.2013)
- <http://www.thehighline.org/galleries/images/high-line-park-photos> (Erişim Tarihi: 14.03.2013)
- <http://landesign.com> (Erişim Tarihi: 06.01.2013)
- www.turenscape (Erişim Tarihi: 26.01.2013)
- www.rhm.org.tr (Erişim Tarihi: 19.01.2013)
- www.merinos.com (Erişim Tarihi: 18.03.2013)
- www.bursadayasam.com (Erişim Tarihi: 24.03.2013)
- www.yozgat.ormansu.gov (Erişim Tarihi: 25.03.2013)
- www.yellowstone.net (Erişim Tarihi: 19.03.2013)
- www.forexmindgames.com (Erişim Tarihi: 14.03.2013)
- www.foto.internetara.com (Erişim Tarihi: 16.03.2013)

EKLER

EK 1-SEKAPARK ANKETİ

Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

Kentsel Sistemler Ve Ulaştırma Yönetimi Yüksek Lisans Programı

Bu anket çalışması, “Kent İçinde İşlevsiz Kalan Sanayi Alanlarının Park Alanlarına Dönüştürülmesi” konulu bir araştırma için veri toplamaya yönelik olup elde edilen veriler gizli tutulacaktır. Anlayışınız ve yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Cinsiyet E K

1-Yaş Grubu

A)20 ve altı üstü B)21-30 C)31-40 D)41-50 E)50

2- Kaç Yıldır Kocaeli’nde Yaşıyorsunuz?

A)1-3 B)3-5 C)5-7 D)7-10 E)Kocaeli’nin Yerlisiyim F)Burada yaşamıyorum

3-Sizce kentsel dönüşümün öncelikli amacı ne olmalıdır?

- A)Afet Riskine Karşı Tedbirler Almak
- B)Yeni Konut Alanları Oluşturmak
- C)Sanayi Ve Ticaret Alanları Oluşturmak
- D)Eski Kent Kısımlarını Yenilemek
- E)Tarihi Ve Kültürel Dokuyu Korumak
- F)Sanayi Ve Ticaret Alanları Oluşturmak

4-Seka Kağıt Fabrikası’nın Sekapark’a dönüşmüş olmasından memnun musunuz?

A)Evet B)Hayır

5-Çevrenizde geçmişte Seka Kağıt fabrikasında çalışmış biri var mı?

A)Evet B)Hayır

6-Seka Kağıt Fabrikası'nın kent için önemli bir değere sahip olduğunu düşünüyor musunuz?

A)Evet B)Hayır

7-Sekapark'ın erişilebilir olduğunu düşünüyor musunuz?

- A)Evet B)Hayır

8- Sekapark'a ne şekilde ulaşıyorsunuz?

- A)Yürüyerek B)Bisiklet ile C)Otomobil ile D) Toplu Taşıma İle
E)Diğer:

9- Sekapark'ı ne sıklıkla kullanıyorsunuz?

- A)Üç ayda bir B)Ayda bir C)İki haftada bir D)Haftada bir E) Her gün
F)Diğer

10-Sekapark'ın sizi en çok neyi etkiler?

- A) Yeşil alanlar barındırması B)Kamuya açık olması
C)Çocuk oy, spor a. gibi aktivite alanları barındırması D)Eğitimsel/ Tarihsel/ Anı içermesi
H)Başka :.....

11-Seka Kağıt Fabrikası ve alanlarının park yapılmadan önceki durumu ile ilgili ne düşünüyorsunuz?

- A)Geç saatlerde korkulan,tedirginlik duyulan bir yerdi B) Atıl binaların bulunduğu bir yerdi
C)Kötü görünümlü bir yerdi D)Değerlendirilmesi gereken boş alanlardı E)Diğer:

12-Sekapark'ta, bir arkadaşınızla buluşmak için buluşma adresi olarak nereyi önerirsiniz?

- A)Çelik Sazlar B)Uçurtma Tepesi C)Nargile Kafe D) Kafe Seka Kulesi
E)Başka.....

13-Sizce Sekapark yapıldıktan sonra bu bölgede canlılık yaşanmış mıdır?

- A)Evet B)Hayır C)Farketmedim

14- Sekapark sizce, Seka Kağıt Fabrikasından izler taşıyor mu?

- A)Evet B)Hayır C)Bilmiyorum

15- Sekapark'ta Seka kağıt fabrikasının izlerini görmek sizi mutlu eder mi?

- A)Evet B)Hayır C)Farketmez

16-Bu parkı bir başkasına tavsiye eder misiniz?

- A)Evet B) Hayır

EK 2 -MERİNOPARK ANKETİ

Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

Kentsel Sistemler Ve Ulaştırma Yönetimi Yüksek Lisans Programı

Bu anket çalışması, “Kent İçinde İşlevsiz Kalan Sanayi Alanlarının Park Alanlarına Dönüştürülmesi ” konulu bir araştırma için veri toplamaya yönelik olup elde edilen veriler gizli tutulacaktır. Anlayışınız ve yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Cinsiyet

E

K

1-Yaş Grubu

A)20 ve altı
üstü

B)21-30

C)31-40

D)41-50

E)50

2- Kaç Yıldır Bursa’da Yaşıyorsunuz

A)1-3

B)3-5

C)5-7

D)7-10

E)Bursa’nın Yerlisiyim

F)Burada yaşamıyorum

3-Sizce kentsel dönüşümün öncelikli amacı ne olmalıdır?

A)Afet Riskine Karşı Tedbirler Almak

B)Yeni Konut Alanları Oluşturmak

C)Sanayi Ve Ticaret Alanları Oluşturmak

D)Eskiye Kent Kısımlarını Yenilemek

E)Tarihi Ve Kültürel Dokuyu Korumak

F)Sanayi Ve Ticaret Alanları Oluşturmak

4-Merinos İplik Dok. Fabrikası’nın Kültür Merkezi ve Park olmasından memnun musunuz?

A)Evet

B)Hayır

C)Diğer:

5-Çevrenizde geçmişte Merinos İplik Dok. fabrikasında çalışmış biri var mı?

A)Evet

B)Hayır

6- Merinos İplik Dok. fabrikasının kent için önemli bir değere sahip olduğunu düşünüyor musunuz?

A)Evet

B)Hayır

7- Merinospark'ın erişilebilir olduğunu düşünüyor musunuz?

A)Evet B)Hayır

8- Merinospark'a ne şekilde ulaşıyorsunuz?

A)Yürüyerek B)Bisiklet ile C)Otomobil ile D) Diğer

9- Merinospark'ı ne sıklıkla kullanıyorsunuz?

A)Üç ayda bir B)Ayda bir C)İki haftada bir D)Haftada bir E) Her gün F)Diğer

10- Merinospark'ın sizi en çok hangi özelliği etkiler?

A) Yeşil alanlar barındırması B)Kamuya açık olması
C)Çocuk oyun alanı , spor alanı gibi aktivite alanları barındırması D)Eğitimsel/ Tarihsel/
Anı içermesi H)Başka :.....

11-Merinos İplik Dok. Fabrikası ve alanlarının park yapılmadan önceki durumu ile ilgili ne düşünüyorsunuz?

A)Geç saatlerde korkulan,tedirginlik duyulan bir yer B) Atıl binaların bulunduğu bir yer
C)Kötü görünümlü bir yer D)Değerlendirilmesi gereken boş alanlar E)Diğer:

12-Merinospark'ta, bir arkadaşınızla buluşmak için buluşma adresi olarak nereyi önerirsiniz.

A)Göl Kafeterya B)Kule Terası C)Afet Meydanı D) Sanayi Müzesi E)Başka.....

13- Sizce Merinospark yapıldıktan sonra bu bölgede canlılık yaşanmış mıdır?

A)Evet B)Hayır C)Farketmedim

14- Sizce Merinospark'ı barındırdığı yapılar ile, Merinos İplik Dok.Fabrikasından izler taşıyor mu?

A)Evet B)Hayır C)Bilmiyorum

15- Merinos Parkta Merinos İplik Dok. Fabrikasının izlerini görmek sizi mutlu eder mi?

A)Evet B)Hayır C)Farketmez

16-Bu parkı bir başkasına tavsiye eder misiniz?

A)Evet B) Hayır

EK3- ÖZLEM PARK ANKETİ

*Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Kentsel Sistemler Ve Ulaştırma Yönetimi
Yüksek Lisans Programı*

Bu anket çalışması, "Kent İçinde İşlevsiz Kalan Sanayi Alanlarının Park Alanlarına Dönüştürülmesi" konulu bir araştırma için veri toplamaya yönelik olup elde edilen veriler gizli tutulacaktır. Anlayışınız ve yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Cinsiyet E K

1-Yaş Grubu

A)20 ve altı üstü B)21-30 C)31-40 D)41-50 E)50

2- Kaç Yıldır İstanbul'da Yaşıyorsunuz?

A)1-3 B)3-5 C)5-7 D)7-10 E)İstanbul'un Yerlisiyim F)Burada yaşamıyorum

3-Sizce kentsel dönüşümün öncelikli amacı ne olmalıdır?

- A)Afet Riskine Karşı Tedbirler Almak
- B)Yeni Konut Alanları Oluşturmak
- C)Sanayi Ve Ticaret Alanları Oluşturmak
- D)Eskiye Kent Kısımlarını Yenilemek
- E)Tarihi Ve Kültürel Dokuyu Korumak
- F)Sanayi Ve Ticaret Alanları Oluşturmak

4-Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası'nın işlevini kaybettikten sonra üniversiteye dönüştürülmüş olmasından etrafındaki alanların parka dönüşmüş olmasından memnun musunuz?

A)Evet B)Hayır C)Diğer:

5-Çevrenizde geçmişte Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası'nda çalışmış biri var mı?

A)Evet B)Hayır

6-Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası'nın kent için önemli bir değere sahip olduğunu düşünüyor musunuz?

A)Evet B)Hayır

7- Özlem Parkı'nın erişilebilir olduğunu düşünüyor musunuz?

A)Evet B)Hayır

8- Özlem Parkı'na ne şekilde ulaşıyorsunuz?

A)Yürüyerek B)Bisiklet ile C)Otomobil ile D) Toplu Taşıma ile E)Diğer:

9-Bu parkı ne sıklıkla kullanıyorsunuz?

A)Üç ayda bir B)Ayda bir C)İki haftada bir D)Haftada bir E) Her gün
F)Diğer

10- Özlem Parkı'nın sizi en çok hangi özelliği etkiler ?

A) Yeşil alanlar barındırması B)Kamuya açık olması

C)Çocuk oyun alanı , spor alanı gibi aktivite alanları barındırması D)Eğitimsel/ Tarihsel/
Anı içermesi

H)Başka :.....

11- Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası'nın üniversiteye, karşısındaki alanın parka dönüştürülmeden önceki durumu ile ilgili ne düşünüyorsunuz?

A)Geç saatlerde korkulan,tedirginlik duyulan bir yerdi B) Atıl binaların bulunduğu bir yerdi

C)Kötü görünümlü bir yerdi D)Değerlendirilmesi gereken boş alanlardı E)Diğer:

12-Bir arkadaşınızla buluşmak üzere bu parkta nereyi adres gösterirsiniz?

A)İBB Sosyal Tesislerini B)Otobüs durağı C)Çocuk Oyun Alanları C)Spor Alanı

13-Sizce Cibali Tütün ve Sigara Fabrika ve yerleşkesinin üniversite ve park alanlarına dönüştürülmesinden sonra bu bölgede canlılık yaşanmış mıdır?

A)Evet B)Hayır C)Farketmedim

14-Sizce Eski Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası(Bugünkü Kadir Has Üniversitesi) karşısındaki Özlem Parkı barındırdığı yapılar ile, Cibali Tütün Fabrikasından izler taşıyor mu?

A)Evet B)Hayır C)Bilmiyorum

15- Kadir Has Üniversitesi kampüsünde ve karşısındaki Özlem Parkı'nda Cibali Tütün Fabrikasının izlerini görmek sizi mutlu eder mi?

A)Evet B)Hayır C)Farketmez

16-Bu parkı bir başkasına tavsiye eder misiniz?

A)Evet B) Hayır

EK4-KOCAELİ NÜFUSU

Kocaeli nüfusu, 2012 yılına göre **1,634,691**'dir.

Kocaeli nüfusu yazıyla ise;

Bir Milyon Altı Yüz Otuz Dört Bin Altı Yüz Doksan Bir

Bu nüfus, **828,071 erkek** ve **806,620 kadından** oluşmaktadır.

Yüzde olarak ise: **%50.66 Erkek, %49.34 Kadındır.**

İl ve İlçe Merkezleri Nüfusu

Cinsiyet	Nüfus
Erkek	772,511
Kadın	754,896
Toplam	1,527,407

Köy ve Belde Nüfusu

Cinsiyet	Nüfus
Erkek	55,560
Kadın	51,724
Toplam	107,284

Kocaeli nüfusunun **%93.44** kısmı il ve ilçe merkezlerinde, **%6.56** kısmı ise köy ve beldelerde yaşamaktadır.

EK 5--BURSA NÜFUSU

Bursa nüfusu, 2012 yılına göre **2,688,171**'dir.

Bursa nüfusu yazıyla ise;

İki Milyon Altı Yüz Seksen Sekiz Bin Bir Yüz Yetmiş Bir

Bu nüfus, 🧑 **1,343,894** erkek ve 🧑 **1,344,277** kadından oluşmaktadır.

Yüzde olarak ise: **%49.99 Erkek, %50.01 Kadındır.**

İl ve İlçe Merkezleri Nüfusu

Cinsiyet	Nüfus
Erkek	1,202,097
Kadın	1,199,915
Toplam	2,402,012

Köy ve Belde Nüfusu

Cinsiyet	Nüfus
Erkek	141,797
Kadın	144,362
Toplam	286,159

Bursa nüfusunun **%89.35** kısmı il ve ilçe merkezlerinde, **%10.65** kısmı ise köy ve beldelerde yaşamaktadır.

Yıllara Göre Bursa Nüfusu Genel

Yıl	Toplam Nüfus	Erkek	Kadın
2012	2,688,171	1,343,894	1,344,277
2011	2,652,126	1,325,715	1,326,411
2010	2,605,495	1,300,283	1,305,212
2009	2,550,645	1,273,491	1,277,154
2008	2,507,963	1,253,151	1,254,812
2007	2,439,876	1,218,749	1,221,127

EK 6 –İSTANBUL NÜFUSU

İstanbul nüfusu, 2012 yılına göre **13,854,740**'dir.

İstanbul nüfusu yazıyla ise;

Onüç Milyon Sekiz Yüz Elli Dört Bin Yedi Yüz Kırk

Bu nüfus, 🧑 **6,956,908** erkek ve 🧑 **6,897,832** kadından oluşmaktadır.

Yüzde olarak ise: **%50.21 Erkek, %49.79 Kadındır.**

İl ve İlçe Merkezleri Nüfusu

Cinsiyet	Nüfus
Erkek	6,883,487
Kadın	6,827,025
Toplam	13,710,512

Köy ve Belde Nüfusu

Cinsiyet	Nüfus
Erkek	73,421
Kadın	70,807
Toplam	144,228

İstanbul nüfusunun **%98.96** kısmı il ve ilçe merkezlerinde, **%1.04** kısmı ise köy ve beldeelerde yaşamaktadır.

Yıllara Göre İstanbul Nüfusu Genel

Yıl	Toplam Nüfus	Erkek	Kadın
2012	13,854,740	6,956,908	6,897,832
2011	13,624,240	6,845,981	6,778,259
2010	13,255,685	6,655,094	6,600,591
2009	12,915,158	6,498,997	6,416,161
2008	12,697,164	6,386,772	6,310,392
2007	12,573,836	6,291,763	6,282,073

İstanbul İlçeleri Nüfusu

İlçe Adı	Toplam Nüfus	Erkek	Kadın	Erkek %	Kadın %
<u>Bağcılar</u>	746,650	380,087	366,563	%50.91	%49.09
<u>Küçükçekmece</u>	711,112	357,362	353,750	%50.25	%49.75
<u>Ümraniye</u>	631,603	320,256	311,347	%50.71	%49.29
<u>Pendik</u>	609,535	309,519	300,016	%50.78	%49.22
<u>Bahçelievler</u>	600,900	301,268	299,632	%50.14	%49.86
<u>Üsküdar</u>	532,182	262,783	269,399	%49.38	%50.62
<u>Kadıköy</u>	531,997	244,757	287,240	%46.01	%53.99
<u>Esenyurt</u>	500,027	256,793	243,234	%51.36	%48.64
<u>Sultangazi</u>	483,225	248,471	234,754	%51.42	%48.58
<u>Gaziosmanpaşa</u>	482,553	243,011	239,542	%50.36	%49.64
<u>Esenler</u>	461,382	236,162	225,220	%51.19	%48.81
<u>Maltepe</u>	452,099	225,768	226,331	%49.94	%50.06
<u>Kartal</u>	440,887	220,330	220,557	%49.97	%50.03
<u>Fatih</u>	429,351	212,894	216,457	%49.59	%50.41
<u>Kağıthane</u>	419,865	212,700	207,165	%50.66	%49.34
<u>Ataşehir</u>	387,502	192,451	195,051	%49.66	%50.34
<u>Avcılar</u>	383,736	193,127	190,609	%50.33	%49.67
<u>Eyüp</u>	345,790	174,009	171,781	%50.32	%49.68
<u>Şişli</u>	320,763	158,371	162,392	%49.37	%50.63
<u>Güngören</u>	309,135	154,722	154,413	%50.05	%49.95
<u>Sultanbeyli</u>	298,143	153,350	144,793	%51.44	%48.56
<u>Zeytinburnu</u>	293,228	147,716	145,512	%50.38	%49.62
<u>Sarıyer</u>	287,309	143,903	143,406	%50.09	%49.91
<u>Başakşehir</u>	284,488	143,461	141,027	%50.43	%49.57
<u>Bayrampaşa</u>	269,709	136,349	133,360	%50.55	%49.45
<u>Sancaktepe</u>	267,537	136,930	130,607	%51.18	%48.82
<u>Beyoğlu</u>	248,206	126,468	121,738	%50.95	%49.05
<u>Beykoz</u>	247,284	124,348	122,936	%50.29	%49.71
<u>Bakırköy</u>	220,663	104,532	116,131	%47.37	%52.63
<u>Beylikdüzü</u>	218,120	107,439	110,681	%49.26	%50.74
<u>Arnavutköy</u>	198,230	101,960	96,270	%51.44	%48.56
<u>Tuzla</u>	197,230	103,939	93,291	%52.70	%47.30
<u>Büyükçekmece</u>	192,843	96,789	96,054	%50.19	%49.81
<u>Beşiktaş</u>	187,053	87,612	99,441	%46.84	%53.16
<u>Çekmeköy</u>	183,013	93,116	89,897	%50.88	%49.12
<u>Silivri</u>	144,781	78,568	66,213	%54.27	%45.73
<u>Çatalca</u>	63,379	32,621	30,758	%51.47	%48.53
<u>Şile</u>	28,847	14,735	14,112	%51.08	%48.92
<u>Adalar</u>	13,883	7,304	6,579	%52.61	%47.39